

Finansutskottets betänkande

1982/83:16

om ny lagstiftning beträffande riksgäldskontoret, m. m. (förs. 1980/81:19)

I betänkandet behandlas förslag 1980/81:19 vari riksgäldsfullmäktige hemställer att riksdagen skall anta ett förslag till lag med instruktion för riksgäldskontoret. Fullmäktiges lagförslag framgår av *bilaga 4.1* till detta betänkande.

Vidare behandlas motion 1981/82:1163 av Rolf Andersson (c). I motionen yrkas att riksdagen – efter beredning i vederbörande utskott – beslutar om sådana ändringar i gällande lagstiftning att riksgäldskontoret inordnas i riksbanken.

Finansutskottet har inhämtat yttranden över riksgäldsfullmäktiges förslag från konstitutionsutskottet, riksdagens revisorer och fullmäktige i riksbanken (*bilagorna 1–3*).

Med anledning av de synpunkter på förslaget som framförts i yttrandena beslöt finansutskottet år 1981 att för den fortsatta beredningen av ärendet tillsätta en särskild utredningsgrupp bestående av kanslichefen i utskottet Bengt K. Å. Johansson, riksbankschefen Lars Wohlin samt riksgäldsdirektören Lars Kalderén.

Utredningsgruppen avslutade sitt uppdrag i juni 1982 genom att till utskottet avlämna en promemoria med förslag till en ny lag om riksgäldskontoret (*bilaga 4*). I promemorian framläggs också förslag till följdändringar i lagen (RFS 1975:6) med reglemente för riksbanken (Bankoreglementet) och i bestämmelserna (RFS 1968:8) om revision av riksdagsförvaltningen.

Över utredningsgruppens lagförslag har yttranden inhämtats från konstitutionsutskottet, riksdagens revisorer samt från fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret (*bilagorna 5–8*).

Riksgäldsfullmäktiges lagförslag är avsett att ersätta lagen (1974:568) om riksgäldskontoret och lagen (RFS 1967:17) med reglemente för riksgäldskontoret. Förslaget innebär i huvudsak en modernisering av gällande bestämmelser och en anpassning av reglerna till riksgäldskontorets nuvarande verksamhet. Vissa sakliga ändringar föreslås dock. Bl. a. innebär förslaget att det skall finnas en vice riksgäldsdirektör och att denne och riksgäldsdirektören skall kunna förordnas för en tid av längst sex år. F. n. är mandatperioden för riksgäldsdirektören högst tre år. Vidare föreslås att vissa

av de nuvarande bestämmelserna helt utmönstras såsom varande otidsenliga eller obehövliga.

Utredningsgruppens förslag till lagstiftning om riksgäldskontoret ansluter nära till riksgäldsfullmäktiges förslag. Vissa avvikelser finns dock. Bl. a. föreslår utredningsgruppen att den nya lagen i princip endast skall innehålla de grundläggande reglerna om riksgäldskontorets verksamhet. Vissa bestämmelser av administrativ natur i fullmäktiges förslag föreslås därför slopade. När det gäller riksgäldskontorets upplåningsverksamhet understryks behovet av en nära samordning med valuta- och kreditpolitiken. Efter mönster av vad som f. n. gäller föreslås regler om för vilka ändamål lån får tas upp. Likaså efter förebild av nuvarande regler innehåller förslaget bestämmelser, som förhindrar att i princip eviga lån ges ut. Vissa ändringar föreslås när det gäller riksgäldskontorets möjligheter att besluta om ackord och eftergift. Även bestämmelserna om kontorets organisation m. m. föreslås ändrade. Bl. a. bör mandatperioden för riksgäldsdirektören liksom hittills vara högst tre år. Lagstiftningen föreslås i huvudsak träda i kraft den 1 januari 1983.

Utskottet

Utskottet vill framhålla att den gällande lagstiftningen om riksgäldskontoret är både föråldrad och svårtillgänglig. Författningarna speglar inte heller särskilt väl nuvarande förhållanden där riksgäldskontorets upplåningsverksamhet ingår som en integrerad del av kredit- och valutapolitiken.

Det förslag riksgäldsfullmäktige lägger fram får i stort sett anses uppfylla de krav som kan ställas på en modern lagreglering av riksgäldskontorets verksamhet. Enligt utskottets mening kan emellertid invändningar riktas mot den närmare utformningen av lagförslaget i vissa avseenden. I yttrandena över förslaget har också, särskilt i det från riksbanksfullmäktige, kritik framförts mot förslaget. Bl. a. har gjorts gällande att det sakligt avviker från nuvarande regler och ger riksgäldskontoret mera långtgående befogenheter än kontoret har i dag. De önskemål och synpunkter som sålunda framkommit har i väsentlig mån tillgodosetts vid den bearbetning av fullmäktiges förslag som gjorts av utredningsgruppen. Utredningsgruppen har också funnit anledning att föreslå vissa andra ändringar i sakligt och redaktionellt hänseende.

Utredningsgruppens förslag till ny lag om riksgäldskontoret har lämnats utan erinringar av konstitutionsutskottet, riksdagens revisorer och riksbanksfullmäktige. Fullmäktige i riksgäldskontoret har framfört invändningar mot lagförslaget endast på två punkter, nämligen i fråga om riksgäldskontorets behörighet att fastställa lånevillkor och om delegation av beslutanderätten i låneärenden. Också utskottet kan ansluta sig till utredningsgruppens överväganden rörande utformningen av den nya lagen och anser att

riksgäldsfullmäktiges förslag med de av utredningsgruppen förordade ändringarna bör läggas till grund för lagstiftning.

Riksgäldsfullmäktige erinrar i yttrandet om att såväl det nuvarande reglementet för riksgäldskontoret som fullmäktiges förslag innehåller bestämmelser som uttryckligen ger fullmäktige rätt att bestämma villkoren för lån. Någon motsvarighet härtill finns dock inte i utredningsgruppens förslag. Enligt fullmäktige är det särskilt vid utlandsupplåningen viktigt att riksgäldskontorets behörighet klart framgår av lagtexten. Fullmäktige anser därför att utredningsgruppens lagförslag bör kompletteras i förevarande hänseende.

Som utredningsgruppen framhåller i promemorian innebär det bemyndigande att ta upp och förvalta lån som finns i lagförslaget att riksgäldskontoret får fastställa villkoren för lånen. En viss inskränkning i behörigheten stadgas dock i 5 §. Med hänsyn till att ett tillmötesgående av fullmäktiges önskemål således inte innebär någon saklig ändring av utredningsgruppens förslag har utskottet intet att erinra mot att lagtexten kompletteras. Utskottet föreslår att i 5 § förs in ett nytt stycke av innebörd att riksgäldskontoret får fastställa villkoren för lån som skall tas upp dock med den begränsningen som följer av 5 § första stycket.

Riksgäldsfullmäktige har vidare som ovan berörts tagit upp en fråga om delegation av beslutanderätten i lånefrågor till riksgäldsdirektören. I 18 § utredningsgruppens förslag finns regler om vilka ärenden som skall avgöras av fullmäktige. Enligt lagrummet skall fullmäktige bl. a. avgöra frågor om upptagande av lån mot obligationer eller andra förbindelser. Fullmäktige får emellertid i den utsträckning förhållandena påfordrar det överlåta till riksgäldsdirektören att bl. a. besluta om upptagande av dagslån och lån mot skattkamarväxlar.

Fullmäktige framhåller att riksgäldskontoret sedan en tid tillbaka emitterar s. k. statsskuldväxlar, vilka till sin konstruktion liknar skattkamarväxlar och är av samma kortfristiga natur. Enligt fullmäktige finns det samma behov av en möjlighet att delegera beslutanderätten vid upptagande av lån mot statsskuldväxlar som vid lån mot skattkamarväxlar. På grund härav och för att man skall undvika framtida lagändringar om andra liknande statspapper skall ges ut i framtiden föreslår fullmäktige att delegationsrätten får omfatta upptagande av dagslån samt lån mot skattkamarväxlar och liknande förbindelser av kortfristig natur.

Enligt utskottets mening bör beslut om upptagande av lån i allmänhet fattas av fullmäktige. I vissa fall torde emellertid fullmäktiges beslut inte kunna avvaktas och det bör då vara möjligt för riksgäldsdirektören att fatta beslut om lånet. Utredningsgruppen har pekat på att frågor om upptagande av dagslån och lån mot skattkamarväxlar aktualiseras dagligen och föreslagit en delegationsrätt beträffande sådana lån. Också frågor om upptagande av lån mot s. k. statsskuldväxlar kan behöva beslutas snabbt. Utskottet anser därför att även beslutanderätten beträffande sådana lån bör

kunna delegeras. Delegationsrätten bör dock inte vara mer vidsträckt än vad som är erforderligt. Enligt vad utskottet inhämtat planerar riksgäldskontoret f. n. inte några nya låneformer beträffande vilka det finns ett behov av en delegationsrätt. Rätten för riksgäldsdirektören att besluta om lån bör således begränsas till dagslån och lån mot skattkamarväxlar och statsskuldväxlar. Utskottet förordar att reglerna i 18 § utformas i enlighet härmed. Skulle det i framtiden visa sig erforderligt med en mera vidsträckt delegationsrätt får fullmäktige ta initiativ till en lagändring.

Som tidigare berörts innebär riksgäldsfullmäktiges lagförslag att det skall finnas en vice riksgäldsdirektör i verket. I utredningsgruppens uppdrag har inte ingått att pröva frågan om en sådan tjänst skall finnas, och gruppen har därför begränsat sina överväganden till spörsmålet om mandatperiodens längd.

Riksgäldskontoret har under senare år tillförts betydande resurser för att kunna klara arbetet med den stora statliga upplåningen inom och utom landet. I sin anslagsframställning för budgetåret 1982/83 begärde fullmäktige medel för en tjänst som vice riksgäldsdirektör och för en ny tjänst som byråchef för utlandslåneärenden. I sitt av riksdagen godkända betänkande i ärendet föreslog utskottet att en tjänst som byråchef skulle inrättas vid kontoret. Medel härför anvisades. Däremot beräknade utskottet inte några medel för en tjänst som vice riksgäldsdirektör för innevarande budgetår med hänvisning till att frågan skulle behandlas i samband med fullmäktiges förslag till ny lag för riksgäldskontoret.

Enligt utskottets mening har fullmäktige ännu inte redovisat motiven för sitt förslag om en vice riksgäldsdirektör med sådan utförlighet att utskottet kan ta ställning till att nu inrätta en tjänst på verksledningsplanet. I enlighet härmed bör bestämmelser om en vice riksgäldsdirektör inte ingå i den nya lagen.

Utöver det anförda föranleder lagförslaget inte några uttalanden från utskottets sida. Utskottet tillstyrker att fullmäktiges förslag med de av utredningsgruppen förordade ändringarna genomförs. Vissa redaktionella ändringar bör dock därvid göras av 1, 4, 9, 12, 17, 18 och 27 §§ förslaget till lag om riksgäldskontoret liksom av övergångsbestämmelserna. Också förslaget till ändring av bestämmelserna om revision av riksdagsförvaltningen bör ändras i redaktionellt hänseende.

Mot bakgrund av vad som anförs i promemorian om utvecklingen av kreditpolitiken och statens utlandsupplåning framstår det enligt utredningsgruppen som befogat att frågan om samordningen mellan riksbankens och riksgäldskontorets verksamhet blir föremål för en närmare utredning i annat sammanhang. Därvid kan också, om så befinnes önskvärt, en överarbetning ske beträffande författningarna om riksbanken.

Utredningsgruppens förslag i dessa hänseenden har lämnats utan erinran av konstitutionsutskottet (*bilaga 5*). Skulle en förändring i framtiden komma att aktualiseras beträffande riksbankens resp. riksgäldskontorets

konstitutionella ställning förutsätter konstitutionsutskottet att frågan underställs utskottets prövning.

Riksbanksfullmäktige (*bilaga 7*) tillstyrker att frågan om den framtida samordningen mellan de båda verksamheterna blir föremål för närmare utredning.

Riksgäldsfullmäktige (*bilaga 8*) avstyrker däremot förslaget om ytterligare utredning. Med de redan existerande formerna för samråd och samverkan mellan riksbanken och riksgäldskontoret samt efter genomförande av de förslag som utredningsgruppen framlagt synes enligt riksgäldsfullmäktige alla rimliga önskemål om samarbete mellan främst riksbanken och riksgäldskontoret kunna tillgodoses. Fullmäktige finner ingen anledning att därutöver en särskild utredning skall igångsättas om en samordning av riksbankens och riksgäldskontorets verksamhet.

Utskottet har redan i tidigare sammanhang, bl. a. i sitt betänkande angående riksgäldskontorets organisation (FiU 1978/79:39), framhållit att statsskuldpolitiken numera måste ses som en integrerad del av kredit- och valutapolitiken. Ett nära samarbete mellan riksbanken och riksgäldskontoret är därför nödvändigt. Behovet av samordning av de båda verkens verksamhet blir enligt utskottets uppfattning särskilt markant i samband med de målkonflikter som riksgäldsfullmäktige pekat på i sitt tidigare nämnda remissyttrande. Riksgäldsfullmäktige säger där att de mera långsiktiga och institutionella målen för statsskuldpolitiken som har att iakttas av riksgäldsfullmäktige kan komma i konflikt med ambitionen från riksbankens sida att använda villkorssättningen på statsupplåningen i primärmarknaden för att tillgodose mera kortsiktiga kredit- och valutapolitiska syften. Som utredningsgruppen framhåller i sin promemoria är det emellertid i verkligheten fyra parter som måste samverka när det gäller statsskuldpolitiken, nämligen riksdagen, regeringen, riksbanken och riksgäldskontoret. Med de dimensioner som budgetunderskott och statsupplåning numera har och kan väntas få under resten av 1980-talet har statsskuldpolitiken en så betydelsefull roll i den ekonomiska politiken att en allsidig och förutsättningslös utredning av dess samordning och organisation enligt utskottets mening bör komma till stånd.

Med hänvisning till vad ovan anförts avstyrker utskottet yrkandet i motion 1163 om att riksdagen efter beredning i vederbörande utskott skulle besluta om sådana ändringar i gällande lagstiftning att riksgäldskontoret inordnas i riksbanken.

Också de lagar som styr riksbankens verksamhet är i många avseenden otidsenliga. Detta gäller såväl riksbankslagen (1934:437), som i huvudsak bygger på 1897 års riksbankslag, som bankoreglementet (RFS 1975:6), vars rötter sträcker sig ännu längre tillbaka i tiden – i några fall ända till 1668 då Rikets Ständers bank grundades. Den nu gällande lagstiftningen innehåller en rad detaljbestämmelser, som inte längre behövs eller över huvud taget

inte är tillämpliga. Å andra sidan saknas grundläggande regler, som slår fast att riksbanken är landets centralbank som ansvarar för att kredit- och valutapolitiken utformas enligt de riktlinjer som fastställs av riksdag och regering.

Mot denna bakgrund föreslår utskottet att även författningarna om riksbanken blir föremål för en överarbetning i samband med den tidigare föreslagna utredningen om statsskuldpolitikens samordning och organisation. Därvid bör, som konstitutionsutskottet framhållit, riksbankens och riksgäldskontorets konstitutionella ställning beaktas.

Det får ankomma på regeringen att närmare bestämma former och direktiv för utredningsarbetet.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motion 1981/82:1163,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om utredning av statsskuldpolitikens samordning och organisation samt överarbetning av författningarna rörande riksbanken,
3. att riksdagen med anledning av förslag 1980/81:19 antar följande

1. Förslag till

Lag om riksgäldskontoret

Inledande bestämmelser

1 §

Riksgäldskontoret är den myndighet under riksdagen som avses i 9 kap. 10 § andra stycket regeringsformen.

2 §

Riksgäldskontoret förvaltas av sju fullmäktige som väljs av riksdagen. Fullmäktige svarar för sin verksamhet endast inför riksdagen.

Uppgifter

3 §

Riksgäldskontoret bemyndigas att i enlighet med 4 och 5 §§ denna lag ta upp och förvalta lån till staten.

Riksgäldskontoret har vidare till uppgift att i enlighet med riksdagens beslut ställa krediter till förfogande för statlig och annan verksamhet samt ikläda staten garantier. Kontoret skall även utföra övriga uppdrag och åligganden som kontoret får av riksdagen eller av regeringen med riksdagens medgivande.

4 §

Riksgäldskontoret får ta upp lån till staten för

1. finansiering av löpande underskott i statsbudgeten och av andra utgifter som grundar sig på riksdagens beslut,
2. tillhandahållande av sådana krediter och fullgörande av sådana garantier som sägs i 3 §,
3. amortering och inlösen av statslån ävensom uppköp av statslån i utländsk valuta samt
4. tillgodoseende av riksbankens behov av valutareserv och av statspapper för marknadsoperationer.

5 §

Obligationer och andra förbindelser som riksgäldskontoret ger ut för statens räkning skall vara ställda att återbetalas på viss bestämd förfallodag eller efter uppsägning eller genom årliga avbetalningar enligt uppgjord amorteringsplan.

Med den begränsning som följer av första stycket får riksgäldskontoret bestämma villkoren för lån som skall tas upp.

6 §

Riksgäldskontorets kontanta medel skall, i den mån de inte behöver användas för utbetalningar, insättas på kontorets checkräkning i riksbanken.

7 §

Uppstår överskott på statsverkets checkräkning i riksbanken får riksgäldskontoret bestämma att överskottet skall överföras till riksgäldskontorets checkräkning i riksbanken.

Uppstår underskott på statsverkets checkräkning i riksbanken skall riksgäldskontoret täcka detta.

8 §

Det åligger riksgäldskontoret att utbetala de anslag som anvisas på statsbudgeten avseende riksdagen och dess verk samt kostnader för statsskulden och sådana övriga anslag på statsbudgeten, som enligt särskilda beslut av riksdagen skall disponeras av riksgäldskontoret. Kontoret får i mån av behov lyfta nämnda anslag genom uttag från statsverkets checkräkning i riksbanken.

9 §

Efter prövning i varje särskilt fall får riksgäldskontoret besluta om avskrivning eller ackord. Ackordsförslag får antas endast om det kan anses vara till förmån för det allmänna. Ackordsförslag som inte framställs i konkurs eller enligt ackordslagen (1970:847) får antas endast på villkor att även övriga borgenärer som ackordet angår godkänner detta.

Om det på grund av gäldenärens sjukdom eller av annan anledning måste anses uppenbart obilligt att kräva betalning för fordran får riksgäldskontoret efterge fordringen helt eller delvis intill ett högsta belopp av 50 000 kronor i varje särskilt fall.

Utöver vad som följer av första och andra styckena får beslut om ackord eller eftergift inte fattas utan riksdagens särskilda medgivande.

10 §

Om inte särskilda skäl talar däremot får riksgäldskontoret medge inlösen av obligationer och räntekuponger samt utbetalning av vinster på premieobligationslån, oaktat betalningsrätten förfallit på grund av preskription.

11 §

Uppkommer under riksgäldskontorets verksamhet anledning att väcka fråga om författningsändring eller annan åtgärd från statens sida, får fullmäktige göra framställning i ämnet såväl till riksdagen som till regeringen.

12 §

Fullmäktige svarar för att intern revision av riksgäldskontoret sker. Fullmäktige skall vidare sörja för att intern revision av den inre riksdagsförvaltningen och andra riksdagens verk än riksbanken och riksgäldskontoret kan verkställas enligt lagen (RFS 1968:8) om revision av riksdagsförvaltningen.

13 §

Varje år före den 15 oktober skall fullmäktige till riksdagen avge berättelse över förvaltningen av riksgäldskontoret under det senaste budgetåret.

Organisation

14 §

Riksgäldsfullmäktige väljs för riksdagens valperiod. Endast den som är myndig kan vara fullmäktig. Statsråd får ej vara fullmäktig.

Riksdagen väljer en av fullmäktige att vara ordförande. Fullmäktige väljer inom sig en vice ordförande.

15 §

Fullmäktige utser för en tid av högst tre år en riksgäldsdirektör att vara chef för riksgäldskontoret.

När riksgäldsdirektören har förhinder fullgörs riksgäldsdirektörens åligganden av en tillfällig ersättare som fullmäktige utser.

16 §

För beredning och rådgivning skall inom riksgäldskontoret finnas ett arbetsutskott bestående av fullmäktiges ordförande, riksgäldsdirektören och en tredje ledamot, som fullmäktige utser inom sig.

17 §

Inom riksgäldskontoret skall finnas en revisionsenhet samt de enheter i övrigt som riksdagen bestämmer.

Riksgäldskontorets verksamhet leds under fullmäktige av riksgäldsdirektören. Verksamheten vid revisionsenheten leds dock av fullmäktige såvitt annat inte följer av lagen (RFS 1968:8) om revision av riksdagsförvaltningen.

Ärendenas fördelning mellan enheterna skall framgå av en arbetsordning som beslutas av fullmäktige.

Ärendenas handläggning m. m.

18 §

Av fullmäktige avgörs

1. viktigare författningsfrågor;
2. viktigare frågor om riksgäldskontorets organisation och arbetsformer;
3. frågor om upptagande av lån mot obligationer eller andra förbindelser;
4. frågor om utfärdande av statlig garanti eller lämnande av annat statligt stöd som enligt riksdagens beslut skall prövas av riksgäldskontoret;
5. frågor om villkor för rörliga krediter;
6. frågor om avskrivning, ackord eller eftergift rörande fordringar;
7. anslagsfrågor och andra frågor av större ekonomisk betydelse;

8. frågor om inrättande av tjänst samt om tillsättande av tjänst i vilken lönegrad F 19 eller högre kan tillämpas på innehavaren:

9. frågor om skiljande från tjänst eller uppdrag eller om disciplinansvar, åtalsanmälan, avstängning eller läkarundersökning:

10. övriga frågor som enligt denna lag skall avgöras av fullmäktige:

11. andra frågor som fullmäktige finner vara av större vikt eller som riksgäldsdirektören hänskjuter till fullmäktige.

Fullmäktige får i den utsträckning förhållandena påfordrar överlåta till riksgäldsdirektören rätten att besluta om upptagande av dagslån och lån mot skattkammarväxlar och statsskuldväxlar, att bestämma de närmare villkoren för andra lån som skall tas upp samt att besluta i ärenden som anges i första stycket 4, 5 och 6. Rätten för riksgäldsdirektören att besluta i de angivna frågorna får, i den utsträckning fullmäktige medger, av riksgäldsdirektören överlåtas till annan tjänsteman. Sådana bemyndiganden för riksgäldsdirektören skall framgå av en av fullmäktige beslutad arbetsordning eller genom ett särskilt fullmäktiges beslut. Fullmäktige kan bestämma att beslut som fattas med stöd av fullmäktiges bemyndiganden skall anmälas för fullmäktige.

Ärenden som inte skall avgöras av fullmäktige avgörs av riksgäldsdirektören ensam. I den mån sådana ärenden inte är av det slag att de behöver prövas av riksgäldsdirektören får de avgöras av annan tjänsteman i den omfattning som framgår av arbetsordningen eller särskilda beslut.

19 §

När fullmäktige i riksgäldskontoret eller fullmäktige i riksbanken begär det skall gemensam överläggning ske i frågor som är av betydelse från kredit- eller valutapolitisk synpunkt.

20 §

Fullmäktige i riksgäldskontoret skall sammanträda en gång varannan vecka eller oftare om ärendenas beskaffenhet och oavbrutna gång kräver det. Vid varje sammanträde skall föras protokoll.

Fullmäktige får inte sammanträda på område som är ockuperat av främmande makt.

Fullmäktige är beslutsföra när minst fem ledamöter är närvarande. Som fullmäktiges beslut gäller den mening som de flesta enar sig om eller, vid lika röstetal, den mening som ordföranden biträder.

21 §

Riksgäldsdirektören skall närvara vid fullmäktiges sammanträden och får delta i förhandlingarna, även om han inte är fullmäktig. Han skall låta anteckna skiljaktig mening till protokollet.

22 §

Fullmäktige kan föreskriva eller för särskilt fall besluta att endast den som är svensk medborgare får inneha eller utöva tjänst inom riksgäldskontoret.

23 §

Av stadgan (RFS 1978:7) om vissa medbestämmandeformer inom riksdagen och dess myndigheter följer att riksgäldskontorets befogenhet att besluta kan vara begränsad i vissa hänseenden.

24 §

Beträffande arvoden till fullmäktig och suppleant finns föreskrifter i arvodesstadgan (RFS 1979:1) för riksdagen och dess organ.

25 §

För resor som fullmäktig företar för riksgäldskontorets räkning har han rätt till resekostnadsersättning, traktamente och annan ersättning enligt allmänt reseavtal (ARA) eller, när det är fråga om utrikes resa, enligt utlandsresereglementet (1953:666). Fullmäktig skall hänföras till reseklass A.

Fullmäktig som är ledamot av riksdagen har inte rätt till traktamente för deltagande i sammankomst i Stockholm med fullmäktige eller för annan förrättning eller annat uppdrag där för riksgäldskontorets räkning under tid då riksmöte pågår. Vid förrättning på annan ort än Stockholm under pågående riksmöte skall dagtraktamentet för fullmäktig som är ledamot av riksdagen minskas med det belopp för dag som utgår enligt ersättningsstadgan (1971:1197) för riksdagens ledamöter.

Vad som stadgas i denna paragraf skall även äga tillämpning på suppleant.

Besvär

26 §

Om besvär över beslut inom riksgäldskontoret föreskrivs i besvärstadgan (RFS 1970:3) för riksdagen och dess verk.

Ansvarsbestämmelse

27 §

Fullmäktig som riksdagen vägrar ansvarsfrihet är därmed skild från sitt uppdrag.

Åtal mot fullmäktig för brott, begånget i utövningen av uppdraget, får beslutas endast av finansutskottet.

Åtal mot tjänsteman som avses i 15 § för brott, begånget i utövningen av tjänsten som riksgäldsdirektör, får beslutas endast av finansutskottet. Är tjänstemannen inte fullmäktig får sådant åtal också beslutas av fullmäktige.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983. Genom lagen upphävs lagen (1974:568) om riksgäldskontoret och lagen (RFS 1967:17) med reglemente för riksgäldskontoret.

2. Fullmäktige i riksgäldskontoret skall före utgången av januari 1983 till riksdagen avge berättelse över förvaltningen av riksgäldskontoret under första halvåret 1982.

2. Förslag till

Lag om ändring i lagen (RFS 1975:6) med reglemente för riksbanken (Bankoreglementet)

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (RFS 1975:6) med reglemente för riksbanken (Bankoreglementet)

dels att 14 § 3 mom. skall upphöra att gälla,

dels att 21 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

21 §

Gemensamt med fullmäktige i riksgäldskontoret skall fullmäktige i riksbanken för uppsikt och kontroll över Göta kanals vidmakthållande utse dels en person att såsom ledamot på riksbankens och riksgäldskontorets vägnar inträda i direktionen över kanalen, dels ett ombud att på de båda verkens vägnar deltaga i revisionen av kanalens räkenskaper. Val av ledamot i direktionen skall företagas varje år och val av ombud i revisionen före dess början.

I lagen (1982:000) om riksgäldskontoret finns bestämmelser om skyldighet för fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret att sammanträda gemensamt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983.

3. Förslag till

Lag om ändring i bestämmelserna (RFS 1968:8) om revision av riksdagsförvaltningen

Härigenom föreskrivs att rubriken till bestämmelserna (RFS 1968:8) om revision av riksdagsförvaltningen¹ samt 3-5 §§ bestämmelserna skall ha nedan angivna lydelse.

Lag om revision av riksdagsförvaltningen

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Om det ansvar för revision av riksbankens och riksgäldskontorets förvaltning som åvilar fullmäktige i dessa verk stadgas i bankoreglementet och i reglementet för riksgäldskontoret.

För den revision av andra organ än riksgäldskontoret som skall verkställas av detta verks revisionsavdelning svarar avdelningens chef i första hand. De anmärkningar och påpekanden vartill revisionen kan föranleda skall av honom delges vederbörande myndighet direkt. Fullmäktige i riksgäldskontoret äger meddela allmänna administrativa riktlinjer även för denna del av revisionsavdelningens verksamhet men har icke att taga ställning till anmärkningar och påpekanden vilka ej avser riksgäldskontoret.

I bankoreglementet (RFS 1975:6) och lagen (1982:000) om riksgäldskontoret finns bestämmelser om det ansvar för revisionen av riksbankens och riksgäldskontorets förvaltning som fullmäktige i dessa verk har.

För den revision av andra organ än riksgäldskontoret som skall verkställas av kontorets revisionsavdelning svarar avdelningens chef. Fullmäktige i riksgäldskontoret får dock meddela allmänna administrativa riktlinjer för denna del av avdelningens verksamhet. Föranleder revisionen anmärkningar eller påpekanden beträffande en myndighet skall chefen för revisionsavdelningen underrätta myndigheten direkt om dessa. Det ankommer inte på fullmäktige i riksgäldskontoret att ta ställning till anmärkningar och påpekanden som inte avser riksgäldskontoret.

4 §

Om anledning därtill förekommer bör chef för intern revisionsavdelning till riksdagens revisorer omedelbart anmäla förhållande som framkommit vid eller äger samband med revisionen. Ärligen skall han, samtidigt med att verkets fullmäktige avger föreskriven berättelse till riksdagens revisorer, till dessa avlämna rapport om den av honom ledda revisionsverksamheten.

Chefen för en intern revisionsavdelning som avses i 1 § skall, när anledning därtill förekommer, omedelbart till riksdagens revisorer anmäla förhållande som framkommit vid eller har samband med revisionen. Han skall ärligen, samtidigt med att verkets fullmäktige avger föreskriven berättelse till riksdagen, till riksdagens revisorer avlämna rapport om den av honom ledda revisionsverksamheten.

¹ Bestämmelserna omtryckta RFS 1975:15.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Utöver den kontroll som åligger riksdagens revisorer enligt deras instruktion skall revisorerna för varje avslutat räkenskapsår granska riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning. Därvid skall i synnerhet tillses att verkens organisation av och kontroll över bokföringen samt medels- och värdeförvaltningen är tillfredsställande.

Över revisionen av vardera verket skall revisorerna senast den 1 mars avge särskild berättelse till riksdagen. Sådan berättelse skall innehålla uppgift angående omfattningen av den av revisorerna verkställda granskningen och uttalande huruvida revisorerna anser ansvarsfrihet bör beviljas vederbörande fullmäktige.

Utöver den kontroll som riksdagens revisorer skall utöva enligt lagen (1974:1036) med instruktion för riksdagens revisorer skall revisorerna för varje avslutat räkenskapsår granska riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning. Revisorerna skall därvid särskilt tillse att verkens organisation av och kontroll över bokföringen samt medels- och värdeförvaltningen är tillfredsställande.

Revisorerna skall avge en särskild berättelse till riksdagen senast den 1 mars över revisionen av riksbanken och senast den 15 november över revisionen av riksgäldskontoret. Berättelsen skall innehålla uppgift angående omfattningen av den av revisorerna verkställda granskningen och uttalande huruvida revisorerna anser att ansvarsfrihet bör beviljas vederbörande fullmäktige.

Denna lag träder i kraft såvitt avser 4 och 5 §§ den 1 juli 1983 och i övrigt den 1 januari 1983.

Stockholm den 25 november 1982

På finansutskottets vägnar

MATS HELLSTRÖM

Närvarande: Mats Hellström (s), Lars Tobisson (m), Nils Åsling (c), Arne Gadd (s), Per-Axel Nilsson (s), Roland Sundgren (s), Rolf Rämngård (c), Torsten Karlsson (s), Filip Fridolfsson (m), Carl-Henrik Hermansson (vpk), Hugo Hegeland (m), Gunnar Nilsson i Eslöv (s), Margit Gennser (m), Björn Molin (fp) och Bo Krogvig (s).

BILAGOR

Yttranden över riksgäldsfullmäktiges förslag till lag med instruktion för riksgäldskontoret från

Konstitutionsutskottet (KU 1981/82:4 y)..... *Bilaga 1*
s. 16

Riksdagens revisorer (1981-09-23)..... *Bilaga 2*
s. 18

Fullmäktige i riksbanken (1981-09-24)..... *Bilaga 3*
s. 22

Promemoria med förslag till ny lag om riksgäldskontoret (1982-06-10)..... *Bilaga 4*
s. 38

Yttranden över promemoria med förslag till ny lag om riksgäldskontoret från

Konstitutionsutskottet (KU 1982/83:1 y)..... *Bilaga 5*
s. 81

Riksdagens revisorer (1982-09-23)..... *Bilaga 6*
s. 83

Fullmäktige i riksbanken (1982-09-30)..... *Bilaga 7*
s. 84

Fullmäktige i riksgäldskontoret (1982-10-07)..... *Bilaga 8*
s. 86

*Bilaga 1***Konstitutionsutskottets yttrande****1981/82:4 y****över förslag 1980/81:19 till lag med instruktion för riksgäldskontoret***Till finansutskottet*

Finansutskottet har den 7 april 1981 beslutat bereda konstitutionsutskottet tillfälle att avge yttrande över ovan angivna förslag till instruktion för riksgäldskontoret. Förslaget har utarbetats av en särskild kommitté som tillsatts av riksgäldsfullmäktige med riksgäldsdirektören som ordförande. Fullmäktige, som i allt väsentligt anslutit sig till kommitténs förslag och motiveringar, har i samband med att ärendet överlämnades till riksdagen framhållit att förslaget inte innebär några förändringar i sak av riksgäldskontorets verksamhet och uppgifter i förhållande till den nu gällande lagstiftningen.

Någon motion har inte väckts med anledning av förslaget. Finansutskottet har berett även fullmäktige i riksbanken och riksdagens revisorer tillfälle att yttra sig över förslaget. I riksbanksfullmäktiges yttrande anføres avslutningsvis:

Det remitterade lagförslaget har utarbetats inom riksgäldskontoret utan närmare kontakt med riksbanken. Riksgäldsfullmäktige har framhållit att förslaget inte innebär några förändringar i sak av riksgäldskontorets verksamhet och uppgifter i förhållande till den nu gällande lagstiftningen. Lagförslaget är emellertid utformat så att det efter ordalagen är mer långtgående. Det finns därför anledning till noggrann genomgång av förslaget. Här har pekats på ett antal frågor som kräver närmare överväganden. Hit hör övergripande principiella frågor, t. ex. om den nödvändiga integreringen av riksgäldskontorets verksamhet i riksbankens kreditpolitik och valutapolitik och om behovet av närmare precisering av ändamålen och formerna för riksgäldskontorets uppläning till staten. Hit hör även organisatoriska frågor, t. ex. om riksgäldsdirektörens ställning och mandatperiod och om var inom riksgäldskontoret olika frågor skall avgöras.

Den slutliga utformningen av lagförslaget är således en för riksbankens verksamhet betydelsefull fråga.

Fullmäktige vill därför hemställa att den närmare översyn som ovan förordats sker i nära samråd med riksbanken.

Konstitutionsutskottet delar riksbanksfullmäktiges uppfattning att det föreliggande förslaget bör bli föremål för översyn och att denna bör ske i nära samråd med riksbanken. Det får ankomma på finansutskottet att ta ställning till formerna för översynen, som självfallet bl. a. bör avse de konstitutionella frågor som aktualiserats i ärendet. Konstitutionsutskottet förutsätter att utskottet bereds tillfälle att änyo yttra sig när den förordade översynen verkställts.

Stockholm den 13 oktober 1981

På konstitutionsutskottets vägnar

HILDING JOHANSSON

Närvarande: Hilding Johansson (s), Anders Björck (m), Torkel Lindahl (fp), Per Unckel (m), Yngve Nyquist (s), Sven-Erik Nordin (c), Wivi-Anne Cederqvist (s), Gunnar Björck i Värmdö (m), Kurt Ove Johansson (s), Bengt Kindbom (c), Daniel Tarschys (fp), Kerstin Nilsson (s), Britta Hammarbacken (c), Sture Thun (s)* och Lahja Exner (s)*.

* Ej närvarande vid justeringen.

Bilaga 2

Yttrande från

Riksdagens revisorer (1981-09-23)

Arbetsutskottet

Finansutskottet har berett riksdagens revisorer tillfälle att yttra sig över förslag (1980/81:19) till lag med instruktion för riksgäldskontoret. Med anledning därav vill vi göra följande kommentarer till förslaget i vad det gäller revisionsfrågor. Våra synpunkter knyter direkt an till lagförslagets paragrafindelning.

7 §

Fullmäktige svarar för att intern revision av riksgäldskontoret utövas. Vidare skall fullmäktige se till att intern revision av riksdagsförvaltningen i övrigt äger rum i enlighet med de bestämmelser (RFS 1968:8) om revision av riksdagsförvaltningen som riksdagen har meddelat.

Föreskriften är något missvisande eftersom ansvaret för den interna revisionen av riksbankens verksamhetsområde uteslutande åvilar bankofullmäktige. I paragrafen bör därför endast göras en hänvisning till den aktuella författningen enligt följande förslag.

Fullmäktige svarar för att intern revision kan bedrivas i enlighet med de bestämmelser (RFS 1968:8) om revision av riksdagsförvaltningen som riksdagen har meddelat.

8 §

Varje år före utgången av januari skall fullmäktige till riksdagen avge berättelse över sin verksamhet under det senaste kalenderåret.

Riksgäldskontorets räkenskapsår är budgetåret. Vidare gäller att fullmäktige inte beviljas ansvarsfrihet per kalenderår utan per budgetår. Enligt vår mening vore det därför naturligt att berättelsen avsåg det senaste budgetåret och att den fick ett sådant innehåll att den samtidigt kunde ersätta den i reglementets 49 § föreskrivna berättelsen till riksdagens revisorer.

Fullmäktiges berättelse till riksdagen har hittills varit så utformad att den givit en översiktlig information om kontorets förvaltning under det gångna kalenderåret. För verksamheten under andra hälften av kalenderåret har mer detaljerade uppgifter lämnats medan den läsare som varit intresserad av motsvarande fylliga information för första halvåret har hänvisats till en annan publikation.

Om 8 § i förslaget till instruktion får den av fullmäktige föreslagna lydelsen bör i fortsättningen berättelsen till riksdagen utformas på ett sådant sätt att hänvisningar av detta slag kan undvikas.

Av intresse i sammanhanget är också riksgäldsfullmäktiges förslag att

bestämmelsen i reglementets 49 § skall slopas, dvs. att skyldigheten för riksgäldsfullmäktige att varje år lämna riksdagens revisorer en särskild berättelse skall tas bort. Med anledning härav vill vi erinra om vad som finns föreskrivet i 5 § bestämmelser om revision av riksdagsförvaltningen. Där stadgas bl. a. att riksdagens revisorer för varje avslutat räkenskapsår skall granska riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning. För att vi skall kunna fullgöra denna skyldighet måste vi varje höst ha tillgång till en berättelse avseende riksgäldskontorets verksamhet under det senaste budgetåret. Denna berättelse bör inte bara ge en bild av kontorets förvaltning av statsskulden och förmedling av kreditgarantier m. m. utan också inrymma en redogörelse för hur kontoret utnyttjat de av riksdagen tilldelade anslagen.

Vårt önskemål om en sådan berättelse kan tillgodoses på två sätt. Antingen får en föreskrift om den av oss begärda berättelsen ersätta den föreslagna instruktionens stadgande om en kalenderårsinriktad berättelse. § 8 bör då ges följande lydelse.

Varje år före den 15 november skall fullmäktige till riksdagen och till riksdagens revisorer avge berättelse över sin verksamhet under det senaste räkenskapsåret.

I annat fall föreslår vi att föreskriften om berättelsen till riksdagens revisorer tas in i en ny paragraf omedelbart efter § 8 i förslaget. Den nya § 9 bör i så fall ges följande lydelse.

Varje år före den 15 november skall fullmäktige till riksdagens revisorer avge berättelse över sin verksamhet under det senaste räkenskapsåret.

14 §

Riksgäldsdirektören leder under fullmäktige riksgäldskontorets verksamhet.

Inom riksgäldskontoret finns en upplåningsenhet, en ekonomienhet, en garanti- och rättsenhet, en administrationsenhet samt en revisionsenhet. Ärendenas fördelning mellan enheterna skall framgå av en av fullmäktige fastställd arbetsordning.

Riksgäldskontorets revisionsenhet har sedan år 1917 varit direkt underställd fullmäktige. Denna särställning har enheten givits för att markera dess oberoende till den granskade verksamheten. Det är enligt vår mening angeläget att särställningen också kommer till uttryck i instruktionen. Vi vill därför föreslå följande ändring av 14 §.

Inom riksgäldskontoret finns en upplåningsenhet, en ekonomienhet, en garanti- och rättsenhet, en administrationsenhet samt en revisionsenhet.

Revisionsenheten lyder direkt under fullmäktige. Riksgäldskontorets verksamhet i övrigt leds under fullmäktige av riksgäldsdirektören. Ärendenas fördelning mellan enheterna skall framgå av en av fullmäktige fastställd arbetsordning.

15 §

Hos riksgäldskontoret finns personal enligt särskilda föreskrifter eller andra beslut som riksdagen eller fullmäktige meddelar.

Riksgäldskontoret får därutöver, i enlighet med fullmäktiges bestämmande, anlita utomstående för särskilda uppdrag.

I paragrafens andra stycke bör följande tillägg göras.

Riksgäldskontoret får därutöver, inom anvisade medel och i enlighet med fullmäktiges bestämmande, anlita utomstående för särskilda uppdrag.

18 §

Riksgäldsdirektören skall närvara vid fullmäktiges sammanträden och får delta i förhandlingarna, även om han inte är fullmäktig. Han skall låta anteckna skiljaktig mening till protokollet.

Ärendena föredras av riksgäldsdirektören eller av annan tjänsteman som riksgäldsdirektören utser.

Den markering som vi i 14 § vill göra av revisionsenhetens ställning bör komma till uttryck även i denna paragraf. Andra stycket i paragrafen bör i enlighet härmed ges följande lydelse.

I fullmäktige föredras ärendena av riksgäldsdirektören eller av annan tjänsteman som riksgäldsdirektören utser, dock att ärenden som avser revisionen av riksgäldskontoret föredras av chefen för revisionsenheten.

23 §

För resor som fullmäktig företar för riksgäldskontorets räkning har han rätt till resekostnadsersättning, traktamente och annan ersättning enligt allmänna resereglementet eller, när det är fråga om utrikes resa, enligt utlandsreglementet. Fullmäktig skall hänföras till reseklass A.

Fullmäktig som är ledamot av riksdagen har inte rätt till traktamente för deltagande i sammankomst i Stockholm med fullmäktige eller för annan förrättning eller annat uppdrag där för riksgäldskontorets räkning under tid då riksmöte pågår.

Vad som stadgas i denna paragraf skall även äga tillämpning på suppleant.

Vid utrikes tjänsteresa under riksdagssession bör inte dubbla traktamenten kunna utgå till fullmäktiges ledamöter. Vi föreslår därför efter att ha rådgjort i ärendet med riksdagens förvaltningskontor att ett nytt stycke skjuts in mellan det andra och det tredje stycket. Det nya stycket bör ha följande lydelse.

Om resa eller förrättning enligt första stycket företas utom riket under riksdagssession skall dagtraktamentet minskas med det belopp för dag som enligt lagen om ändring i ersättningsstadgan (1971:1197) för riksdagens ledamöter utgår till ifrågavarande ledamot.

Beslut i detta ärende har fattats av revisorerna Ingegerd Troedsson (m), Bertil Jonasson (c) och Hugo Bengtsson (s) samt av kanslichefen Göran Hagbergh. Föredragande har varit avdelningsdirektören Per Mårtensson.

På riksdagens revisorers vägnar

Ingegerd Troedsson

Per Mårtensson

Yttrande från**Fullmäktige i riksbanken (1981-09-24)**

Utdrag av

FULLMÄKTIGES PROTOKOLL

1981-09-24

Närvarande: Erik Wörnberg, ordförande

Lars Wohlin

Gunnar Sträng

Karl Erik Eriksson

Thage Peterson

Bertil Jonasson

Sten Westerberg

§ 3 Remiss av riksgäldsfullmäktiges förslag (1980/81:19) till lag med instruktion för riksgäldskontoret

Genom remiss den 8 april 1981 hade riksdagens finansutskott berett fullmäktige i riksbanken tillfälle att avge yttrande över riksgäldsfullmäktiges förslag (1980/81:19) till lag med instruktion för riksgäldskontoret.

Före dagens sammanträde hade fullmäktiges ledamöter erhållit del av förslaget jämte ett utkast till yttrande.

Fullmäktige beslöt, i enlighet med direktionens förslag, att avge yttrande av den lydelse som framgår av registraturet.

Denna paragraf förklarades omedelbart justerad.

Det antecknades, att Allan Hernelius, som vore förhindrad deltaga i dagens sammanträde, tagit del av yttrandet och förklarat sig instämma i detta.

Ur protokollet:

*Ingrid Flykt***Sveriges riksbank (1981-09-24)**

Sedan fullmäktige i riksbanken genom finansutskottets skrivelse den 8 april 1981 beretts tillfälle att avge yttrande över riksgäldsfullmäktiges förslag (1980/81:19) till lag med instruktion för riksgäldskontoret får fullmäktige anföra följande.

Lagförslaget, som avses ersätta lagen om riksgäldskontoret och lagen med reglemente för riksgäldskontoret, har utarbetats av en av riksgäldsfullmäktige tillsatt kommitté. Den har haft i uppdrag att främst mot bakgrund av den nya organisation för riksgäldskontoret som riksdagen beslutade om våren

1979 (Förs 1978/79:17, FiU 1978/79:39) verkställa en översyn av de lagregler som gäller fullmäktiges och kontorets verksamhet.

Den remitterade skrivelsen behandlar i huvudsak frågan om den konkreta utformningen av en författning som reglerar riksgäldskontorets förvaltning och rörelse. En strävan har därvid varit att ersätta nuvarande detaljrika angivelser av riksgäldskontorets uppgifter med en mer allmänt formulerad bestämmelse, som uttrycker verksamhetens huvudsakliga innehåll och inriktning. Huvuduppgiften, att ta upp och förvalta lån till staten, har angivits vara ett led i den ekonomiska politiken. Riksgäldskontorets roll i ett sådant vidare sammanhang har emellertid inte berörts. Frågan kan ställas om detta – och då i första hand relationerna mellan riksgäldskontoret och riksbanken – bör speglas klarare i författningstexten eller motiven för denna. Denna centrala fråga behandlas i närmast följande avsnitt före de synpunkter som ges på den närmare utformningen av lagtexten.

1. Samarbetet mellan riksbanken och riksgäldskontoret

Kreditpolitikens omedelbara mål kan sägas vara att påverka likviditetssituationen i den svenska ekonomin för att nå önskade effekter på efterfrågan på varor och tjänster och, bör numera tilläggas, den privata sektorns upplåning i utlandet. Därtill kommer önskemålen beträffande räntenivån på olika marknader. Ett viktigt led i kreditpolitiken är därvid att söka åstadkomma en viss fördelning av statsupplåning mellan banker å den ena sidan och kapitalmarknadens placerande institutioner och allmänheten å den andra. Såsom kreditpolitiken bedrivits i Sverige sker detta inte bara genom att variera räntor och andra villkor vid statlig upplåning utan även genom en serie regleringar som påverkar olika instituts efterfrågan på statspapper – likviditetskrav för bankerna, placeringskrav för allmänna pensionsfonden och försäkringsbolagen, emissionskontroll för övriga placerares obligationsemissioner och vissa andra former av upplåning.

I ett läge som varit rådande under senare år med stora och kraftigt växande underskott i statsbudgeten att finansiera och med förfallande statslån som måste omsättas, får de primära upplåningsoperationerna en framträdande roll och riksgäldskontoret därmed en bred kontakt med marknaden. Det faktum att utrymmet för placering av de nyemitterade statspapperen på marknaden hittills i mångt och mycket skapats av riksbankens regleringsåtgärder har inneburit att riksgäldskontorets beslut om sin upplåning, dess former och villkor naturligen måst underordnas riksbankens kredit- och valutapolitik. För närvarande arbetar en utredning om kreditpolitiska medel. Denna utredning skall ta ställning till om regleringarna skall begränsas eller upphävas och riksbanken skall övergå till en mer marknadsanpassad kreditpolitik. Skulle en sådan politik införas kan riksbankens marknadsoperationer bli av större betydelse. Även under sådana förhållanden måste statsskuldpolitiken i stort bestämmas av riksbanken såsom det

politiska organ som har ansvaret för kredit- och valutapolitiken.

Staten som stor låntagare på utländska kapitalmarknader är en ny företeelse som ytterligare stärkt banden mellan riksgäldskontoret och riksbanken. Uppläggningsen av den inhemska kreditpolitiken och den ekonomiska politiken i stort är naturligtvis i hög grad bestämmande för utvecklingen av betalningsbalansen samtidigt som ett av syftena med denna politik just är att komma till rätta med obalansen i de utrikes betalningarna. När väl politiken är fastlagd bestäms omfattningen av statens upplåning utomlands av utfallet av bytesbalansen, den privata (och kommunala) sektorns nettoupplåning utomlands och de mål som sätts för utvecklingen av valutareserven. Om de båda första elementen är bestämda – och den privata utlandsupplåningen är naturligtvis mycket känslig för kreditpolitiska åtgärder – finns ett entydigt samband mellan statens upplåning utomlands och valutareserven. En större upplåning utomlands leder till en motsvarande ökning av riksbankens valutareserv och en motsvarande nedgång av riksbankens innehav av statspapper, medan den däremot inte på ett direkt sätt påverkar ekonomin i övrigt. Härav har följt att både utlandsupplåningens volym över en något längre period och hanteringen från vecka till vecka av utnyttjandet måste styras av riksbankens mål för valutareserven.

Riksgäldskontoret är införstått med denna uppläggningsen av den statliga utlandsupplåningen och nya samarbetsformer har skapats för ändamålet. Riksbankens uppgift är framför allt att dra upp riktlinjer för den totala upplåningsvolymen utomlands. Riksgäldskontoret, å sin sida, ansvarar för genomförandet av denna upplåning, vilket förutsätter nära kontakter med de utländska kreditmarknaderna. Förhandlingen vid upptagandet av utlandslån har därför naturligen gett riksgäldskontoret en vidare ram för flexibelt agerande än vad gäller i fråga om den inhemska upplåningen. Utnyttjandet av redan avtalade lånemöjligheter måste däremot helt samstämmas med riksbankens valutaoperationer.

Enligt fullmäktiges mening har det samarbete som på det informella planet utvecklats mellan riksgäldskontoret och riksbanken inneburit att riksgäldskontorets åtgärder väl har kunnat samordnas med kredit- och valutapolitiken i övrigt. Alla riksgäldskontorets operationer, som varit av någon betydelse i sådant sammanhang, har föregåtts av ett nära samråd med riksbanken.

Den frågan kan emellertid resas om den samordning som nu sker av riksgäldskontorets åtgärder med kredit- och valutapolitiken och de krav som detta ställer på samråd med riksbanken i någon form, bör kodifieras i författningen för riksgäldskontoret. I den nuvarande författningen finns ingen anspelning på riksgäldskontorets roll i den ekonomiska politiken och i det remitterade förslaget till ny lag är det enda uttrycket härför att riksgäldskontoret bemyndigas att ta upp och förvalta lån till staten "som ett led i den ekonomiska politiken". En sådan lydelse är ofullständig genom att den ej anger den primära grunden för riksgäldskontorets upplåning, nämligen att finansiera underskottet i statsbudgeten. Enligt fullmäktiges

mening är den dessutom alltför vag. Med den rörlighet som präglar kreditpolitiken kan riksgäldskontoret inte ges i förväg fastställda fasta ramar för sin upplåningsverksamhet, utan denna måste snabbt kunna anpassas till växlingar i kreditmarknads- och valutaläge. Ansvaret för utformningen av statsskuldspolitiken med hänsyn härtill måste, som tidigare framhållits, ligga hos riksbanken. Det är väsentligt att gällande "spelregler" kommer till klart uttryck i motiven för den nya författningen. Finansutskottet har också redan vid sin behandling av den av riksgäldskontoret företagna organisationsöversynen (FiU 1978/79:39) uttalat att statsskuldspolitiken utgör en integrerad del av kredit- och valutapolitiken och understrukt vikten av ett nära samarbete mellan riksgäldskontoret och riksbanken. Enligt fullmäktiges mening måste motiven ge innehåll åt denna grundläggande regel för relationerna mellan riksgäldskontoret och riksbanken. Den kan dessutom kortfattat införas i lagtexten.

Samordningen av riksgäldskontorets låneoperationer med riksbankens kredit- och valutapolitik sker, som nämnts, genom informella kontakter i den löpande verksamheten och så förutsätts ske även framdeles. Det kan emellertid övervägas om inte, som en yttersta utlöpare av denna samordning, riksgälds- och riksbanksfullmäktige borde beredas möjlighet att, på grundval av ett uttryckligt stadgande härom, var och en påkalla gemensamma överläggningar i kredit- och valutapolitiska frågor för den händelse särskilda skäl så skulle motivera.

Utöver mer allmänna synpunkter på samordningen av riksgäldskontorets verksamhet med riksbankens kredit- och valutapolitik vill fullmäktige ge några mer specifika kommentarer till arbetsfördelningen mellan de båda institutionerna.

Den första gäller statens upplåningsoperationer. Dessa utförs, som framgått, normalt av riksgäldskontoret i nära kontakt med riksbanken. Det utesluter givetvis inte att riksbanken som ytterst ansvarig för marknadsoperationerna såsom penningpolitiskt medel måste ha möjlighet att företa sådana operationer i form av köp och försäljning av statspapper. Fullmäktige vill i det sammanhanget understryka vikten av att statens lån läggs upp så att riksbanken kan erhålla de statspapper riksbanken behöver för sina marknadsoperationer.

En andra kommentar gäller frågor om återbetalning i förtid av lån som kommer upp i olika former. Villkoren för ett lån kan ge låntagaren rätt att säga upp lånet före den senast möjliga tidpunkten. Detta gäller både lån upptagna i Sverige och utlandslån. Särskilt i fråga om utlandslån finns dessutom lån som tagits upp hos en begränsad grupp placerare, t. ex. banker. Här förekommer det att låntagare och långivare förhandlar och överenskommer om ändringar i lånevillkoren, t. ex. vad gäller löptid och räntesats.

Den frågan kan också resas om staten i fråga om lån spridda bland en stor mängd placerare, t. ex. obligationslån, bör gå med på att lösa ett lån utan att förtidsinlösen medges i lånevillkoren. Detta har förekommit under speciella

omständigheter och efter beslut av riksdagen. Sådan förtidsinlösen av lån eller delar av lån på sätt som avviker från villkoren bör självfallet inte få förekomma.

En annan större fråga är uppköp på marknaden av utelöpande lån. Här bör man skilja mellan lån i svenska kronor och lån i utländsk valuta. Vid public issues i utlandet, som är konstruerade med s. k. "sinking fund", ingår sådana uppköp inom viss gräns i den normala låneförvaltningen. Dessa uppköp har ombesörjts av riksgäldskontoret i samråd med riksbanken. Förfarandet bör bli detsamma framöver. Uppköp av statspapper på den svenska marknaden, vilka har direkt effekt på likviditeten i ekonomin, utgör som understrukits tidigare en central del av riksbankens penningpolitiska verksamhet och bör därför inte utföras av riksgäldskontoret.

Nuvarande författning medger inte att riksgäldskontoret företar upplåning för uppköp av på marknaden utelöpande lån. Förslaget till en ny författning innehåller emellertid ingen sådan begränsning. Helt naturligt måste riksgäldskontoret ha möjlighet till de uppköp av svenska statens obligationer i utländsk valuta i anslutning till ovan beskrivna förvaltning av utlandslånen. Upplåning för dessa operationer måste självfallet få företas. Fullmäktige vill emellertid bestämt avvisa att riksgäldskontorets upplåningsbefogenheter utvidgas till operationer i statsobligationer i svenska kronor.

Den utvidgning av upplåningsrätten som förslaget till ny författning innehåller är en betydelsefull fråga för riksbankens penningpolitik. Denna utvidgade möjlighet åstadkommes genom strykning av några paragrafer i författningen. Det är anmärkningsvärt att denna ändring föreslås utan redovisning och motivering.

En tredje kommentar, slutligen, gäller riksgäldskontorets möjligheter att låna ut medel på den svenska kreditmarknaden i form av dagslån eller krediter på högst två månader. När riksgäldskontoret 1963 föreslog och sedermera erhöll rätt att låna ut kassaöverskott på kreditmarknaden skedde detta mot bakgrunden av en finanspolitik som innebar ett statligt budgetöverskott och därigenom tendens till stark åtstramning av penningmarknaden. Samtidigt förekom kraftiga kortfristiga svängningar i likviditeten på denna marknad beroende på bristande synkronisering mellan inbetalningar till och utbetalningar från staten. Under inbetalningsperioderna blev likviditeten på penningmarknaden extremt stram och bankernas upplåning i riksbanken onödigt stor och försvårade möjligheten till en rätt bedömning av likviditetssituationen.

Bilden är nu förändrad. Staten har numera ett stort utgiftsöverskott och dessutom en omfattande skuld varav vissa delar förfaller löpande. Likviditetstillskotten från staten är mycket stora även under den strama delen av året nämligen det första halvåret. De kortfristiga likviditetssvängningarna med stor påspädning den andra veckan av de udda månaderna och stor åtstramning halvannan vecka senare och ytterligare en månad senare är utjämnade genom en i år vidtagen åtgärd som innebär att statens

utbetalning av kommunernas skatteandelar sker samtidigt med olika skatteuppbörder. En sådan åtgärd förordades av riksbanken i dess yttrande över riksgäldskontorets förslag 1963 som en enkel och rationell lösning på de speciella kortfristiga likviditetssvängningarna men genomfördes då inte. Riksgäldskontoret bereddes då möjligheten att genom kort utlåning på den svenska kreditmarknaden lindra tillfälliga alltför hårda åtstramningar i en allmänt stram marknad.

I dagens läge med, som nämnts, stort statligt utgiftsoverskott, successivt förfallande statsskuld till stora belopp och utjämnade betalningsströmmar fyller riksgäldskontorets rätt till utlåning på kreditmarknaden ingen funktion. I samband med den nu företagna översynen av olika bestämmelser för riksgäldskontoret bör prövas om inte denna bör avskaffas.

De författningsmässiga konsekvenserna av ovan berörda synpunkter behandlas i följande avsnitt.

2. Synpunkter på lagförslaget

Mot denna allmänna bakgrund vill fullmäktige lämna följande synpunkter på det föreliggande lagförslaget.

2.1 Namn

Lagen har föreslagits erhålla namnet "lag med instruktion för riksgäldskontoret". Den skall ersätta lagen om riksgäldskontoret och lagen med reglemente för riksgäldskontoret, vilka för riksbanken motsvaras av lagen för Sveriges riksbank och lagen med reglemente för riksbanken (Bankreglementet). Vid upprättandet av förslaget har använts en inom statsrådsberedningen utarbetad s. k. modellinstruktion för statliga myndigheter. Det förefaller emellertid vara mindre lämpligt att för en författning som gäller ett riksdagens verk använda en beteckning som brukar användas för förordningar utfärdade av regeringen med närmare instruktioner för myndighet inom statsförvaltningen. Fullmäktige föreslår därför att den nya lagen erhåller den nuvarande beteckningen "lag om riksgäldskontoret" eller, i likhet med riksbankslagen, "lag för riksgäldskontoret".

2.2 Inledande bestämmelser

I 1 § anges att riksgäldskontoret är den myndighet som avses i 9 kap 10 § andra stycket regeringsformen. I likhet med vad som föreskrivs om riksbanken i 9 kap 12 § första stycket regeringsformen synes det emellertid vara naturligt att i lagens inledande bestämmelse uttryckligen slå fast, att riksgäldskontoret är myndighet under riksdagen. I bilaga framläggs förslag till annan formulering av paragrafen med denna innebörd.

2.3 Uppgifter

Riksgäldskontorets uppgifter anges i 2-8 §§. Ovan har framförts synpunkter i frågan huruvida riksgäldskontorets samordning med riksbankens kreditpolitik och valutapolitik bör kodifieras i en ny författning för riksgäldskontoret. I samband med en författningsöversyn kan detta synas naturligt men enligt fullmäktiges mening är det väsentliga i detta sammanhang att "spelreglerna" kommer till klart uttryck i motiven för den nya författningen. Det kan dessutom införas ett kortfattat uttryck härför direkt i författningen.

I kommitténs strävan att koncist ange riksgäldskontorets huvuduppgifter i ett lagrum, som avses ersätta gällande relativt väl preciserade bestämmelser, har utformningen av 2 § lagförslaget enligt fullmäktiges mening, som framgått av det ovan anförda, blivit alltför vag.

Som exempel härpå kan nämnas det oklara uttrycket "ett led i den ekonomiska politiken". Ett annat exempel är det ovan berörda förhållandet att nuvarande författning inte medger att riksgäldskontoret upptar lån för uppköp av på marknaden utelöpande lån (23 § lagen med reglemente för riksgäldskontoret). Riksgäldskontoret är ej heller medgivet att för sådant ändamål använda kontanta överskott (37 § lagen med reglemente för riksgäldskontoret). Men eftersom lagförslaget inte anger någon sådan begränsning i fråga om upplåningens ändamål och då bestämmelsen i 29 § lagen med reglemente för riksgäldskontoret att utfärdade obligationer i princip skall ha en bestämd förfallodag saknar motsvarighet i lagförslaget, kan det ifrågasättas om inte förslaget avsetts vara mer långtgående än vad som föregivits.

Det remitterade lagförslaget har således enligt fullmäktiges mening betydelsefulla brister i fråga om bestämningen av riksgäldskontorets uppgifter. Liksom hittills bör det i författningen göras en klar distinktion mellan ändamålen för vilka kontoret får upptaga lån och formerna för upplåningen. Det huvudsakliga innehållet i vissa gällande bestämmelser synes därför böra föras över till den nya författningen. Härigenom skulle närmare preciseras vilka uppgifter riksgäldskontoret skall ha, för vilka ändamål kontoret skall upptaga lån och i vilka former upplåningen skall ske.

Av bilagan framgår hur ett sådant förslag skulle kunna utformas. Häri anges de huvudsakliga förändringar i fråga om bestämningen av riksgäldskontorets uppgifter som fullmäktige vill förorda. Det måste emellertid understrykas att det inte varit möjligt att i detalj utforma ett slutligt lagförslag. Uppbyggnaden av förslaget kommenteras närmare i det följande.

Enligt fullmäktiges förslag bör det inledningsvis i 2 § anges vilka uppgifter riksgäldskontoret skall ha. Det bör klart framgå att kontorets huvuduppgift är att taga upp och förvalta lån till staten. Ställande av krediter synes kunna få

ingå under bestämmelsen om "övriga uppgifter och åligganden". Uppgiften att iklåda staten garantier synes dock vara av sådan art att den uttryckligen bör anges.

3 § fullmäktiges förslag anger de ändamål för vilka riksgäldskontoret bemyndigas taga upp lån till staten. Utformningen bygger på innehållet i 23, 25 och 27 §§ lagen med reglemente för riksgäldskontoret med tillägget att upplåning även får ske för uppköp av statslån i utländsk valuta.

I 4 § fullmäktiges förslag finns bestämmelser om riksgäldskontorets förvaltning av statslån. Det är i ett sådant sammanhang ett kortfattat uttryck för riksgäldskontorets samråd med riksbanken har en naturlig plats. Sedan det enligt förslaget angivits att riksgäldskontoret beslutar om villkoren för och förvaltningen av upplåningen slås därför fast, att besluten skall utformas "som ett led i riksbankens kreditpolitik och valutapolitik". Härigenom införs således ett direkt författningsmässigt uttryck för samrådet med riksbanken vilket dock, som ovan framhållits, behöver närmare anges i motiven för författningen.

Bestämmelsen i paragrafens andra stycke, som motsvarar 29 § lagen med reglemente för riksgäldskontoret, syftar att förhindra att det utges i princip eviga lån. Ett sådant lån utgavs, som ovan nämnts, på 1930-talet men för detta har efter särskilt riksdagsbeslut numera fastställts en bestämd förfallodag. Därjämte anges uttryckligen att marknadsuppköp får ske av lån i utländsk valuta. Sådana operationer för lån i svenska kronor är dock ej en uppgift för riksgäldskontoret.

Riksbankens behov av statspapper för marknadsoperationer, som berörts ovan, skulle härigenom tillgodoses vid utformningen av statsupplåningen enligt 4 § men givetvis inom den ram för upplåningens storlek som följer av de i 3 § angivna upplåningsändamålen.

5 § fullmäktiges förslag motsvarar 3 § lagförslaget med den av ovan anförda skäl förordade ändringen att riksgäldskontorets överskottsmedel i likhet med vad som gällt tidigare endast får insättas på konto i riksbanken eller hos postgirot. Givetvis förutsätts att hos postgirot gjorda insättningar ej är räntebärande.

6–10 §§ fullmäktiges förslag motsvarar 4–8 §§ lagförslaget utan ändringar. Med ändrad paragrafnumrering enligt fullmäktiges förslag motsvaras 19 § lagförslaget med närmare bestämmelser om gemensamma sammanträden mellan fullmäktige i riksgäldskontoret och fullmäktige i riksbanken av 21 § fullmäktiges förslag. Över detta förslag återkommer fullmäktige nedan med närmare kommentarer.

2.4 Eftergift av fordringar

Fullmäktige har ingen erinran mot lagförslaget i denna del.

2.5 Organisation

Över den föreslagna bestämmelsen i 11 § om riksgäldsfullmäktige vill fullmäktige endast peka på att för fullmäktige i riksbanken gäller härifrån avvikande bestämmelser (28–31 §§ riksbankslagen). Sålunda föreslås att gällande bestämmelse om riksgäldsfullmäktiges befogenheter vid en ockupation (2 § tredje stycket lagen om riksgäldskontoret) skall utgå. Denna har i riksbanken sin motsvarighet i 28 § andra stycket riksbankslagen. Samma förhållande gäller fullmäktiges överläggningar i närvaro av regeringens ombud (17 § lagen med reglemente för riksgäldskontoret och 33 § riksbankslagen). Enligt förslaget är vidare gällande regel om att riksgäldsfullmäktig måste vara myndig (2 § andra stycket lagen om riksgäldskontoret) överflödigt och bör utgå. Dess motsvarighet i riksbanken är 31 § första stycket riksbankslagen som dessutom ej medger den som är i konkurstillstånd att vara fullmäktig i riksbanken. Inom riksbanken stadgas t. ex. vidare att fullmäktig i riksgäldskontoret ej får vara fullmäktig i riksbanken (30 § riksbankslagen). Det synes inte vara självklart att dessa bestämmelser bör utmönstras såsom obsoleta och enligt fullmäktiges mening bör det eftersträvas att åstadkomma större likformighet mellan författningsbestämmelserna för fullmäktigeförsamlingarna.

Lagförslaget innebär vissa sakliga förändringar inom riksgäldskontorets organisation i fråga om kontorets ledning under fullmäktige. Sålunda föreslås riksgäldsdirektörens mandatperiod, som för närvarande är tre år, utsträckas till sex år. Detta motiveras enligt förslaget med att hans ställning i allt väsentligt är densamma som för verkschefer i allmänhet inom statsförvaltningen och att därför samma principer som gäller för t. ex. generaldirektörer bör vara vägledande. Förslaget gäller även vice riksgäldsdirektörens mandatperiod.

Fullmäktige kan inte dela detta synsätt. Riksgäldskontorets ställning är inte jämförbar med en statlig myndighets under regeringen och det av följande skäl. Riksdagen har delegerat vida befogenheter till fullmäktigeförsamlingarna i riksgäldskontoret och riksbanken. Deras sammansättningar bestäms av partigruppsammansättningarna i riksdagen. Det har därför inte varit nödvändigt att – i samma utsträckning som för andra statliga myndigheter – genom författningsbestämmelser i detalj fastslå hur verksamheten skall bedrivas. Fullmäktigeförsamlingarna har kunnat lämnas relativt stor frihet att själva besluta inom de ramar som lagts fast av riksdagen. Principiellt vägande invändningar kan således resas mot att söka likställa riksgäldskontoret och riksbanken med andra statliga myndigheter och mot att söka dra paralleller med hur ledningsfunktionen är ordnad hos dessa. Riksgäldsdirektören måste åtnjuta riksgäldsfullmäktiges förtroende. Hans mandatperiod bör därför enligt fullmäktiges mening sammanfalla med riksgäldsfullmäktiges, dvs. riksdagens valperiod. Samma förhållande bör gälla vice riksgäldsdirektören.

Vid förfall för riksgäldsdirektören och för dennes ersättare kan för närvarande riksgäldsfullmäktige utse tillfällig ersättare (9 § 1. andra och tredje styckena lagen med reglemente för riksgäldskontoret). Enligt 12 § lagförslaget skall en vice riksgäldsdirektör utses av riksgäldsfullmäktige. Härutöver föreslås att ytterligare en tjänsteman skall utses att vara riksgäldsdirektörens tillfällige ersättare. Denne skall emellertid ej utses av riksgäldsfullmäktige utan av riksgäldsdirektören. Då något avgörande motiv ej anförts för att frångå principen att den som skall utöva riksgäldsdirektörens befogenheter skall utses av riksgäldsfullmäktige avstyrker fullmäktige förslaget. Om behov finns för tillfällig ersättare för riksgäldsdirektören – utöver vice riksgäldsdirektören – bör denne utses av riksgäldsfullmäktige.

Av specialmotiveringen till 13 § framgår att arbetsutskottets faktiska funktion är för närvarande att vara endast ett beredande organ. Enligt gällande författning skall riksgäldsfullmäktige genom särskilda beslut till arbetsutskottet hänskjuta viktigare ärenden "för beredning och handläggning" (9 § 2. första stycket lagen med reglemente för riksgäldskontoret). Enligt förslaget skall nuvarande praxis kodifieras och ett arbetsutskott finnas endast "för beredning och rådgivning". Fullmäktige vill här endast peka på att det härigenom för framtiden läggs fast en förändring i förhållande till gällande författning av arbetsutskottets uppgifter som innebär en faktisk försvagning av utskottet inom riksgäldskontorets ledning under fullmäktige.

I 14 § bör det enligt fullmäktiges mening klart framgå att revisionsenheten är direkt underställd riksgäldsfullmäktige.

2.6 Ärendenas handläggning

Under denna rubrik upptas i 16 § bestämmelser om delegering, dvs. om vilka frågor som ovillkorligen skall avgöras av riksgäldsfullmäktige och i vilken omfattning och till vem riksgäldsfullmäktiges beslutanderätt kan delegeras. I motiveringen över förslaget framhålls att paragrafen "i huvudsak" motsvarar 13 § lagen med reglemente för riksgäldskontoret. Det framgår inte omedelbart huruvida förslaget innebär att mer betydelsefulla frågor än för närvarande skall kunna delegeras. I varje fall kan konstateras att förslaget klart utsäger att delegeringsmöjlighet skall föreligga i för riksgäldskontoret helt centrala frågor. Sålunda skall sådan möjlighet finnas beträffande frågor om upptagande av obligationslån m. m. (3.), om utfärdande av statliga garantier m. m. (4.) samt om villkor för rörliga krediter (5.). Det har betydelse för den andra aspekten, nämligen till vem delegering skall kunna ske. Det har här föreslagits att ej endast riksgäldsdirektören skall kunna besluta i dessa frågor med stöd av riksgäldsfullmäktiges delegering utan att riksgäldsdirektören även skall, om riksgäldsfullmäktige så medger, få möjlighet att överlåta beslutanderätten till annan av denne utsedd tjänsteman. Över förslaget vill fullmäktige anföra följande synpunkter.

Av vad som anförts ovan har framgått att det är fullmäktiges uppfattning att modellinstruktionen för statliga myndigheter under regeringen ej direkt kan tas som förebild vid upprättandet av en författning för riksgäldskontoret eftersom kontorets ställning ej är jämförbar med sådana statliga myndigheters. Det kan för övrigt anmärkas att föreliggande förslag synes sträcka sig utöver vad som är brukligt hos sådana myndigheter. Av modellinstruktionen (förebild av den 19 juni 1978) föreligger nämligen delegeringsmöjlighet från styrelsen till generaldirektören endast då ett ärende är så brådskande att styrelsen inte hinner sammanträda, varvid ärendet får avgöras av generaldirektören och ett visst mindre antal styrelseledamöter. Först när ärendet lämpligen inte kan avgöras på detta sätt får generaldirektören besluta ensam i närvaro av fördraganden, varefter beslutet skall anmälas vid nästa styrelsesammanträde.

Det är självklart att det kan uppkomma behov av viss möjlighet att till riksgäldsdirektören eller vice riksgäldsdirektören delegera beslutanderätt i frågor som i allmänhet ej kan avvakta nästa sammanträde med riksgäldsfullmäktige. Men häremot måste ställas principen att viktiga frågor rörande riksgäldskontorets mest centrala uppgifter bör förbehållas riksgäldsfullmäktiges avgörande. Härvid bör beaktas att det, som framhållits i specialmotiveringen till 13 §, förflyter relativt kort tid mellan riksgäldsfullmäktiges sammankomster. Frågan om var inom riksgäldskontoret olika frågor skall avgöras – riksgäldsfullmäktige, arbetsutskottet, riksgäldsdirektören eller annan tjänsteman – synes därför böra bli föremål för ytterligare överväganden. Att riksgäldsfullmäktiges beslutanderätt skall kunna delegeras vidare från riksgäldsdirektören till annan tjänsteman som denne utser synes oförenligt med principen att beslutsbefogenheter i centrala frågor bör förbehållas den som utsetts av fullmäktigeförsamlingen och som har dennas förtroende. Enligt fullmäktiges mening bör därför delegering endast komma i fråga för riksgäldsdirektören och vice riksgäldsdirektören. Vidare kan ytterligare behöva övervägas huruvida det är rimligt att riksgäldsfullmäktige, vilket förslaget innebär, skall kunna frånhända sig beslutanderätten i så centrala frågor som om upptagande av lån m. m. medan frågan om anställande av en byråsekreterare i F 13 ovillkorligen skall avgöras av riksgäldsfullmäktige.

För statsmyndigheter finns efter beslut av regeringen vissa gemensamma bestämmelser om myndighetens uppgifter, allmänna bestämmelser om arbetet inom myndigheten, protokoll m. m. i allmänna verksstadgan (1965:600). Det kan synas naturligt att de allmänna principer som härigenom i stor utsträckning kommit att tillämpas inom statsmyndigheter på regeringssidan även följs inom riksdagens verk och att detta kommer till uttryck i samband med en författningsöversyn. Det kan ske genom att allmänna verksstadgan förklaras gälla i tillämpliga delar för arbetet inom riksgäldskontoret.

Av 18 § bör enligt fullmäktiges mening framgå att enhetschefen för revisionsenheten skall vid sammanträden med riksgäldsfullmäktige föredra till enheten hänförliga ärenden.

2.7 Övriga bestämmelser

Bestämmelser om gemensamma sammanträden mellan fullmäktige i riksgäldskontoret och fullmäktige i riksbanken föreslås i 19 §. Här om finns bestämmelser inom riksbanken i 14 § 3 mom och 21 § bankoreglementet. Gällande bestämmelser i lagen med reglemente för riksgäldskontoret och i bankoreglementet har efter hand blivit otidsenliga genom att ledamot av direktionen för Göta kanal och ombud vid revisionen av kanalens räkenskaper ej längre utses av fullmäktigeförsamlingarna. Formellt gemensamma sammanträden har under senare år i princip endast förekommit för att utse ledamot i styrelsen för Stockholms fondbörs enligt 5 § lagen (1979:749) om Stockholms fondbörs.

Samarbetet mellan riksgäldskontoret och riksbanken sker på tjänstemannaplanet och i viss mån finns etablerade former härför. Det kan därför vara naturligt att det därjämte skall finnas möjlighet att hålla gemensamt samråd mellan fullmäktigeförsamlingarna. Sådana sammanträden skall kunna sammankallas efter påkallan av endera fullmäktige i riksgäldskontoret eller fullmäktige i riksbanken. Som ordförande vid sammanträdena föreslås den av regeringen utsedde ordföranden i fullmäktige i riksbanken, som vid lika röstetal skall ha utslagsröst. Författningsförslag med denna innebörd framgår av bilaga. Förslaget synes böra medföra ändring även av bankoreglementet.

2.8 Besvär

Fullmäktige har ingen erinran mot lagförslaget i denna del.

2.9 Ansvarsbestämmelse

Enligt 25 § får åtal mot riksgäldsdirektören för brott, begånget i utövningen av uppdraget, beslutas endast av finansutskottet. Denna regel synes även böra gälla vice riksgäldsdirektören och – om denne utses av riksgäldsfullmäktige enligt vad som förordats ovan – annan tjänsteman för åtgärder som han vidtagit i egenskap av tillfällig ersättare för riksgäldsdirektören.

3. Avslutande synpunkter

Det remitterade lagförslaget har utarbetats inom riksgäldskontoret utan närmare kontakt med riksbanken. Riksgäldsfullmäktige har framhållit att

förslaget inte innebär några förändringar i sak av riksgäldskontorets verksamhet och uppgifter i förhållande till den nu gällande lagstiftningen. Lagförslaget är emellertid utformat så att det efter ordalagen är mer långtgående. Det finns därför anledning till noggrann genomgång av förslaget. Här har pekats på ett antal frågor som kräver närmare överväganden. Hit hör övergripande principiella frågor, t. ex. om den nödvändiga integreringen av riksgäldskontorets verksamhet i riksbankens kreditpolitik och valutapolitik och om behovet av närmare precisering av ändamålen och formerna för riksgäldskontorets upplåning till staten. Hit hör även organisatoriska frågor, t. ex. om riksgäldsdirektörens ställning och mandatperiod och om var inom riksgäldskontoret olika frågor skall avgöras.

Den slutliga utformningen av lagförslaget är således en för riksbankens verksamhet betydelsefull fråga.

Fullmäktige vill därför hemställa att den närmare översyn som ovan förordats sker i nära samråd med riksbanken.

Stockholm som ovan

På Fullmäktiges vägnar:

Erik Wörnberg

T af Jochnick

Bilaga 3:1

Riksbanksfullmäktiges förslag till annan lydelse av 1–8 samt 19 §§ förslaget till Lag med instruktion för riksgäldskontoret

Lagförslaget

Riksbanksfullmäktiges förslag

Inledande bestämmelse

1 §

Riksgäldskontoret är den myndighet som avses i 9 kap 10 § andra stycket regeringsformen.

Riksgäldskontoret är myndighet under riksdagen med uppgifter som avses i 9 kap. 10 § andra stycket regeringsformen.

Riksgäldskontoret förvaltas av sju fullmäktige som väljs av riksdagen. Fullmäktige svarar för sin verksamhet endast inför riksdagen.

Uppgifter

2 §

Riksgäldskontoret bemyndigas att, på de villkor kontoret bestämmer, taga upp och förvalta lån till staten som ett led i den ekonomiska politiken. Kontoret har vidare till uppgift att i enlighet med riksdagens beslut ställa krediter till förfogande för statlig och annan verksamhet samt ikläda staten garantier. Kontoret har även att utföra övriga uppdrag och åligganden som riksgäldskontoret får av riksdagen eller av regeringen med riksdagens medgivande.

Riksgäldskontoret har till uppgift att i enlighet med vad som i 3–4 §§ sägs taga upp och förvalta lån till staten. Kontoret har vidare till uppgift att ikläda staten garantier i enlighet med riksdagens beslut samt utföra övriga uppdrag och åligganden som riksgäldskontoret får av riksdagen eller av regeringen med riksdagens medverkan.

3 §

Riksgäldskontorets kontanta tillgångar skall, i den mån de inte behöver användas för utbetalningar, insättas på konto i riksbanken eller hos postgirot eller utlånas på den svenska kreditmarknaden i form av dagslån eller krediter på högst två månader.

Riksgäldskontoret bemyndigas att taga upp lån till staten för

1. finansiering av löpande underskott i statsbudgeten och av andra utgifter som grundar sig på riksdagens beslut,

2. vad som kan erfordras på grund av statliga garantier enligt riksdagens beslut,

3. amortering och konvertering av statslån i svenska kronor samt

4. uppköp av statslån i utländsk valuta.

Lagförslaget

Riksbanksfullmäktiges förslag

4 §

Överskott på statsverkets checkräkning i riksbanken skall överföras till riksgäldskontorets checkräkning i riksbanken.

Uppstår underskott på statsverkets checkräkning åligger det riksgäldskontoret att täcka detta.

Riksgäldskontoret bemyndigas besluta om villkoren för och förvaltningen av lån till staten. Beslut härom skall utformas som ett led i riksbankens kreditpolitik och valutapolitik.

Upplåningen till staten skall äga rum mot obligationer eller andra förbindelser med längre löptid eller mot skattkamarväxlar eller andra förbindelser på kortare tid. Förbindelserna skall vara ställda att återbetalas på viss förfallodag eller efter uppsägning eller genom årliga avbetalningar enligt uppgjord amorteringsplan. Uppköp får dock ske av i utländsk valuta utfärdade förbindelser.

5 §

Det åligger riksgäldskontoret att utbetala de anslag, som anvisats på statsbudgeten avseende riksdagen och dess verk samt kostnader för statsskulden och sådana övriga anslag på statsbudgeten, som enligt särskilda beslut av riksdagen skall disponeras av riksgäldskontoret. Kontoret får i mån av behov lyfta nämnda anslag genom uttag från statsverkets checkräkning i riksbanken.

Riksgäldskontorets kontanta tillgångar skall, i den mån de inte behöver användas för utbetalningar, insättas på konto i riksbanken eller hos postgirot.

6 §

Uppkommer under riksgäldskontorets verksamhet anledning att väcka fråga om författningsändring eller annan åtgärd från statens sida, får fullmäktige göra framställning i ämnet såväl till riksdagen som till regeringen.

Överskott på statsverkets checkräkning i riksbanken skall överföras till riksgäldskontorets checkräkning i riksbanken.

Uppstår underskott på statsverkets checkräkning åligger det riksgäldskontoret att täcka detta.

7 §

Fullmäktige svarar för att intern revision av riksgäldskontoret utövas. Vidare skall fullmäktige se till att intern revision av riksdagsförvaltningen i övrigt äger rum i enlighet med de bestämmelser (RFS 1968:8) om revision av riksdagsförvaltningen som riksdagen har meddelat.

Det åligger riksgäldskontoret att utbetala de anslag, som anvisats på statsbudgeten avseende riksdagen och dess verk samt kostnader för statsskulden och sådana övriga anslag på statsbudgeten, som enligt särskilda beslut av riksdagen skall disponeras av riksgäldskontoret.

Lagförslaget

Riksbanksfullmäktiges förslag

Kontoret får i mån av behov lyfta nämnda anslag genom uttag från statsverkets checkräkning i riksbanken.

8 §

Varje år före utgången av januari skall fullmäktige till riksdagen avge berättelse över sin verksamhet under det senaste kalenderåret.

Uppkommer under riksgäldskontorets verksamhet anledning att väcka fråga om författningsändring eller annan åtgärd från statens sida, får fullmäktige göra framställning i ämnet såväl till riksdagen som till regeringen.

9 §

Fullmäktige svarar för att intern revision av riksgäldskontoret utövas. Vidare skall fullmäktige se till att intern revision av riksdagsförvaltningen i övrigt äger rum i enlighet med de bestämmelser (RFS 1968:8) om revision av riksdagsförvaltningen som riksdagen meddelat.

10 §

Varje år före utgången av januari skall fullmäktige till riksdagen avge berättelse över sin verksamhet under det senaste kalenderåret.

Övriga bestämmelser

19 §

Fullmäktige i riksgäldskontoret kan sammanträda med fullmäktige i riksbanken i frågor av gemensamt intresse. Vid dessa sammanträden krävs för beslut att minst fem av fullmäktige i vardera verket är närvarande. Omröstning skall därvid verkställas efter huvudtalet.

21 §

Fullmäktige i riksgäldskontoret och fullmäktige i riksbanken skall efter påkallan av endera fullmäktige-församlingen ha gemensamma sammanträden dels i frågor varom särskilt är stadgat, dels för samråd i frågor av gemensamt intresse. Vid dessa sammanträden krävs för beslut att minst fem av fullmäktige i vardera verket är närvarande. Ordförande vid sammanträdet är ordföranden i fullmäktige i riksbanken. Omröstning skall verkställas efter huvudtalet. Vid lika röstetal gäller den mening som ordföranden biträder.

PROMEMORIA
med
förslag till ny lag
om
RIKSGÄLDSKONTORET

Utarbetad av
en utredningsgrupp
tillsatt av
riksdagens finansutskott

Till
Finansutskottet

Finansutskottet beslöt den 1 december 1981 att som ett led i beredningen tillsätta en särskild utredningsgrupp för att överarbeta riksgäldsfullmäktiges förslag (1980/81:19) till lag med instruktion för riksgäldskontoret. Vi utsågs till ledamöter i gruppen.

Vi får efter avslutat arbete överlämna bifogade promemoria med förslag till ny lag om riksgäldskontoret.

Stockholm den 10 juni 1982

Bengt K.Å. Johansson

Lars Wohlin

Lars Kalderén

PROMEMORIA**med förslag till ny lag om riksgäldskontoret***Innehåll:*

1. Inledning	41
2. Allmänna synpunkter	42
3. Riksgäldskontorets uppgifter	43
4. Återbetalning av statslån	50
5. Avskrivning m. m. av fordringar	52
6. Riksgäldskontorets organisation	53
7. Riksgäldsdirektörens ställning	55
8. Specialmotivering:	
Förslaget till lag om riksgäldskontoret	56
Inledande bestämmelser	56
Organisation	60
Besvär	66
Ansvarsbestämmelse	66
Förslaget till Lag om ändring i lagen (RFS 1975:6) med reglemente för riksbanken (Bankreglementet)	66
Förslaget till Lag om ändring i bestämmelserna (RFS 1968:8) om revision av riksdagsförvaltningen	67

Bilagor:

4:1 Förslag till Lag med instruktion för riksgäldskontoret	69
Förslag till Lag om ändring i lagen (RFS 1975:6) med reglemente 4:2 för riksbanken (Bankreglementet)	77
Förslag till Lag om ändring i bestämmelserna (RFS 1968:8) om 4:3 revision av riksdagsförvaltningen	79

Promemoria med förslag till ny lag om riksgäldskontoret

1. Inledning

I förslag 1980/81:19 har riksgäldsfullmäktige hemställt att riksdagen skall anta ett förslag till lag med instruktion för riksgäldskontoret som skall ersätta lagen (SFS 1974:568) om riksgäldskontoret och lagen (RFS 1975:8) med reglemente för riksgäldskontoret. Förslaget, som utarbetats av en av fullmäktige tillsatt kommitté, innebär i huvudsak en modernisering av gällande bestämmelser och en anpassning av reglerna till riksgäldskontorets nuvarande verksamhetsformer. Några sakliga ändringar föreslås dock. Vidare föreslås att vissa bestämmelser helt utmönstras såsom varande otidsenliga eller obehövliga.

Finansutskottet har inhämtat yttranden över förslaget från konstitutionsutskottet, riksdagens revisorer och fullmäktige i riksbanken. Med anledning av de synpunkter på förslaget som därvid framkommit beslöt finansutskottet 1981-12-01 att för den fortsatta beredningen av ärendet tillsätta en särskild utredningsgrupp bestående av kanslichefen i utskottet, riksbankschefen och riksgäldsdirektören. Utredningsgruppen bemyndigades att i sitt arbete anlita erforderlig expertis. Med stöd av bemyndigandet har gruppen anlitat f. d. kanslichefen i finansutskottet Bengt Metelius, föredraganden i konstitutionsutskottet Robert Söderblom, föredraganden i lagutskottet Hans Regner, avdelningsdirektören Robert Sparve, riksbanken, och riksgäldssekreteraren Ingmar Jansson. Till utredningsgruppen har under arbetet ingivits ett antal promemorior rörande riksgäldskontorets ställning och uppgifter.

I det följande behandlar utredningsgruppen i skilda avsnitt de huvudfrågor rörande lagförslaget som aktualiserats genom remissyttrandena eller eljest tilldragit sig gruppens uppmärksamhet. Vidare framläggs förslag till de ändringar i riksgäldskontorets lagförslag som föranleds av utredningsgruppens överväganden samt till vissa i huvudsak redaktionella förändringar. De senare kommenteras närmare i avsnittet Specialmotivering. Utredningsgruppens förslag till ny lag om riksgäldskontoret finns i *bilaga 4.1*. Som bilagor har också intagits förslag till följdändringar i lagen (RFS 1975:6) med reglemente för riksbanken (Bankoreglementet) och bestämmelserna (RFS 1968:8) om revision av riksdagsförvaltningen.

Det förslag till lagstiftning om riksgäldskontoret som utredningsgruppen lägger fram ansluter sig nära till riksgäldsfullmäktiges förslag. Vissa avvikelser finns dock. Bl. a. föreslår utredningsgruppen att den nya lagen i princip endast skall innehålla de grundläggande reglerna om riksgäldskontorets verksamhet. När det gäller riksgäldskontorets upplåningsverksamhet understryks behovet av en nära samordning med valuta- och kreditpolitiken. Efter mönster av vad som f. n. gäller föreslås vidare regler om för vilka ändamål lån får tas upp. Likaså efter förebild av nuvarande regler innehåller förslaget bestämmelser, som förhindrar att i princip eviga lån ges ut. Vissa ändringar föreslås slutligen när det gäller riksgäldskontorets möjligheter att

besluta om ackord och eftergift samt om kontorets organisation m. m. Bl. a. bör mandatperioden för riksgäldsdirektören liksom hittills vara högst tre år. Lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 januari 1983.

2. Allmänna synpunkter

Riksgäldsfullmäktiges förslag till ny lag för riksgäldskontoret har utformats som en instruktion för verket. Som förebild till förslaget har tjänat en s. k. modellinstruktion för statliga myndigheter som utarbetats av statsrådsberedningen.

När det gäller utformningen av en ny lag om riksgäldskontoret vill utredningsgruppen framhålla att kontorets arbetsuppgifter och ställning i avsevärd mån skiljer sig från andra myndigheters. Riksgäldskontoret har sålunda vidsträckta befogenheter att ta upp och förvalta lån för statens räkning. Att riksgäldskontoret har sådana befogenheter torde bl. a. bero på att verket leds av fullmäktige, som utses direkt av riksdagen och som avspeglar partiernas styrkeförhållanden. Utredningsgruppen vill även peka på att fullmäktige på ett annorlunda och mera kontinuerligt sätt leder riksgäldskontorets verksamhet än styrelsen i ett statligt verk. Redan av anförda skäl kan ifrågasättas huruvida den nya lagen bör utformas som en instruktion. Även andra omständigheter talar emellertid mot instruktionsformen.

Instruktionerna för de centrala ämbetsverken och andra myndigheter inom statsförvaltningen innehåller i allmänhet endast föreskrifter om myndighetens uppgifter och organisation och andra bestämmelser av mera formell karaktär. Som närmare kommer att redovisas i följande avsnitt bör i den nya lagen om riksgäldskontoret – förutom föreskrifter av nämnda karaktär – införas även vissa materiella regler, t. ex. om förutsättningarna för upplåningsverksamheten. Innehållsmässigt föreligger det alltså en skillnad mellan en sedvanlig myndighetsinstruktion och lagstiftningen om riksgäldskontoret. Utredningsgruppen anser vidare att instruktionsformen inte på ett tillräckligt tydligt sätt ger uttryck för riksgäldskontorets ställning som ett riksdagens verk.

Utredningsgruppen vill också framhålla att författningarna om riksgäldskontoret i många avseenden f. n. stämmer överens med lagarna om riksbanken. Det finns skäl som talar för att denna överensstämmelse bör vidmakthållas också i framtiden.

På grund av det anförda förordar utredningsgruppen att riksgäldsfullmäktiges förslag ändras så att författningens karaktär av en grundläggande reglering av riksgäldskontorets verksamhet klarare framgår.

I anslutning till vad ovan sagts om överensstämmelse mellan författningarna om riksgäldskontoret och dem om riksbanken vill utredningsgruppen erinra om att några av de nuvarande reglerna beträffande riksgäldskontoret, som har sin motsvarighet i riksbankslagarna, föreslås utmönstrade av

riksgäldsfullmäktige. Det gäller bl. a. bestämmelserna om sammanträden på ockuperat område och regeln att fullmäktig skall vara myndig. Behovet av sådana regler för riksgäldskontoret och riksbanken bör enligt utredningsgruppen övervägas i ett sammanhang. Gruppen föreslår därför – som närmare framgår av specialmotiveringen – att nuvarande bestämmelser beträffande riksgäldskontoret i detta avseende t. v. får ingå i den nya lagen.

3. Riksgäldskontorets uppgifter

Riksgäldskontorets huvuduppgifter är i korthet dels att i Sverige och utomlands låna upp de medel som behövs för att underskottet i statsbudgeten skall täckas och för att utströmning av valutor skall motverkas, dels att förvalta statsskulden, dels ock att för statens räkning utfärda garantier för lån, bl. a. till de svenska varven. Riksgäldskontoret har också vissa andra uppgifter, t. ex. att ställa krediter till förfogande för statlig och annan verksamhet och att utbetala de anslag som avser riksdagen och dess verk. En närmare precisering av uppgifterna finns i 1 § lagen med reglemente för riksgäldskontoret. Upplåningsverksamheten regleras närmare i 23 och 25 §§ nämnda lag. I paragraferna stadgas att lån får tas upp för utbetalning av medel som anvisats på kapitalbudgeten,¹ för kassaförstärkning åt statsverket, för finansiering av driftbudgeten¹ eller andra utgifter som har beslutats av riksdagen, för tillhandahållande av rörliga krediter åt vissa statliga myndigheter m. fl., för amortering och konvertering av statslån samt för infriande av statliga garantiförbindelser. Av 32 § reglementet följer vidare att riksgäldskontoret får ställa skattkammarväxlar och skuldförbindelser i utländsk valuta till riksbankens förfogande. I reglementet finns slutligen, såvitt nu är av intresse, en bestämmelse om att fullmäktige i riksgäldskontoret och i riksbanken kan sammanträda gemensamt. Bestämmelsen torde ha kommit till med anledning främst av att de båda fullmäktigeförsamlingarna gemensamt skall välja ledamöter m. m. i vissa styrelser.

Riksgäldsfullmäktige föreslår att de nuvarande detaljrika bestämmelserna om riksgäldskontorets uppgifter och upplåningsverksamhet ersätts med en mera allmänt hållen regel om verksamhetens innehåll och inriktning. Enligt 2 § förslaget bemyndigas riksgäldskontoret att på de villkor kontoret bestämmer ta upp och förvalta lån till staten som ett led i den ekonomiska politiken. Kontoret skall vidare ha till uppgift att i enlighet med riksdagens beslut ställa krediter till förfogande för statlig och annan verksamhet samt ikläda staten garantier. I paragrafen föreskrivs att kontoret skall utföra övriga uppdrag och åligganden som det får av riksdagen eller av regeringen

¹ Begreppen kapital- och driftbudget har numera utmönstrats i statsbudgeten men sålunda dröjt kvar i riksgäldskontorets lagstiftning.

med riksdagens medgivande. Efter mönster av det nuvarande reglementet föreslås vidare en bestämmelse om sammanträden mellan riksgälds- och riksbanksfullmäktige i frågor av gemensamt intresse.

Riksbanksfullmäktige har i sitt yttrande kritiserat utformningen av lagförslaget i denna del. Från riksbankens sida har ifrågasatts huruvida inte den samordning som f. n. finns mellan riksgäldskontorets åtgärder och riksbankens valuta- och kreditpolitik bör framgå av lagtexten. Vidare har framhållits att lagförslaget är ofullständigt eftersom det inte anger det primära syftet med riksgäldskontorets upplåning, nämligen att finansiera underskottet i statsbudgeten. Riksbanksfullmäktige har också pekat på att 2 § i lagförslaget är för vag. Bl. a. framgår det sålunda inte att ansvaret för utformningen av statsskuldspolitiken ligger på riksbanken. I sammanhanget har riksbanken vidare understrukt vikten av att statens lån läggs upp så att riksbanken kan få de statspapper som banken behöver för sina marknadsoperationer. Fullmäktige i riksbanken har förordat att i den nya lagen – efter mönster av nu gällande författning – förs in bestämmelser om för vilka ändamål riksgäldskontoret får ta upp lån. Vidare har föreslagits en regel om att beslut, som rör villkoren för och förvaltningen av statens lån, skall utformas som ett led i riksbankens kredit- och valutapolitik. När det gäller samordningen mellan riksgäldskontorets och riksbankens verksamhet har riksbanksfullmäktige vidare förordat att föreskriften om sammanträden med de båda fullmäktigeförsamlingarna byggs ut så att sådana sammanträden kan hållas också beträffande frågor om statens upplåning.

Enligt riksbanksfullmäktige bör sammanträdena hållas när någon av fullmäktigeförsamlingarna begär det. Det föreslås också att särskilda bestämmelser om ordförandeskap och röstning vid sammanträdena införs.

När det gäller de *frågor om samarbetet mellan riksbanken och riksgäldskontoret* som sålunda aktualiserats vill utredningsgruppen anföra följande.

Riksbanken ansvarar under riksdagen för penning- och valutapolitiken. Riksbanken ensam ger ut sedlar. För tillämpningen av kredit- och valutapolitisk lagstiftning svarar riksbanken.

Unikt för Sverige är att det vid sidan av riksbanksfullmäktige finns särskilda av riksdagen utsedda fullmäktige för att handha statens upplåning. Genom att riksdagen ger de grundläggande förutsättningarna för utgifts- och skattepolitiken och regeringen har det löpande ansvaret för den ekonomiska politikens utformning är det således fyra parter som skall samverka när det gäller statsskuldspolitiken, riksdagen, regeringen, riksbanken och riksgäldskontoret.

Till viss del kommer behovet av samverkan mellan dessa parter till uttryck däri att regeringen utser en av de sju fullmäktige i riksbanken. Denne är samtidigt ordförande i fullmäktige. Något motsvarande organisatoriskt samband mellan regeringen och riksgäldsfullmäktige eller mellan de båda

fullmäktigeförsamlingarna i riksbank och riksgäldskontor finns inte. Båda fullmäktigeförsamlingarna utses av riksdagen (med ovan angivet undantag) men de är formellt helt oberoende av varandra. Även om nuvarande regler formellt sett inte förutsätter någon samverkan mellan riksbanken och riksgäldskontoret har i praktiken en sådan samverkan ägt rum sedan lång tid tillbaka.

De författningar som reglerar riksbankens och riksgäldskontorets verksamhet är i stora stycken ålderdomliga till uppbyggnad och innehåll. Som konstaterades av finansutskottet vid en tidigare partiell revision av reglementet för riksgäldskontoret (FiU 1978/79:39) speglar författningarna som reglerar riksgäldskontorets uppgifter och verksamhet i stor utsträckning ett samhälle, i vilket statens upplåning och statsskuldens förvaltning kunde handhas med den enkla målsättningen att göra upplåningskostnaderna så låga som möjligt. Numera måste emellertid statsskuldspolitiken också ses i ett annat och vidare perspektiv, nämligen som en integrerad del av kreditpolitiken och valutapolitiken.

Kreditpolitiken syftar i första hand till att påverka likviditet och allmän räntenivå och därigenom efterfrågan på varor och tjänster. I lägen med större efterfrågan än utbud av krediter har kreditpolitiken även syftat till att ge förtur för vissa typer av krediter, bl. a. statens egen upplåning samt lån till bostadsbyggandet och industrin. Kreditpolitiken har därvid påverkat också räntenivån på olika marknader.

Statens upplåningsoperationer är normalt det viktigaste instrumentet där det gäller att påverka för kreditpolitiken centrala storheter, främst då bankernas likviditet, som i kombination med likviditetskraven bestämmer bankernas utlåningsutrymme. Räntevillkoren för statens långa upplåning är vidare avgörande för räntenivån på marknaden för långfristiga lån, och de villkor som erbjuds bankerna vid kortare utlåning till staten är av stor betydelse för bankernas räntesättning och fördelning av sina likvida tillgångar.

Statsbudgetens underskott har vuxit mycket kraftigt under senare år. För år 1982 beräknas statens upplåningsbehov uppgå till närmare 80 miljarder kronor. Enligt den senaste långtidsbudgeten i kompletteringspropositionen beräknas underskottet budgetåret 1985/86 uppgå till 100 miljarder kronor under förutsättning av en mycket återhållsam budgetpolitik.

Budgetunderskotten anger endast statens nettoupplåningsbehov. Den totala statsskulden i svenska kronor växer med nuvarande underskott mycket snabbt. Den omfattande upplåningen tenderar samtidigt att förkorta den genomsnittliga löptiden på statens upplåning. Enligt vissa antaganden kan statens bruttoupplåning på den svenska marknaden vid mitten av 1980-talet komma att uppgå till så mycket som 200 miljarder kronor per år.

Den kraftiga tillväxten i budgetunderskotten har redan ställt kreditpolitiken inför mycket stora krav. Ett centralt problem är att öka statens upplåning direkt på kapitalmarknaden och direkt från allmänheten. Det går av flera

skäl inte att fortsätta att finansiera budgetunderskottet i bankerna utan att stabiliteten i ekonomin allvarligt äventyras. Möjligheterna att genom placeringsregler ytterligare väsentligen öka upplåningen från försäkringsbolag och AP-fonderna är i stort sett uttömda.

Förutsättningarna för en väsentligt ökad upplåning direkt hos allmänheten kommer att närmare prövas under 1982. Det står klart att en väsentlig del av denna upplåning måste bli relativt kortfristig. Skulle statens upplåning till övervägande del göras långfristig, skulle räntenivån pressas upp mycket kraftigt. En alltför kortfristig finansiering av budgetunderskottet reser dock stora problem genom den höga likviditet som detta skapar i ekonomin. Ett centralt problem i riksbankens kreditpolitik är därför avvägningen mellan statens korta och långa upplåning.

Räntesättningen på statsobligationer är i hög grad styrande för ränteutvecklingen på obligationsmarknaden. Övriga räntor har hittills styrts av riksbankens diskontopolitik, i kombination med reglering av bankernas utlåningsräntor. De korta penningmarknadsräntorna styrs huvudsakligen av straffräntenivån och bankernas utlåningsräntor.

Då som ovan angivits en betydande del av den stora statsupplåningen måste bli relativt kortfristig kommer räntesättningen på korta statspapper att bli helt avgörande för räntesättningen på marknaden. Utlåningsräntorna i bankerna kan inte under längre tid understiga dessa räntor.

Bankernas upplåningskostnader i riksbanken, vilka i stort sett är desamma som straffräntan, måste sättas något högre än avkastningen på korta statspapper. I annat fall kan statens upplåning direkt eller indirekt komma att finansieras genom bankernas upplåning i riksbanken.

Under 1980-talet kommer, som redan nämnts, sålunda räntesättningen på korta statspapper att i väsentlig utsträckning bli styrande för den allmänna räntenivån. Denna förskjutning av tyngdpunkten i kreditpolitiken med en successivt minskad roll för diskontopolitiken skulle åtminstone formellt, via fastställande av villkoren för statsupplåningen, ge riksgäldskontoret ett ökat inflytande över räntepolitiken. De genomgripande förändringar i kreditpolitiken som de växande budgetunderskotten framtingar ställer därför nya krav på samordningen mellan riksbanken och riksgäldskontoret.

Den hittillsvarande praxis som utvecklats vid samordningen är när det gäller *upplåningen i Sverige* av informell natur. Detta informella samråd har varierat till omfattning och karaktär.

När det gäller frågor som inte direkt berör den löpande räntepolitiken och speciellt vid principiella omläggningar av upplåningsformerna sker ingående överläggningar mellan riksbanken och riksgäldskontoret. Det är också naturligt att planeringssammanträden sker regelbundet i anslutning till framläggandet av finansplanerna, där statsskuldpolitikens utformning under året diskuteras.

Statsupplåningen är, som berörts i det föregående, sett i stort numera en central del av den löpande kreditpolitiken, för vilken ansvaret åvilar

riksbanken. Med hänsyn till räntepolitikens känsliga karaktär och kraven på snabba beslut måste riksbanken här kunna ta initiativ till den statliga upplåningen inkl. angivande av för lånen lämpliga räntevillkor, löptider, emissionstidpunkter etc. som med kort varsel föranleder beslut av riksgäldsfullmäktige. Utrymmet för samråd beträffande enskilda låneoperationer blir då av naturliga skäl ofta begränsat.

De växande underskotten i bytesbalansen har tvingat staten att finansiera dessa genom en betydande *utlandsupplåning*. Denna upplåning, som sker i riksgäldskontorets regi men som måste avvägas med utgångspunkt i de valutapolitiska målen, har ytterligare stärkt banden mellan riksgäldskontoret och riksbanken. Statsupplåningens storlek och fördelning över tiden får därför bestämmas utifrån den avsedda utveckling av valutareserven och det mål som satts för den svenska kronans kurs gentemot utländska valutor.

Samordningen mellan riksgäldskontoret och riksbanken när det gäller utlandsupplåningen har givits mer formella former än vad är fallet med den inhemska upplåningen.

När statens utlandsupplåning första gången 1977 fick större omfattning drogs vid ett gemensamt sammanträde detta år mellan fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret upp riktlinjerna för upplåningen utomlands. Fullmäktigeförsamlingarna förutsåg att svenska staten under en lång följd av år skulle komma att ha en stor utlandsskuld, som successivt måste omsättas med nya lån. Det ansågs då vara av vikt att man skaffade sig en total överblick över denna upplåning och sökte styra den så att man undvek en *alltför stor anhopning av amorteringar under vissa år, med de konsekvenser det kunde få på betalningsbalansen och utvecklingen på valutamarknaderna.*

Fullmäktigeförsamlingarna konstaterade att riksgäldskontoret var behörig myndighet vid upplåning i statens namn. Denna upplåning berörde emellertid också riksbankens ansvarsområde. Samordningen mellan statlig och annan upplåning skedde lämpligen hos riksbanken, som är tillståndsgivande myndighet för den icke statliga upplåningen. Riksbankens uppgift var också att anpassa upplåningen till utvecklingen på valutamarknaderna, vilka riksbanken fortlöpande följer. Slutligen ansågs den statliga utlandsupplåningens omfattning och uppläggning vara av stor betydelse för den allmänna ekonomisk-politiska planeringen, för vilken ekonomidepartementet ansvarar.

De båda fullmäktigeförsamlingarna beslöt mot den angivna bakgrunden att tillsätta en gemensam arbetsgrupp med uppgift att planera och förbereda den *upplåning i statens namn som kunde komma att ske de närmaste åren.* Erforderliga beslut skulle som dittills fattas enligt gällande ordning i resp. fullmäktigeförsamling. I arbetsgruppen skulle ingå representanter för riksbanken, riksgäldskontoret och ekonomidepartementet. Innan förhandlingar om utländsk upplåning påbörjades samt vid avgörande punkter i sådana förhandlingar skulle samråd om åtgärder och villkor ha skett inom

gruppen. Samordning eller avstämning borde vidare ske beträffande de kontakter rörande statlig utlandsupplåning som riksbanken och riksgäldskontoret fortlöpande har med utländska banker och finansinstitut.

Utredningsgruppen konstaterar att de riktlinjer som drogs upp år 1977 i allt väsentligt följts. Riksbankschefen är sedan 1979 ordförande i den berörda utlandslånegruppen, som normalt sammanträder en gång i månaden. Arbetet baseras på statistik- och prognosmaterial för bytesbalans- och valutautveckling som tillhandahålls av riksbanken och på riksgäldskontorets redovisning av marknadssituationer och -möjligheter samt på uppgifter om av företagen och icke-statliga myndigheter planerad utlandsupplåning. Man diskuterar den troliga ränte- och kursutvecklingen på olika utländska lånemarknader och den önskvärda sammansättningen av statens låneportfölj. Vidare diskuteras olika låneoperationer under förberedelse, inkl. möjliga tekniska innovationer i riksgäldskontorets och riksbankens upplåning. Överläggningarna resulterar i principgodkännande av medel- och kortfristiga upplåningsplaner.

Utöver dessa formella gruppsammanträden förekommer ett omfattande kontinuerligt samarbete mellan personal vid riksbanken och riksgäldskontoret om villkoren för enskilda låncoperationer, om tidpunkter och ränteperioder samt om återköp för framtida amorteringar m. m.

Sammanfattningsvis konstaterar utredningsgruppen att huvudsavaret för genomförandet av kredit- och räntepolitiken samt valutapolitiken måste ligga hos riksbanken. Det finns därför anledning understryka att riksgäldskontorets handlande i vad avser utformningen och fördelningen av statens upplåning liksom hittills måste ske i nära samråd med riksbanken och under beaktande av riksbankens övergripande ansvar för kredit- och valutapolitiken. Reguljära former för detta samråd har som nämnts efter hand utvecklats.

När det gäller den närmare utformningen av lagen i förevarande hänseende anser utredningsgruppen att riksgäldsfullmäktiges förslag inte kan anses helt tillfredsställande. Inte heller det från riksbankens sida framlagda förslaget är emellertid invändningsfritt. Som framhållits av riksgäldskontoret under utredningsarbetet kan detta förslag tolkas som om riksgäldskontoret saknar full behörighet att besluta om statsupplåningen. Särskilt när det gäller upplåningen utomlands kan tolkningsproblem av sådant slag medföra svårigheter.

I utredningsgruppens uppdrag har inte ingått att framlägga några förslag om hur den framtida samordningen mellan riksbanken och riksgäldskontoret skall ske. Omarbetningen av förslaget till ny lag om riksgäldskontoret har varit av huvudsakligen redaktionell natur. Utredningsgruppen anser därför att några materiella förändringar av förutsättningarna för riksgäldskontorets verksamhet inte bör ske nu. Mot bakgrund av vad som ovan anförts om utvecklingen av kreditpolitiken och statens utlandsupplåning framstår det emellertid som befogat att frågan om samordningen mellan de båda verkens

verksamhet blir föremål för en närmare utredning i annat sammanhang. Därvid kan också, om så befinnes önskvärt, en överarbetning ske beträffande författningarna om riksbanken.

Några närmare föreskrifter om hur samarbetet mellan de båda verken skall utformas bör enligt utredningsgruppens mening inte heller meddelas. Liksom hittills får det ankomma på de båda fullmäktigeförsamlingarna att bestämma samarbetsformerna. Beträffande både sådana frågor och spörsmål angående upplåningsverksamheten i stort kan det dock finnas ett behov för de båda fullmäktigeförsamlingarna att sammanträda gemensamt. En möjlighet till gemensamma sammanträden för överläggningar om statsupplåningen utgör enligt utredningsgruppens mening en naturlig påbyggnad på det mera informella samarbete som måste ske mellan de båda verken och kan dessutom bli ett forum för slitande av meningsskiljaktigheter i den mån sådana uppkommer i samarbetet på tjänstemannanivå. De bestämmelser som f. n. finns om gemensamma sammanträden och som intagits i riksgäldsfullmäktiges förslag tar som ovan berörts endast sikte på vissa val av styrelseledamöter m. m. Utredningsgruppen anser att dessa bestämmelser bör kunna utmönstras och ersättas med ett stadgande som ger vardera fullmäktigeförsamlingen rätt att ta initiativ till gemensamma överläggningar i upplåningsfrågor. Utredningsgruppen vill stryka under att de gemensamma sammanträdena endast har samrådskaraktär. Några beslut som skall binda myndigheterna bör inte kunna fattas. Syftet med bestämmelsen är alltså inte att ett i förhållande till de båda fullmäktigeförsamlingarna överordnat organ skall tillskapas. En sådan ordning skulle nämligen innebära ett ingrepp i de båda verkens självständighet. Enligt utredningsgruppens mening bör därför inte – som riksbanksfullmäktige förordat – några regler om beslutsföret, ordförandeskap och omröstningsförfarande införas.

Vad härefter angår de av riksbanksfullmäktige aktualiserade frågorna om *syftet med statsupplåningen* delar utredningsgruppen uppfattningen att den nya lagen liksom gällande författning bör innehålla en precisering av de ändamål för vilka lån får tas upp. I enlighet härmed bör i lagen föreskrivas att riksgäldskontoret får ta upp lån till staten för dels finansiering av löpande underskott i statsbudgeten och andra utgifter som grundar sig på riksdagens beslut, dels för tillhandahållande av rörliga krediter för statlig och annan verksamhet och fullgörande av garantier som riksgäldskontoret utfärdat, dels ock för amortering och inlösen av statslån. Som utredningsgruppen återkommer till i följande avsnitt bör vidare uppköp av lån i utländsk valuta kunna finansieras med lån. Slutligen bör efter förebild av 32 § i det nuvarande reglementet intas ett stadgande om att lån också får tas upp för tillgodoseende av riksbankens behov av valutareserv och statspapper för marknadsoperationer.

Reglerna om ändamålet för statsupplåningen bör tas in i en särskild paragraf. När det gäller fastställande av villkor för lån bör dock som riksbanksfullmäktige förordat den begränsningen göras att lån utan förfal-

loklausul inte får tas upp. Införandet av de föreslagna bestämmelserna föranleder vissa redaktionella ändringar av stadgandet om riksgäldskontorets uppgifter i fullmäktiges förslag.

4. Återbetalning av statslån

Villkoren för statslån i svenska kronor innebär som regel att lånen återbetalas på en bestämd förfallodag eller efter en fastställd amorteringsplan. I vissa fall förekommer det dock att lånevillkoren ger långivaren eller låntagaren rätt att få lånet löst i förtid resp. att i förtid lösa lånet. Amortering av statslån sker genom uppköp av utelöpande förbindelser eller genom utlottning eller också genom en kombination av båda amorteringssätten. Vilket amorteringsförfarande som skall tillämpas i det enskilda fallet avgörs med hänsyn till kursen på statspapperen i fråga. Vid kurser över pari används utlottningsalternativet, varvid de utlottade förbindelserna löses in till nominellt belopp. Ligger kursen däremot under pari sker amorteringen genom uppköp av förbindelserna till marknadsmässiga priser. Vid båda amorteringssätten skrivs statsskulden ned per förfallodagen med ett belopp som motsvarar obligationernas nominella värde. Riksgäldsdirektören har sedan år 1975 ett stående bemyndigande från fullmäktige att göra uppköp av utelöpande förbindelser till ett värde som motsvarar högst de två närmast framförliggande amorteringarna på resp. lån.

När det gäller skattkamarväxlar som normalt har en löptid på en till tolv månader har vid några tillfällen riksgäldskontoret gjort avsteg från principen att statslån endast återbetalas på förfallodagen eller efter amorteringsplanen. Sålunda har främst banker tillåtits att använda utelöpande skattkamarväxlar som likvid vid teckning av räntebärande statslån. Det förekommer också regelmässigt att innehavare av premieobligationer med en kort återstående löptid erbjuder att byta ut obligationerna mot nyemitterade premieobligationer. Motivet för de angivna förfarandena har varit en önskan att konsolidera statsskulden.

I fråga om statslån i utländsk valuta tillämpas olika återbetalningsvillkor. När det gäller vissa lån i utländsk valuta ingår också uppköp i den normala förvaltningen av lånen.

Från riksbankens sida har framhållits att lån som är spridda bland en större mängd placerare inte bör få lösas i förtid varken helt eller delvis såvida inte förtidsinlösen medgivits i lånevillkoren. Beträffande uppköp av utelöpande förbindelser har riksbanken framhållit att gällande regler inte medger att riksgäldskontoret tar upp lån för uppköp men att någon motsvarande begränsning saknas i förslaget till ny lag om riksgäldskontoret. Enligt riksbanken bör uppköp av statspapper på den svenska marknaden inte få företas av riksgäldskontoret. Som skäl härför har anförts att sådana uppköp har direkt effekt på likviditeten i ekonomin och utgör en central del av

riksbankens penningpolitiska verksamhet. Däremot har riksbanken ställt sig positiv till att riksgäldskontoret liksom hittills får köpa upp statspapper i utländsk valuta i samråd med riksbanken och till att kontoret får ta upp lån för uppköpen.

I likhet med riksbanken anser utredningsgruppen att uppköp av statspapper i svenska kronor är ett viktigt inslag i kreditpolitiken. Rätten att besluta om marknadsoperationer med sådana skuldförbindelser bör därför vara förbehållen riksbanken. Eftersom nuvarande regler inte uttryckligen anger att upplåning får ske för uppköp av statspapper anses riksgäldskontoret f. n. sakna rätt att göra uppköp på den svenska marknaden för annat ändamål än amortering. Som framhållits av riksbanken torde riksgäldsfullmäktiges förslag till ny lagstiftning inte innebära någon motsvarande begränsning av möjligheterna att köpa upp utelöpande förbindelser. Såvitt framgår av förslaget torde fullmäktige dock inte avse att någon utvidgning av kontorets befogenheter skall ske. Detsamma gäller riksgäldskontorets möjligheter att lösa hela lån före den slutliga förfallodagen i vidare mån än som följer av lånevillkoren. Förtidsinlösen har enligt inhämtade uppgifter hittills tillämpats endast under speciella omständigheter och då efter särskilt beslut av riksdagen. I sammanhanget vill utredningsgruppen dock peka på att det ovan redovisade förfarandet att låta nytecknade lån likvideras med skattkamarväxlar eller premieobligationer i viss mån kan anses jämställt med återbetalning i förtid.

Enligt utredningsgruppens mening bör gällande ordning inte rubbas. Härför talar inte bara behovet av en klar rollfördelning mellan riksbanken och riksgäldskontoret utan också hänsynen till långivarna. Det måste nämligen ligga i långivarnas intressen att de ursprungligen fastställda villkoren följs och att uppköp eller förtidsinlösen inte sker i andra fall än då villkoren föreskriver det. Några särskilda lagbestämmelser som förhindrar uppköp och förtidsinlösen torde dock inte erfordras. Det kan nämligen förutsättas att riksgäldskontoret även utan uttryckliga lagregler härom inte företar marknadsoperationer i statspapper eller löser lån i förtid. Utredningsgruppen vill i anslutning till det sagda erinra om att gruppen i föregående avsnitt förordat att i den nya lagen – efter mönster av vad som nu gäller – tas in en bestämmelse om för vilka ändamål lån får tas upp. Inte heller den nya bestämmelsen medger att upplåning sker för uppköp av förbindelser i svenska kronor annat än i amorteringssyfte.

Vad ovan anförts innebär inte att utredningsgruppen ställer sig avvisande till det hittills tillämpade förfarandet att vissa utelöpande statspapper får användas som likvid vid nyteckning av lån. Ett sådant förfarande kan även i fortsättningen vara motiverat. Som tidigare framhållits är det dock angeläget att avsteg inte görs från lånevillkoren. Gruppen anser därför att riksgäldskontoret i lånevillkoren för skattkamarväxlar och andra förbindelser, som kontoret bedömer kunna få användas som likvid vid nyteckning av lån, bör ta in en erinran om att förbindelserna kan, om riksgäldskontoret medger det, få

bytas ut mot nyemitterade statspapper. Det kan också vara lämpligt att kontoret i prospekt om nya lån anger i vad mån tidigare utfärdade förbindelser får användas som likvid.

När det gäller lån i utländsk valuta bör enligt utredningsgruppens uppfattning riksgäldskontoret ha friare händer än vid förvaltningen av lån i svenska kronor. Uppköp av lån i utländsk valuta kan ibland vara till fördel för staten. Vidare ingår uppköp ofta i den normala låneförvaltningen. Några begränsningar av riksgäldskontorets befogenheter i dessa hänseenden bör inte ställas upp. I enlighet härmed bör som riksbanken föreslagit av lagen framgå att lån får tas upp för uppköp av lån i utländsk valuta. Eftersom olika förvaltningsåtgärder beträffande utländska lån kan kräva ett hänsynstagande inte bara till statens intressen som låntagare utan också till andra förhållanden, bl. a. valutapolitiska omständigheter, vill gruppen stryka under vikten av att samråd sker med riksbanken.

5. Avskrivning m. m. av fordringar

Enligt den nu gällande lagen med reglemente för riksgäldskontoret får fullmäktige bevilja kontorets gäldenärer ackord eller eftergift beträffande deras skulder eller biträda överenskommelse mellan gäldenär och hans fordringsägare om betalning av skulder, allt intill ett högsta belopp av 10 000 kr. i varje särskilt fall. I övrigt krävs riksdagens medgivande för beslut om ackord m. m. En liknande bestämmelse föreslås införd i den nya lagen, dock med de ändringarna att beslut skall fattas av riksgäldskontoret och att beloppsgränsen höjs till 50 000 kr. Vidare föreslås att riksgäldskontoret skall få besluta om avskrivningar av fordringar oberoende av belopp. Förslagen är en anpassning till vad som gäller enligt avskrivningskungörelsen (1965:921).

Avskrivningskungörelsen innehåller regler om rätt för andra myndigheter än riksdagens verk att efterge och avskriva vissa fordringar samt anta ackordsförslag. Kungörelsen är ett utflöde av regeringens dispositionsrätt beträffande statens medel och övriga tillgångar utom såvitt avser bl. a. tillgångar som är avsedda för riksdagen eller dess myndigheter (9 kap. 8 § regeringsformen). Av 9 kap. 9 § regeringsformen (RF) följer att riksdagen kan fastställa grunder för förvaltningen av statens egendom och förfogandet över den samt föreskriva att åtgärd av visst slag inte får vidtas utan riksdagens tillstånd. Reglerna om förvaltningen av och förfogandet över statens tillgångar överensstämmer i huvudsak med vad som gällde före regeringsformens ikraftträdande.

År 1965 bemyndigade riksdagen Kungl. Maj:t att beträffande vissa statens fordringar *dels* anta ackordsförslag som kan anses vara till fördel för det allmänna, *dels* meddela eftergift av fordran på grund av gäldenärens sjukdom eller därmed jämförlig orsak eller när det av annan anledning måste anses uppenbart obilligt att utkräva betalning, *dels* ock uppdra åt myndighet att på

de nämnda villkoren besluta i fråga om ackord och eftergift (prop. 1965:160, SU 180, rskr 429). Med stöd av bemyndigandet utfärdades sedermera avskrivningskungörelsen. Det år 1965 lämnade bemyndigandet anses innebära att riksdagen fastställt vissa grunder för regeringens förvaltning av statens fordringsanspråk och är alltså bindande för regeringen. I den mån ett ackordsförslag inte är till förmån för det allmänna eller eftergift skall meddelas i andra fall än när det är uppenbart obilligt mot gäldenären att kräva betalning torde alltså regeringen behöva utverka riksdagens tillstånd till åtgärden.

Utredningsgruppen anser att vägande skäl talar för att de villkor som sålunda gäller för regeringens rätt att anta ackordsförslag och efterge fordringar bör tillämpas av riksgäldskontoret. Bl. a. är det från rättvisesynpunkt angeläget att gäldenärens möjlighet att få ackord eller eftergift är densamma oberoende av vem som förvaltar statens fordringar. Utredningsgruppen förordar således att riksgäldskontorets rätt att anta ackordsförslag och medge eftergift av fordringar begränsas på samma sätt som regeringens. Vidare bör som fullmäktige föreslagit eftergift endast kunna medges intill ett belopp av 50 000 kr. i varje särskilt fall. När det gäller ackordsförslag anser utredningsgruppen det däremot mindre lämpligt med en beloppsgrens. Som framhölls i prop. 1965:160 kräver nämligen frågor om ackord ofta ett snabbt avgörande och hinner sällan underställas riksdagen. Eftersom antagande av ett ackordsförslag för en statens gäldenär kan vara till fördel för det allmänna, kan den nuvarande ordningen med krav på riksdagens medverkan vid ackordsförslag över ett visst belopp medföra förlust för staten. Den kan också ha olägenheter för bl. a. andra borgenärer.

Förslaget om möjligheter till avskrivning av fordringar föranleder inga erinringar från utredningsgruppens sida.

Utredningsgruppen anser att fullmäktige även i fortsättningen bör avgöra frågor om ackord och eftergift. Också ärenden om avskrivning bör handläggas av fullmäktige. Det bör dock öppnas möjlighet för fullmäktige att delegera ärenden av förevarande slag till riksgäldsdirektören eller annan. En bestämmelse med denna innebörd bör föras in i lagen.

6. Riksgäldskontorets organisation

Riksgäldskontorets organisation utgörs, efter en nyligen aktualiserad förändring, av två upplåningsenheter för resp. inhemsk och utländsk upplåning, en ekonomienhet, en garanti- och rättsenhet, en administrationsenhet samt en revisionsenhet. Revisionsenheten lyder direkt under fullmäktige, medan övriga enheter leds av riksgäldsdirektören under fullmäktige. Organisationen har fastställts av riksdagen (FiU 1978/79:39 och FiU 1981/82:45). Fullmäktige har föreslagit att i den nya lagen skall tas in en bestämmelse om vilka enheter som skall finnas vid riksgäldskontoret (24 §). Vidare har föreslagits att i paragrafen skall intas en bestämmelse om att

riksgäldsdirektören under fullmäktige leder kontorets verksamhet.

I ett tidigare avsnitt (2) har utredningsgruppen framhållit att den nya lagen bör innehålla endast en grundläggande reglering av riksgäldskontorets verksamhet. I konsekvens härmed anser gruppen att lagen inte i onödan bör tyngas med detaljerade regler av närmast organisatorisk natur. Gruppen vill också peka på att det ter sig något motsägelsefullt om man i den nya författningen ger riksgäldskontoret långtgående bemyndiganden när det gäller statsupplåningen samtidigt som man i detalj reglerar hur verket skall vara organiserat m. m. Mot fullmäktiges förslag om lagreglering av organisationen talar också att det är opraktiskt att låsa fast organisationen i lagen och därigenom framtvunga lagändringar vid framtida omorganisationer.

Enligt arbetsgruppens uppfattning är det således lämpligast att riksdagen liksom hittills fastställer riksgäldskontorets organisation i annan ordning än genom lagstiftning. Endast när det gäller revisionsenheten framstår en bestämmelse i lagen som påkallad. Denna enhet intar en särställning bl. a. därigenom att enheten svarar för den interna revisionen, inte bara av riksgäldskontoret utan också av den inre riksdagsförvaltningen och andra riksdagens verk utom riksbanken. Revisionsenheten leds direkt av fullmäktige. När det gäller annan revision än den som avser riksgäldskontoret följer dock av bestämmelserna (RFS 1968:8) om revision av riksdagsförvaltningen att enhetschefen har ett självständigt ansvar.

I enlighet med det anförda förordar gruppen att i lagen förs in en bestämmelse av innebörd att det vid riksgäldskontoret skall finnas en revisionsenhet och de övriga enheter riksdagen bestämmer. Vidare bör anges att riksgäldsdirektören under fullmäktige leder verksamheten vid kontoret. Beträffande revisionsenheten bör det dock, som riksdagens revisorer påpekat, uttryckligen stadgas att den leds direkt av fullmäktige. I enlighet med fullmäktiges förslag bör av lagtexten slutligen framgå att fullmäktige i en arbetsordning skall fastställa hur ärendena skall fördelas mellan enheterna.

Vad ovan anförts om angelägenheten av att lagtexten inte tyngs med detaljbestämmelser leder utredningsgruppen till att bestämmelserna i 15 § förslaget om vilken personal som skall finnas vid riksgäldskontoret bör utgå. Detsamma gäller regeln i 18 § andra stycket om vem som skall föredra ärenden inför fullmäktige. De regler som erfordras i detta hänseende kan lämpligen tas in i arbetsordningen. Utredningsgruppen förutsätter att fullmäktige vid fastställande av arbetsordningen beaktar revisionsenhetens särställning. Av arbetsordningen bör således framgå att ärenden som rör revisionsenheten skall föredras av chefen för den enheten.

7. Riksgäldsdirektörens ställning

Riksgäldsdirektören utses enligt gällande regler av fullmäktige för en tid av högst tre år, dvs. samma mandattid som för fullmäktige själva. Mandatperioderna för fullmäktige och riksgäldsdirektören behöver dock inte sammanfalla.

Riksgäldsfullmäktige föreslår att riksgäldsdirektören i fortsättningen skall kunna utses för en tid av högst sex år. Vidare föreslås att en vice riksgäldsdirektör skall utses som riksgäldsdirektörens ersättare med samma mandatperiod. Vid förhinder för riksgäldsdirektören och dennes ersättare skall liksom f. n. en tillfällig ersättare för riksgäldsdirektören kunna utses. Den tillfällige ersättaren skall dock inte som nu utses av fullmäktige utan av riksgäldsdirektören.

Som skäl för förlängningen av riksgäldsdirektörens mandatperiod anförs att hans ställning i allt väsentligt är densamma som verkschefer i allmänhet inom statsförvaltningen och att därför samma principer som gäller för t. ex. generaldirektörer bör vara vägledande. Vidare framhålls att om riksgäldsdirektören skall utses inom fullmäktige finns möjlighet att anpassa mandatperioden till fullmäktiges.

Från riksbankens sida har kritik framförts mot en förlängning av mandatperioden. Riksbanksfullmäktige har härvid bl. a. framhållit att riksgäldskontoret inte kan jämföras med andra myndigheter. Riksdagen har nämligen delegerat vida befogenheter till riksgäldsfullmäktige, vilket har sin förklaring i att fullmäktige väljs av riksdagen och avspeglar partiernas styrkeförhållanden i riksdagen. Riksgäldsdirektören måste ha fullmäktiges förtroende och hans mandatperiod bör sammanfalla med fullmäktiges.

Utredningsgruppen anser att skäl kan anföras både för ett bibehållande av nuvarande ordning och för införandet av en möjlighet för riksgäldsfullmäktige att erbjuda en längre mandatperiod. Om sexårsförordnanden kan ges ökar otvivelaktigt tjänstens attraktionskraft och därmed fullmäktiges möjligheter att till posten rekrytera personer med erforderliga kvalifikationer. Samtidigt måste emellertid beaktas att man inte, som riksbanken påpekat, kan jämföra riksgäldskontoret och riksgäldsdirektören med andra statliga myndigheter och deras chefer. Utredningsgruppen har i sina överväganden beträffande mandatperiodens längd slutligen stannat för att nuvarande ordning inte bör rubbas och detta av följande skäl.

Liksom fallet är beträffande riksgäldsdirektören har riksbankschefen, vice riksbankschefen, riksbanksdirektörerna och vissa andra tjänstemän i riksbanken en mandattid som är maximerad till tre år. Riksbankschefen och vice riksbankschefen är riksbanksfullmäktig resp. suppleant i fullmäktige, medan de övriga tjänstemännen utses för en tid av högst tre år. Dessas ställning torde visserligen i flera avscenden skilja sig från riksgäldsdirektörens, men i konsekvens med vad utredningsgruppen tidigare anfört om överensstämmelsen mellan författningarna om riksgäldskontoret och riksbanken bör man

inte nu förlänga den möjliga mandattiden för endast riksgäldsdirektören till sex år. Frågan om riksgäldsdirektörens samt riksbankschefens m. fl. ställning får övervägas i ett sammanhang.

Beträffande den i lagförslaget intagna bestämmelsen om en vice riksgäldsdirektör vill utredningsgruppen erinra om att ett förslag om inrättande av en sådan tjänst lagts fram av riksgäldsfullmäktige i annat sammanhang. Ärendet har ännu inte behandlats av riksdagen. Utformningen av den föreslagna lagbestämmelsen föranleder ingen annan erinran från utredningsgruppens sida än att mandattiden bör begränsas till tre år.

Vad slutligen gäller den tillfällige ersättaren för riksgäldsdirektören anser utredningsgruppen i likhet med vad som framhållits i riksbankens yttrande att denne, såsom f. n. är fallet, bör utses av fullmäktige.

8. Specialmotivering

Förslaget till lag om riksgäldskontoret

Som utredningsgruppen framhåller i avsnitt 2 bör den nya lagens karaktär av en grundläggande reglering av riksgäldskontorets verksamhet komma till klart uttryck. Det föreslås därför att författningen får rubriken Lag om riksgäldskontoret i stället för – som riksgäldsfullmäktige föreslagit – Lag med instruktion för riksgäldskontoret.

Inledande bestämmelser

- 1 § Riksgäldskontoret är myndighet under riksdagen.
- 2 § Riksgäldskontoret förvaltas av sju fullmäktige som väljs av riksdagen. Fullmäktige svarar för sin verksamhet endast inför riksdagen.

Som berörts i avsnitt 2 bör i lagen uttryckligen slås fast att riksgäldskontoret är en myndighet under riksdagen. Den av riksgäldsfullmäktige föreslagna hänvisningen till 9 kap. 10 § andra stycket RF bör därför bytas ut mot en bestämmelse med angiven innebörd.

2 § överensstämmer med 1 § andra stycket i riksgäldsfullmäktiges förslag.

- 3 § Riksgäldskontoret bemyndigas med stöd av 9 kap. 10 § andra stycket regeringsformen att i enlighet med 4 och 5 §§ denna lag ta upp och förvalta lån till staten.

Riksgäldskontoret har vidare till uppgift att i enlighet med riksdagens beslut ställa krediter till förfogande för statlig och annan verksamhet samt ikläda staten garantier. Kontoret skall även utföra övriga uppdrag och åligganden som kontoret får av riksdagen eller av regeringen med riksdagens medgivande.

I paragrafen anges riksgäldskontorets uppgifter. Första stycket innehåller ett bemyndigande för kontoret att ta upp och förvalta lån för statens räkning

med de begränsningar som följer av 4 och 5 §§. I bemyndigandet ligger att riksgäldskontoret får fastställa villkoren för lånen. Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 3.

Paragrafen motsvarar i sak 2 § i riksgäldsfullmäktiges förslag.

- 4 § Riksgäldskontoret får ta upp lån till staten för
1. finansiering av löpande underskott i statsbudgeten och av andra utgifter som grundar sig på riksdagens beslut,
 2. tillhandahållande av sådana krediter och fullgörande av sådana garantier som sägs i 3 §,
 3. amortering och inlösen av statslån ävensom uppköp av sådana lån i utländsk valuta samt
 4. tillgodoseende av riksbankens behov av valutareserv och av statspapper för marknadsoperationer.

Som närmare framgår av avsnitt 3 anser utredningsgruppen att i lagen bör slås fast för vilka ändamål riksgäldskontoret får låna upp pengar. Bestämmelserna i detta hänseende har tagits in i 4 §. Paragrafen saknar motsvarighet i riksgäldsfullmäktiges förslag men överensstämmer i sak med 23, 25 och 32 §§ i det nuvarande reglementet.

- 5 § Obligationer och andra förbindelser som riksgäldskontoret ger ut för statens räkning skall vara ställda att återbetalas på viss bestämd förfallodag eller efter uppsägning eller genom årliga avbetalningar enligt uppgjord amorteringsplan.

Paragrafen saknar motsvarighet i riksgäldsfullmäktiges förslag men har delvis sin förebild i 29 och 33 §§ reglementet.

I paragrafen slås fast att lån med obegränsad löptid inte får ges ut. Beträffande skälen för paragrafen hänvisas till avsnitten 3 och 4.

- 6 § Riksgäldskontorets kontanta medel skall, i den mån de inte behöver användas för utbetalningar, insättas på kontorets checkräkning i riksbanken.

I paragrafen, som närmast motsvarar 3 § i riksgäldsfullmäktiges förslag, regleras hur riksgäldskontorets kassaöverskott skall placeras. Till skillnad från fullmäktiges förslag ger lagrummet inte möjlighet till insättning av sådana medel på postgirot. När det är fråga om medel som behöver användas för utbetalningar är det dock inte något hinder mot att de sätts in på postgirot.

Paragrafen avviker i ytterligare ett avseende från fullmäktiges förslag. Enligt förslaget skall överskottsmedel kunna lånas ut på den svenska kreditmarknaden i form av krediter på högst två månader. En sådan utlåningsmöjlighet finns redan i dag. Den kom till under en tid då finanspolitiken innebar ett statligt budgetöverskott och därigenom en tendens till stark åtstramning av penningmarknaden. Samtidigt förekom kraftiga kortfristiga svängningar i likviditeten på denna marknad beroende på bristande synkronisering mellan inbetalningar till och utbetalningar från

staten. Under inbetalningsperioderna blev likviditeten på penningmarknaden extremt stram och bankernas upplåning i riksbanken onödigt stor, vilket försvårade möjligheten till en rätt bedömning av likviditetssituationen. Som riksbanken framhållit är förhållandena annorlunda nu och kännetecknas av ett stort statligt utgiftsöverskott, successivt förfallande statsskuld samt en utjämning av betalningsströmmarna. I dagens läge är en utlåning på kreditmarknaden av riksgäldskontorets överskott knappast aktuell. Bestämelsen i fråga torde därför kunna utgå. Skulle det i framtiden visa sig att det finns ett behov för riksgäldskontoret att kunna låna ut medel, förutsätter utredningsgruppen att riksgäldsfullmäktige tar initiativ till erforderliga lagändringar.

7 § Uppstår överskott på statsverkets checkräkning i riksbanken får riksgäldskontoret bestämma att överskottet skall överföras till riksgäldskontorets checkräkning i riksbanken.

Uppstår underskott på statsverkets checkräkning i riksbanken skall riksgäldskontoret täcka detta.

Paragrafen motsvarar 4 § i riksgäldsfullmäktiges förslag med vissa redaktionella ändringar.

8 § Det åligger riksgäldskontoret att utbetala de anslag som anvisas på statsbudgeten avseende riksdagen och dess verk samt kostnader för statsskulden och sådana övriga anslag på statsbudgeten, som enligt särskilda beslut av riksdagen skall disponeras av riksgäldskontoret. Kontoret får i mån av behov lyfta nämnda anslag genom uttag från statsverkets checkräkning i riksbanken.

Paragrafen överensstämmer med 5 § i riksgäldsfullmäktiges förslag.

9 § Efter prövning i varje särskilt fall får riksgäldskontoret besluta om avskrivning eller ackord rörande kontorets fordringar. Ackordsförslag får antas endast om det kan anses vara till förmån för det allmänna. Ackordsförslag som inte framställs i konkurs eller enligt ackordslagen (1970:847) får antas endast på villkor att även övriga borgenärer som ackordet angår godkänner detta.

Om det på grund av gäldenärens sjukdom eller av annan anledning måste anses uppenbart obilligt att kräva betalning för fordran får riksgäldskontoret efterge fordringen helt eller delvis intill ett högsta belopp av 50 000 kr. i varje särskilt fall.

Utöver vad som följer av första och andra styckena får beslut om ackord eller eftergift inte fattas utan riksdagens särskilda medgivande.

Paragrafen innehåller föreskrifter om avskrivning, ackord och eftergift beträffande riksgäldskontorets fordringar och motsvarar 9 § i riksgäldsfullmäktiges förslag. Till skillnad från detta förslag och från vad som f. n. gäller ställs i lagrummet upp vissa allmänna villkor för att riksgäldskontoret skall få anta ackordsförslag och besluta om eftergift. Samtidigt slopas beloppsgränsen för antagande av ackordsförslag. Reglerna, som närmare motiverats i avsnitt 5, innebär en anpassning till vad som gäller beträffande fordringar

som förvaltas av regeringen och av statliga myndigheter under regeringen. Vid tillämpningen av paragrafen bör riksgäldskontoret kunna få erforderlig ledning av den praxis på området som utbildats inom regeringskansliet m. m.

10 § Om inte särskilda skäl talar däremot får riksgäldskontoret medge inlösen av obligationer och räntekuponger samt utbetalning av vinster på premissobligationslån, oaktat betalningsrätten förfallit på grund av preskription.

11 § Uppkommer under riksgäldskontorets verksamhet anledning att väcka fråga om författningsändring eller annan åtgärd från statens sida, får fullmäktige göra framställning i ämnet såväl till riksdagen som till regeringen.

Paragraferna överensstämmer med 10 resp. 6 § i riksgäldsfullmäktiges förslag.

12 § Fullmäktige svarar för att intern revision av riksgäldskontoret sker samt för att intern revision kan ske av den inre riksdagsförvaltningen och andra riksdagens verk än riksbanken enligt lagen (RFS 1968:8) om revision av riksdagsförvaltningen.

Paragrafen motsvarar 7 § i riksgäldsfullmäktiges förslag med vissa justeringar. Ändringarna syftar till att lagrummet bättre skall svara mot gällande ordning för revision av riksdagsförvaltningen.

13 § Varje år före den 15 oktober skall fullmäktige till riksdagen avge berättelse över förvaltningen av riksgäldskontoret under det senaste budgetåret.

Paragrafen motsvarar 8 § i riksgäldsfullmäktiges förslag.

Enligt 48 § i det nuvarande reglementet för riksgäldskontoret skall fullmäktige varje år före utgången av januari till riksdagen avge en berättelse om kontorets ställning och förvaltning under det senaste kalenderåret. I 49 § föreskrivs att fullmäktige senast den 15 september till riksdagens revisorer skall avge en berättelse över kontorets ställning och förvaltning. Samtidigt med att berättelsen lämnas till revisorerna skall enligt bestämmelserna om revision av riksdagsförvaltningen chefen för riksgäldskontorets revisionsenhet avge en rapport till revisorerna om revisionsverksamheten som leds av honom. I samma författning (5 §) stadgas vidare att revisorerna för varje avslutat räkenskapsår skall granska riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning. Över revisionen skall revisorerna senast den 1 mars avge en särskild redogörelse till riksdagen. Redogörelsen skall bl. a. innehålla uttalande huruvida revisorerna anser att fullmäktige bör beviljas ansvarsfrihet.

Riksgäldsfullmäktiges förslag innebär att bestämmelsen i 48 § reglementet förs över till den nya lagen. Regeln om att en särskild berättelse skall lämnas till riksdagens revisorer föreslås däremot slopad.

Som framgår av redogörelsen ovan har riksgäldsfullmäktige f. n. skyldig-

het att avge två berättelser varav den ena skall avse kalenderåret och den andra räkenskapsåret, dvs. budgetåret. Enligt utredningsgruppens mening är en sådan ordning inte rationell. Härtill kommer att nuvarande regler innebär vissa andra nackdelar. Som riksdagens revisorer påpekat är riksgäldsfullmäktiges berättelse f. n. så utformad att den ger en översiktlig information om kontorets förvaltning under det gångna kalenderåret. För verksamheten under andra hälften av kalenderåret har mer detaljerade uppgifter lämnats, medan motsvarande uppgifter beträffande första halvåret saknas och därför måste inhämtas i en annan publikation. Av anförda skäl anser utredningsgruppen att det nuvarande systemet med två olika berättelser bör överges. I stället bör den ordningen införas att fullmäktige skall upprätta en enda berättelse som bör avse budgetåret och ha en sådan utformning att den kan ligga till grund för både riksdagens och revisorernas granskning av riksgäldskontorets verksamhet. I lagen bör uttryckligen stadgas att verksamhetsberättelsen skall avges till riksdagen. Någon särskild bestämmelse om att berättelsen också skall lämnas till riksdagens revisorer synes däremot inte erforderlig. Det får anses ligga i sakens natur att riksgäldsfullmäktige samtidigt som att de avlämnar berättelsen till riksdagen överlämnar den till revisorerna.

Om berättelsen i fortsättningen skall avse budgetåret framstår det enligt utredningsgruppens mening som motiverat att riksdagen ges möjlighet att behandla såväl berättelsen som frågan om ansvarsfrihet för fullmäktige under höstsessionen. En tidigareläggning av riksdagsbehandlingen förutsätter att såväl fullmäktiges berättelse som revisorernas redogörelse för granskningsarbetet avlämnas betydligt tidigare än f. n. Några praktiska svårigheter torde inte behöva uppstå vid en sådan förskjutning. Utredningsgruppen anser att fullmäktige lämpligen bör avlämna berättelsen före den 15 oktober. Efter samråd med kanslichefen hos riksdagens revisorer förordar utredningsgruppen att tidpunkten för avlämnandet av revisorernas redogörelse bestäms till senast den 15 november.

Organisation

14 § Riksgäldsfullmäktige väljs för riksdagens valperiod. Endast den som är myndig kan vara fullmäktig. Statsråd får ej vara fullmäktig.

Riksdagen väljer en av fullmäktige att vara ordförande. Fullmäktige väljer inom sig en vice ordförande.

Paragrafen överensstämmer med 11 § i riksgäldsfullmäktiges förslag med det tillägget att fullmäktig skall vara myndig. Ett sådant behörighetskrav finns i dag för fullmäktig i både riksgäldskontoret och riksbanken. Som berörts i avsnitt 2 bör kravet gälla tills vidare.

15 § Fullmäktige utser för en tid av högst tre år en riksgäldsdirektör att vara chef för riksgäldskontoret och en vice riksgäldsdirektör att vara dennes ersättare.

När både riksgäldsdirektören och vice riksgäldsdirektören har förhinder fullgörs riksgäldsdirektörens åligganden av en tillfällig ersättare som fullmäktige utser.

Paragrafen motsvarar 12 § i riksgäldsfullmäktiges förslag. Som utredningsgruppen framhållit i avsnitt 7 bör mandattiden för riksgäldsdirektören liksom f. n. är fallet vara högst tre år. Samma mandattid bör gälla för vice riksgäldsdirektören. I förhållande till fullmäktiges förslag innebär paragrafen vidare den ändringen att den tillfällige ersättaren för riksgäldsdirektören skall utses av fullmäktige och inte av riksgäldsdirektören.

16 § För beredning och rådgivning skall inom riksgäldskontoret finnas ett arbetsutskott bestående av fullmäktiges ordförande, riksgäldsdirektören och en tredje ledamot, som fullmäktige utser inom sig.

Paragrafen överensstämmer med 13 § i riksgäldsfullmäktiges förslag.

17 § Inom riksgäldskontoret skall finnas en revisionsenhet samt de enheter i övrigt som riksdagen bestämmer.

Riksgäldskontorets verksamhet leds under fullmäktige av riksgäldsdirektören. Verksamheten vid revisionsenheten leds dock av fullmäktige såvitt annat inte följer av lagen (RFS 1968:8) om revision av riksdagsförvaltningen.

Ärendenas fördelning mellan enheterna skall framgå av en arbetsordning som fastställs av fullmäktige.

Paragrafen har sin motsvarighet i 14 § i riksgäldsfullmäktiges förslag. Som utredningsgruppen anført i avsnitt 6 bör riksgäldskontorets organisation inte läggas fast i lagen utan bestämmas av riksdagen i annan ordning. Den särskilda ställning som revisionsenheten har bör dock framgå av lagtexten. I enlighet härmed föreskrivs i paragrafen att vid riksgäldskontoret skall finnas en revisionsenhet och de övriga enheter som riksdagen bestämmer. Vidare anges att riksgäldsdirektören under fullmäktige skall leda kontorets verksamhet. Detta gäller dock inte revisionsenheten som lyder direkt under fullmäktige med de inskränkningar som följer av bestämmelserna om revision av riksdagsförvaltningen. Hänvisningen till revisionsbestämmelserna syftar till att markera det självständiga ansvar som chefen för revisionsenheten har när det gäller intern revision av den inre riksdagsförvaltningen och andra riksdagens organ än riksgäldskontoret och riksbanken. Slutligen innehåller paragrafen i enlighet med riksgäldsfullmäktiges förslag en föreskrift om att fullmäktige genom en arbetsordning skall fastställa hur ärendena skall fördelas mellan enheterna. Som utredningsgruppen tidigare påpekat bör av arbetsordningen framgå att ärenden rörande revisionsenheten skall föredras av chefen för den enheten.

18 § Av fullmäktige avgörs

1. viktigare författningsfrågor;
2. viktigare frågor om riksgäldskontorets organisation och arbetsformer;
3. frågor om upptagande av lån mot obligationer eller andra förbindelser;
4. frågor om utfärdande av statlig garanti eller lämnande av annat statligt stöd som enligt riksdagens beslut skall prövas av riksgäldskontoret;
5. frågor om villkor för rörliga krediter;
6. frågor om avskrivning, ackord och eftergift rörande fordringar;
7. anslagsfrågor och andra frågor av större ekonomisk betydelse;
8. fråga om inrättande av tjänst samt om tillsättande av tjänst i vilken lönegrad F 19 eller högre kan tillämpas på innehavaren;
9. frågor om skiljande från tjänst eller uppdrag eller om disciplinansvar, åtalsanmälan, avstängning eller läkarundersökning;
10. övriga frågor som enligt denna lag skall avgöras av fullmäktige;
11. andra frågor som fullmäktige finner vara av större vikt eller som riksgäldsdirektören hänskjuter till fullmäktige.

Fullmäktige får i den utsträckning förhållandena påfordrar överlåta till riksgäldsdirektören rätten att besluta om upptagande av dagslån och lån mot skattkamarväxlar, att bestämma de närmare villkoren för andra lån som skall tas upp samt att besluta i ärenden som anges i första stycket 4, 5 och 6. Rätten för riksgäldsdirektören att besluta i de angivna frågorna får, i den utsträckning fullmäktige medger, av riksgäldsdirektören överlåtas till annan tjänsteman. Sådana bemyndiganden för riksgäldsdirektören skall framgå av en av fullmäktige fastställd arbetsordning eller genom ett särskilt fullmäktiges beslut. Fullmäktige kan bestämma att beslut som fattas med stöd av fullmäktiges bemyndiganden skall anmälas för fullmäktige.

Ärenden som inte skall avgöras av fullmäktige avgörs av riksgäldsdirektören ensam. I den mån sådana ärenden inte är av det slag att de behövs prövas av riksgäldsdirktören får de avgöras av annan tjänsteman i den omfattning som framgår av arbetsordningen eller särskilda beslut.

Paragrafen innehåller regler om vilka ärenden som skall avgöras av riksgäldsfullmäktige och i vilka fall delegation kan ske. Lagrummet överensstämmer i väsentlig mån med 16 § i riksgäldsfullmäktiges förslag. Vissa ändringar och tillägg har dock gjorts. En sådan ändring rör fullmäktiges möjligheter att delegera beslutanderätten i ärenden som rör upptagande av lån. Enligt förslaget skall fullmäktige kunna överlåta rätten att besluta i lånefrågor till riksgäldsdirktören eller annan tjänsteman. Liksom beträffande delegation av beslutanderätten i andra ärenden föreskrivs dock att förhållandena skall påfordra det.

Utredningsgruppen vill framhålla att hänvisningen till vad förhållandena påfordrar i och för sig innebär en viktig begränsning av fullmäktiges möjligheter att delegera beslutanderätten i olika ärenden. För att ett avgörande skall få träffas av riksgäldsdirktören eller annan förutsatts

sålunda att det finns en godtagbar anledning härtill. Särskilt när det gäller beslut om upptagande av lån bör det enligt utredningsgruppens mening krävas vägande skäl för delegation. Som exempel härpå kan nämnas att ett ärende är brådskande och inte kan vila i avvaktan på att fullmäktige tar ställning. Också andra fall kan tänkas där omständigheterna är sådana att beslutet måste fattas på tjänstemannaplanet. Även om paragrafen således inte medger att fullmäktige överlåter beslutanderätten i obegränsad omfattning ger den dock ett intryck av att delegationsrätten är tämligen vidsträckt. Utredningsgruppen anser därför att i paragrafen närmare bör anges vilka beslut i låneärenden som får fattas av riksgäldsdirektören. När det gäller själva beslutet om upptagande av ett lån torde det i allmänhet inte finnas något behov av en delegationsmöjlighet. Ett undantag utgör emellertid s. k. dagslån och lån mot skattkamarväxlar. Fråga om upptagande av sådana lån aktualiseras dagligen och fullmäktiges beslut kan då inte alltid väntas. Det bör därför vara möjligt för fullmäktige att liksom f. n. delegera beslutanderätten beträffande dagslån och lån mot skattkamarväxlar till riksgäldsdirektören liksom att överlåta åt honom att bestämma om räntefot och övriga villkor för dessa lånetyper. Beträffande andra lån kan det finnas behov av att bestämmanderätten när det gäller lånevillkoren kan delegeras. Detta gäller särskilt lån som skall tas upp utomlands. De närmare villkoren för sådana lån fastställs i allmänhet efter ingående förhandlingar mellan de olika parterna och representanterna för staten som låntagare måste ofta ha ett visst förhandlingsutrymme. Det förekommer därför att fullmäktige i samband med beslutet om upptagande av utlandslån fastställer vissa ramar för lånevillkoren.

I enlighet med det anförda förordar utredningsgruppen att fullmäktige får möjlighet att till riksgäldsdirektören överlåta rätten att besluta om upptagande av dagslån och lån mot skattkamarväxlar samt att bestämma de närmare villkoren för andra lån som skall tas upp, allt i den mån förhållandena kräver det.

Som utredningsgruppen framhållit i avsnitt 5 bör till de grupper av ärenden som enligt paragrafens första stycke skall avgöras av fullmäktige läggas frågor om avskrivning, ackord och eftergift beträffande fordringar som förvaltas av riksgäldskontoret. Enligt utredningsgruppens mening bör dock beslutanderätten i sådana ärenden kunna delegeras. Ett tillägg härom har därför gjorts i andra stycket. Det får ankomma på fullmäktige att närmare bestämma i vilken omfattning delegering bör ske. Utredningsgruppen vill dock framhålla att en lämplig lösning kan vara att rätten för riksgäldsdirektören och underlydande tjänstemän att besluta om avskrivning, ackord och eftergift knys till vissa beloppsgränser efter mönster av avskrivningskungörelsen.

I förhållande till fullmäktiges förslag innebär paragrafen slutligen en viss ändring såvitt rör beslutanderätten i tjänstetillsättningsärenden. Inom riksgäldskontoret tillämpas numera ett system med tjänster i olika lönefält.

Detta medför att gränsen för vilka tjänstetillsättningsärenden som skall avgöras av fullmäktige inte kan knytas till en viss lönegrad. Utredningsgruppen förordar efter samråd med riksdagens förvaltningskontor att gränsen sätts vid tjänster där det kan bli aktuellt att på innehavaren tillämpa lönegrad 19 eller högre, dvs. tjänster i det nuvarande lönefältet F 14–19.

19 § När fullmäktige i riksgäldskontoret eller fullmäktige i riksbanken begär det skall gemensam överläggning ske i frågor som är av betydelse från kredit- eller valutapolitisk synpunkt.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om det samråd i frågor rörande upplåningsverksamheten som skall ske mellan riksgäldskontoret och riksbanken. Behovet av samråd och de former härför som nu tillämpas här behandlats i avsnitt 3.

Paragrafen motsvarar närmast 19 § i riksgäldsfullmäktiges förslag. Till skillnad från detta är lagrummet inte tillämpligt, då fullmäktige i riksgäldskontoret och i riksbanken gemensamt skall välja en ledamot och en suppleant i styrelsen för Stockholms fondbörs enligt 5 § lagen (1979:749) om Stockholms fondbörs. Någon särskild bestämmelse om sådana val i den nu aktuella lagen anser utredningsgruppen inte erforderlig.

20 § Fullmäktige i riksgäldskontoret skall sammanträda en gång varannan vecka eller oftare om ärendenas beskaffenhet och oavbrutna gång kräver det. Vid varje sammanträde skall föras protokoll.

Fullmäktige får inte sammanträda på område som är ockuperat av främmande makt.

Fullmäktige är beslutsföra när minst fem ledamöter är närvarande. Som fullmäktiges beslut gäller den mening som de flesta enar sig om eller, vid lika röstetal, den mening som ordföranden biträder.

Paragrafens första och andra stycken saknar motsvarighet i riksgäldsfullmäktiges-förslag men överensstämmer i huvudsak med 12 § i det nuvarande reglementet och 2 § tredje stycket i gällande lag om riksgäldskontoret. Tredje stycket är identiskt med 17 § i fullmäktiges förslag.

Som utredningsgruppen framhållit i avsnitt 2 leder fullmäktige riksgäldskontorets verksamhet på ett mera kontinuerligt sätt än styrelserna i andra statliga verk. Detta förhållande kommer till uttryck genom den nuvarande bestämmelsen i 12 § reglementet om skyldighet för fullmäktige att sammanträda. Enligt utredningsgruppens mening bör en regel med motsvarande innehåll ingå i den nya lagen. I denna bör också tas in det nuvarande stadgandet om att protokoll skall föras vid fullmäktiges sammanträden. Ett sådant stadgande är motiverat med hänsyn till den betydelse protokollen har för kontrollen av fullmäktiges förvaltning.

Utredningsgruppen anser vidare – som framgår av avsnitt 2 – att till den nya lagen bör föras över det nuvarande förbudet mot sammanträden på ockuperat område. Däremot torde den gällande bestämmelsen om besluts-

förhet vid sammanträden som hålls när Sverige delvis är ockuperat kunna undvaras.

21 § Riksgäldsdirektören skall närvara vid fullmäktiges sammanträden och får delta i förhandlingarna, även om han inte är fullmäktig. Han skall låta anteckna skiljaktig mening till protokollet.

Paragrafen motsvarar 18 § första stycket i riksgäldsfullmäktiges förslag. 18 § andra stycket i förslaget innehåller ett stadgande om vem som skall föredra ärenden i fullmäktige. Som utredningsgruppen anfört i avsnitt 6 bör erforderliga föreskrifter i detta hänseende kunna tas in i en arbetsordning. Stadgandet föreslås därför utmönstrat ur lagtexten.

22 § Fullmäktige kan föreskriva eller för särskilt fall besluta att endast den som är svensk medborgare får inneha eller utöva tjänst inom riksgäldskontoret.

23 § Av stadgan (RFS 1978:7) om vissa medbestämmandeformer inom riksdagen och dess myndigheter följer att riksgäldskontorets befogenhet att besluta kan vara begränsad i vissa hänseenden.

24 § Beträffande arvoden till fullmäktig och suppleant finns föreskrifter i arvodesstadgan (RFS 1979:1) för riksdagen och dess organ.

Paragraferna överensstämmer med 20–22 §§ i riksgäldsfullmäktiges förslag.

25 § För resor som fullmäktig företar för riksgäldskontorets räkning har han rätt till resekostnadsersättning, traktamente och annan ersättning enligt allmänt reseavtal (ARA) eller, när det är fråga om utrikes resa, enligt utlandsresereglementet (1953:666). Fullmäktig skall hänföras till reseklass A.

Fullmäktig som är ledamot av riksdagen har inte rätt till traktamente för deltagande i sammankomst i Stockholm med fullmäktige eller för annan förrättning eller annat uppdrag där för riksgäldskontorets räkning under tid då riksmöte pågår. Vid förrättning på annan ort än Stockholm under pågående riksmöte skall dagtraktamentet för fullmäktig som är ledamot av riksdagen minskas med det belopp för dag som utgår enligt ersättningsstadgan (1971:1197) för riksdagens ledamöter.

Vad som stadgas i denna paragraf skall även äga tillämpning på suppleant.

Paragrafen motsvarar i allt väsentligt 23 § i riksgäldsfullmäktiges förslag. I första stycket har endast gjorts den ändring som föranleds av att allmänna resereglementet numera ersatts av ett allmänt reseavtal (ARA). I andra stycket har efter samråd med riksdagens förvaltningskontor gjorts ett tillägg till förtydligande av att dubbla traktamenten inte kan utgå till fullmäktig som är riksdagsledamot, då han eller hon under pågående riksmöte deltar i förrättning på annan ort än Stockholm.

Besvär

26 § Om besvär över beslut inom riksgäldskontoret föreskrivs i besvärssstadgan (RFS 1970:3) för riksdagen och dess verk.

Paragrafen överensstämmer med 24 § i riksgäldsfullmäktiges förslag.

Ansvarsbestämmelse.

27 § Fullmäktig som riksdagen vägrar ansvarsfrihet är därmed skild från sitt uppdrag.

Åtal mot fullmäktig för brott, begånget i utövningen av uppdraget, får beslutas endast av finansutskottet.

Åtal mot riksgäldsdirektören för brott, begånget i utövningen av tjänsten, får beslutas endast av finansutskottet. Är riksgäldsdirektören inte fullmäktig får sådant åtal också beslutas av fullmäktige.

Paragrafen motsvarar i sak 25 § i riksgäldsfullmäktiges förslag med den ändringen att åtal mot riksgäldsdirektör, som inte är fullmäktig, skall kunna beslutas såväl av finansutskottet som av fullmäktige.

Finansutskottet och fullmäktiges exklusiva rätt att besluta om åtal bör gälla också vice riksgäldsdirektören och den tillfällige ersättaren för riksgäldsdirektören, då någon av dem tjänstgör i riksgäldsdirektörens ställe och därvid gör sig skyldig till brott i den tjänsten. Någon särskild bestämmelse härom är dock inte erforderlig. Brottsom vice riksgäldsdirektören och den tillfällige ersättaren begär vid utövningen av sina ordinarie tjänster följer vanliga åtalsregler.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983. Den nya bestämmelsen i 13 § tillämpas dock först från och med den 1 juli 1983. Till dess tillämpas i stället motsvarande äldre bestämmelse. Genom lagen upphävs lagen (1974:568) om riksgäldskontoret och lagen (RFS 1975:8) med reglemente för riksgäldskontoret.

Enligt utredningsgruppens mening bör den nya lagen kunna träda i kraft den 1 januari 1983. De nya reglerna om riksgäldsfullmäktiges verksamhetsberättelse bör dock tillämpas först fr. o. m. den 1 juli 1983. Några andra övergångsbestämmelser är inte erforderliga.

Förslaget till Lag om ändring i lagen (RFS 1975:6) med reglemente för riksbanken (Bankoreglementet)

21 § I lagen (1982:000) om riksgäldskontoret finns bestämmelser om skyldighet för fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret att sammanträda gemensamt.

Paragrafen innehåller i sin nuvarande lydelse bestämmelser om att riksbanksfullmäktige och riksgäldsfullmäktige gemensamt skall utse en medlem i direktionen för Göta kanal och ett ombud vid revisionen av kanalens räkenskaper. I 14 § 3 mom. bankoreglementet finns vidare regler

om beslutsförhet och omröstningsförfarande vid de båda fullmäktigeförsamlingarnas gemensamma sammanträden.

Riksbanksfullmäktige har i sitt yttrande framhållit att fullmäktigeförsamlingarna inte längre utser någon ledamot i direktionen för Göta kanal eller något revisionsombud. Gemensamma sammanträden förekommer endast vid val av styrelseledamot och suppleant i Stockholms fondbörs.

Med hänsyn till det anförda bör bestämmelsen i 21 § bankoreglementet slopas. I paragrafen bör i stället tas in en hänvisning till regeln i den nya lagen om riksgäldskontoret om att fullmäktigeförsamlingarna kan sammanträda gemensamt i frågor som rör riksgäldskontorets upplåningsverksamhet. Några särskilda bestämmelser om beslutsförhet m. m. vid sådana sammanträden bör, som utredningsgruppen framhållit i avsnitt 3, inte meddelas. Utredningsgruppen har vidare ansett att sammanträdesregler för val av styrelseledamot m. m. i Stockholms fondbörs kan undvaras. Bestämmelsen i 14 § 3 mom. bankoreglementet kan således utgå.

Förslaget till Lag om ändring i bestämmelserna (RFS 1968:8) om revision av riksdagsförvaltningen

3 § Om det ansvar för revision av riksbankens och riksgäldskontorets förvaltning som åvilar fullmäktige i dessa verk stadgas i bankoreglementet (RFS 1975:6) och i lagen (1982:000) om riksgäldskontoret.

För den revision av andra organ än riksgäldskontoret som skall verkställas av detta verks revisionsavdelning svarar avdelningens chef i första hand. De anmärkningar och påpekanden vartill revisionen kan föranleda skall av honom delges vederbörande myndighet direkt. Fullmäktige i riksgäldskontoret äger meddela allmänna administrativa riktlinjer även för denna del av revisionsavdelningens verksamhet men har icke att taga ställning till anmärkningar och påpekanden vilka ej avser riksgäldskontoret.

4 § Om anledning därtill förekommer bör chef för intern revisionsavdelning till riksdagens revisorer omedelbart anmäla förhållande som framkommit vid eller äger samband med revisionen. Ärligen skall han, samtidigt med att verkets fullmäktige avger föreskriven berättelse till riksdagen, till riksdagens revisorer avlämna rapport om den av honom ledda revisionsverksamheten.

5 § Utöver den kontroll som åligger riksdagens revisorer enligt deras instruktion skall revisorerna för varje avslutat räkenskapsår granska riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning. Därvid skall i synnerhet tillses att verkens organisation av och kontroll över bokföringen samt medels- och värdeförvaltningen är tillfredsställande.

Revisorerna skall avge särskild berättelse till riksdagen senast den 1

mars över revisionen av riksbanken och senast den 15 november över revisionen av riksgäldskontoret. Sådan berättelse skall innehålla uppgift angående omfattningen av den av revisorerna verkställda granskningen och uttalande huruvida revisorerna anser ansvarsfrihet böra beviljas vederbörande fullmäktige.

Den nya lagen om riksgäldskontoret nödvändiggör vissa ändringar i bestämmelserna om revision av riksdagsförvaltningen. I 3 § ersätts hänvisningen till reglementet för riksgäldskontoret med en hänvisning till den nya lagen om riksgäldskontoret. 4 och 5 §§ innehåller de ändringar som betingas av den nya ordningen beträffande riksgäldsfullmäktiges berättelse till riksdagen. Ändringarna har behandlats i specialmotiveringen till 13 § förslaget till lag om riksgäldskontoret.

I sammanhanget bör författningens rubrik ändras till lag om revision av riksdagsförvaltningen. De nya bestämmelserna i 5 § bör såvitt avser riksgäldskontoret tillämpas första gången på räkenskapsåret 1982/83.

Författningsförslag

Riksgäldskontorets förslag

Utredningsgruppens förslag

Förslag till

Förslag till

Lag med instruktion för riksgäldskontoret

Lag om riksgäldskontoret

Riksdagen föreskriver följande.

Inledande bestämmelser

1 §

Riksgäldskontoret är *den myndighet som avses i 9 kap. 10 § andra stycket regeringsformen.*

1 §

Riksgäldskontoret är myndighet *under riksdagen.*

Riksgäldskontoret förvaltas av sju fullmäktige som väljs av riksdagen. Fullmäktige svarar för sin verksamhet endast inför riksdagen.

Riksgäldskontoret förvaltas av sju fullmäktige som väljs av riksdagen. Fullmäktige svarar för sin verksamhet endast inför riksdagen.

2 §

Uppgifter

2 §

Riksgäldskontoret bemyndigas *att, på de villkor kontoret bestämmer, taga upp och förvalta lån till staten som ett led i den ekonomiska politiken. Kontoret har vidare till uppgift att i enlighet med riksdagens beslut ställa krediter till förfogande för statlig och annan verksamhet samt iklåda staten garantier. Kontoret har även att utföra övriga uppdrag och åligganden som riksgäldskontoret får av riksdagen eller av regeringen med riksdagens medgivande.*

3 §

Riksgäldskontoret bemyndigas *med stöd av 9 kap. 10 § andra stycket regeringsformen att i enlighet med 4 och 5 §§ denna lag ta upp och förvalta lån till staten.*

Riksgäldskontoret har vidare till uppgift att i enlighet med riksdagens beslut ställa krediter till förfogande för statlig och annan verksamhet samt iklåda staten garantier. Kontoret skall även utföra övriga uppdrag och åligganden som kontoret får av riksdagen eller av regeringen med riksdagens medgivande.

4 §

Riksgäldskontoret får ta upp lån till staten för

1. finansiering av löpande underskott i statsbudgeten och av andra utgifter som grundar sig på riksdagens beslut.

2. tillhandahållande av sådana krediter och fullgörande av sådana garantier som sägs i 3 §.

3. amortering och inlösen av stats-

Riksgäldskontorets förslag

Utredningsgruppens förslag

lån ävensom uppköp av sådana lån i utländsk valuta samt

4. tillgodoseende av riksbankens behov av valutareserv och av statspapper för marknadsoperationer.

5 §

Obligationer och andra förbindelser som riksgäldskontoret ger ut för statens räkning skall vara ställda att återbetalas på viss bestämd förfalldag eller efter uppsägning eller genom årliga avbetalningar enligt uppgjord amorteringsplan.

3 §

Riksgäldskontorets kontanta tillgångar skall, i den mån de inte behöver användas för utbetalningar, insättas på konto i riksbanken eller hos postgirot eller utlånas på den svenska kreditmarknaden i form av dagslån eller krediter på högst två månader.

6 §

Riksgäldskontorets kontanta medel skall, i den mån de inte behöver användas för utbetalningar, insättas på kontorets checkräkning i riksbanken.

4 §

Överskott på statsverkets checkräkning i riksbanken skall överföras till riksgäldskontorets checkräkning i riksbanken.

7 §

Uppstår överskott på statsverkets checkräkning i riksbanken får riksgäldskontoret bestämma att överskottet skall överföras till riksgäldskontorets checkräkning i riksbanken.

Uppstår underskott på statsverkets checkräkning åligger det riksgäldskontoret att täcka detta.

Uppstår underskott på statsverkets checkräkning i riksbanken skall riksgäldskontoret täcka detta.

5 §

Det åligger riksgäldskontoret att utbetala de anslag, som anvisas på statsbudgeten avscende riksdagen och dess verk samt kostnader för statsskulden och sådana övriga anslag på statsbudgeten, som enligt särskilda beslut av riksdagen skall disponeras av riksgäldskontoret. Kontoret får i mån av behov lyfta nämnda anslag genom uttag från statsverkets checkräkning i riksbanken.

8 §

9 §

Efter prövning i varje särskilt fall får riksgäldskontoret avskriva fordringar samt – intill ett högsta belopp i varje särskilt fall av 50 000 kronor – bevilja gäldenärer ackord eller eftergift på deras skuld eller biträda över-

9 §

Efter prövning i varje särskilt fall får riksgäldskontoret besluta om avskrivning eller ackord rörande kontorets fordringar. Ackordsförslag får antas endast om det kan anses vara till förmån för det allmänna.

Riksgäldskontorets förslag

enskommelse mellan gäldenär och hans fordringsägare om betalning av gäld. I övrigt får beslut av angivna slag inte fattas utan riksdagens särskilda medgivande.

Utredningsgruppens förslag

Ackordsförslag som inte framställs i konkurs eller enligt ackordslagen (1970:847) får antas endast på villkor att även övriga borgenärer som ackordet angår godkänner detta.

Om det på grund av gäldenärens sjukdom eller av annan anledning måste anses uppenbart obilligt att kräva betalning för fordran får riksgäldskontoret efterge fordringen helt eller delvis intill ett högsta belopp av 50 000 kronor i varje särskilt fall.

Utöver vad som följer av första och andra styckena får beslut om ackord eller eftergift inte fattas utan riksdagens särskilda medgivande.

10 §

Om inte särskilda skäl talar däremot får riksgäldskontoret medge inlösen av obligationer och räntekuponger samt utbetalning av vinster på premieobligationslån, oaktat betalningsrätten förfallit på grund av preskription.

6 §

Uppkommer under riksgäldskontorets verksamhet anledning att väcka fråga om författningsändring eller annan åtgärd från statens sida, får fullmäktige göra framställning i ämnet såväl till riksdagen som till regeringen.

11 §

7 §

Fullmäktige svarar för att intern revision av riksgäldskontoret *utövas*. Vidare skall fullmäktige se till att intern revision av riksdagsförvaltningen i övrigt äger rum i enlighet med de bestämmelser (RFS 1968:8) om revision av riksdagsförvaltningen som riksdagen har meddelat.

12 §

Fullmäktige svarar för att intern revision av riksgäldskontoret *sker samt* för att intern revision *kan ske* av den inre riksdagsförvaltningen och andra riksdagens verk än riksbanken enligt lagen (RFS 1968:8) om revision av riksdagsförvaltningen.

8 §

Varje år före *utgången av januari* skall fullmäktige till riksdagen avge berättelse över *sin* verksamhet under det senaste kalenderåret.

13 §

Varje år före *den 15 oktober* skall fullmäktige till riksdagen avge berättelse över *förvaltningen av riksgäldskontoret* under det senaste budgetåret.

Organisation

11 §

Riksgäldsfullmäktige väljs för riksdagens valperiod. Statsråd får ej vara fullmäktig. Riksdagen väljer en av fullmäktige att vara ordförande. Fullmäktige väljer inom sig en vice ordförande.

14 §

Riksgäldsfullmäktige väljs för riksdagens valperiod. *Endast den som är myndig kan vara fullmäktig*. Statsråd får ej vara fullmäktig.

*Riksgäldskontorets förslag**Utredningsgruppens förslag*

Riksdagen väljer en av fullmäktige att vara ordförande. Fullmäktige väljer inom sig en vice ordförande.

12 §

Fullmäktige utser för en tid av högst sex år en riksgäldsdirektör att vara chef för riksgäldskontoret och en vice riksgäldsdirektör att vara dennes ersättare.

När både riksgäldsdirektören och vice riksgäldsdirektören har förhinder fullgörs riksgäldsdirektörens åligganden av en tillfällig ersättare som riksgäldsdirektören utser.

13 §

För beredning och rådgivning skall inom riksgäldskontoret finnas ett arbetsutskott bestående av fullmäktiges ordförande, riksgäldsdirektören och en tredje ledamot, som fullmäktige utser inom sig.

14 §

Riksgäldsdirektören leder under fullmäktige riksgäldskontorets verksamhet.

Inom riksgäldskontoret finns en upplåningsenhet, en ekonomienhet, en garanti- och rättsenhet, en administrationsenhet samt en revisionsenhet. Ärendenas fördelning mellan enheterna skall framgå av en av fullmäktige fastställd arbetsordning.

15 §

Hos riksgäldskontoret finns personal enligt särskilda föreskrifter eller andra beslut som riksdagen eller fullmäktige meddelar.

Riksgäldskontoret får därutöver, i enlighet med fullmäktiges bestämmande, anlita utomstående för särskilda uppdrag.

15 §

Fullmäktige utser för en tid av högst tre år en riksgäldsdirektör att vara chef för riksgäldskontoret och en vice riksgäldsdirektör att vara dennes ersättare.

När både riksgäldsdirektören och vice riksgäldsdirektören har förhinder fullgörs riksgäldsdirektörens åligganden av en tillfällig ersättare som fullmäktige utser.

16 §

17 §

Inom riksgäldskontoret skall finnas en revisionsenhet samt de enheter i övrigt som riksdagen bestämmer.

Riksgäldskontorets verksamhet leds under fullmäktige av riksgäldsdirektören. Verksamheten vid revisionsenheten leds dock av fullmäktige såvitt annat inte följer av lagen (RFS 1968:8) om revision av riksdagsförvaltningen.

Ärendenas fördelning mellan enheterna skall framgå av en arbetsordning som fastställs av fullmäktige.

Riksgäldskontorets förslag

Utredningsgruppens förslag

Ärendenas handläggning

16 §

18 §

Av fullmäktige avgörs

1. viktigare författningsfrågor;
2. viktigare frågor om riksgäldskontorets organisation och arbetsformer;
3. frågor om upptagande av lån mot obligationer eller andra förbindelser;
4. frågor om utfärdande av statlig garanti eller lämnande av annat statligt stöd som enligt riksdagens beslut skall prövas av riksgäldskontoret;
5. frågor om villkor för rörliga krediter;

6. anslagsfrågor och andra frågor av större ekonomisk betydelse;

7. fråga om inrättande av tjänst samt om tillsättande av tjänst i *lägst* lönegrad F 13;

8. frågor om skiljande från tjänst eller uppdrag eller om disciplinansvar, åtalsanmälan, avstängning eller läkarundersökning;

9. övriga frågor som enligt denna lag skall avgöras av fullmäktige;

10. andra frågor som fullmäktige finner vara av större vikt eller som riksgäldsdirektören hänskjuter till fullmäktige.

Fullmäktige får i den utsträckning förhållandena påfordrar överlåta till riksgäldsdirektören rätten att besluta i ärenden som anges i första stycket 3, 4 och 5. Rätten för riksgäldsdirektören att besluta i dessa ärenden får, i den utsträckning fullmäktige medger, av riksgäldsdirektören överlåtas till annan tjänsteman. Sådana bemyndiganden för riksgäldsdirektören skall framgå av en av fullmäktige fastställd arbetsordning eller genom ett särskilt fullmäktiges beslut. Fullmäktige kan bestämma att beslut som fattas med stöd av fullmäktiges bemyndiganden skall anmälas för fullmäktige.

6. *frågor om avskrivning, ackord och eftergift rörande fordringar;*

7. anslagsfrågor och andra frågor av större ekonomisk betydelse;

8. fråga om inrättande av tjänst samt om tillsättande av tjänst i *vilken* lönegrad F 19 eller *högre kan tillämpas på innehavaren;*

9. frågor om skiljande från tjänst eller uppdrag eller om disciplinansvar, åtalsanmälan, avstängning eller läkarundersökning;

10. övriga frågor som enligt denna lag skall avgöras av fullmäktige;

11. andra frågor som fullmäktige finner vara av större vikt eller som riksgäldsdirektören hänskjuter till fullmäktige.

Fullmäktige får i den utsträckning förhållandena påfordrar överlåta till riksgäldsdirektören rätten att besluta *om upptagande av dagslån och lån mot skattkammарväxlar, att bestämma de närmare villkoren för andra lån som skall tas upp samt att* besluta i ärenden som anges i första stycket 4, 5 och 6. Rätten för riksgäldsdirektören att besluta i *de angivna frågorna* får, i den utsträckning fullmäktige medger, av riksgäldsdirektören överlåtas till annan tjänsteman. Sådana bemyndiganden för riksgäldsdirektören skall framgå av en av fullmäktige fastställd arbetsordning eller genom ett särskilt fullmäktiges beslut. Fullmäktige kan bestämma att beslut som fattas med stöd av fullmäktiges

*Riksgäldskontorets förslag**Utredningsgruppens förslag*

bemyndiganden skall anmälas för fullmäktige.

Ärenden som inte skall avgöras av fullmäktige avgörs av riksgäldsdirektören ensam. I den mån sådana ärenden inte är av det slag att de behöver prövas av riksgäldsdirektören får de avgöras av annan tjänsteman i den omfattning som framgår av arbetsordningen eller särskilda beslut.

19 §

När fullmäktige i riksgäldskontoret eller fullmäktige i riksbanken begär det skall gemensam överläggning ske i frågor som är av betydelse från kredit- eller valutapolitisk synpunkt.

17 §

20 §

Fullmäktige i riksgäldskontoret skall sammanträda en gång varannan vecka eller oftare om ärendenas beskaffenhet och oavbrutna gång kräver det. Vid varje sammanträde skall föras protokoll.

Fullmäktige får inte sammanträda på område som är ockuperat av främmande makt.

Fullmäktige är beslutsföra när minst fem ledamöter är närvarande. Som fullmäktiges beslut gäller den mening som de flesta enar sig om eller, vid lika röstetal, den mening som ordföranden biträder.

18 §

21 §

Riksgäldsdirektören skall närvara vid fullmäktiges sammanträden och får delta i förhandlingarna, även om han inte är fullmäktig. Han skall låta anteckna skiljaktig mening till protokollet.

Ärendena föredras av riksgäldsdirektören eller av annan tjänsteman som riksgäldsdirektören utser.

Övriga bestämmelser

19 §

Fullmäktige i riksgäldskontoret kan sammanträda med fullmäktige i riksbanken i frågor av gemensamt intresse. Vid dessa sammanträden krävs för beslut att minst fem av fullmäktige i vardera verket är närvarande. Omröstning skall därvid verkställas efter huvudtalet.

Riksgäldskontorets förslag

Utredningsgruppens förslag

20 §

Fullmäktige kan föreskriva eller för särskilt fall besluta att endast den som är svensk medborgare får inneha eller utöva tjänst inom riksgäldskontoret.

21 §

Av stadgan (RFS 1978:7) om vissa medbestämmandeformer inom riksdagen och dess myndigheter följer att riksgäldskontorets befogenhet att besluta kan vara begränsad i vissa hänseenden.

22 §

Beträffande arvoden till fullmäktig och suppleant finns föreskrifter i arvodesstadgan (RFS 1979:1) för riksdagen och dess organ.

23 §

För resor som fullmäktig företar för riksgäldskontorets räkning har han rätt till resekostnadsersättning, traktamente och annan ersättning enligt allmänna *resereglementet* eller, när det är fråga om utrikes resa, enligt *utlandsresereglementet*. Fullmäktig skall hänföras till reseklass A.

Fullmäktig som är ledamot av riksdagen har inte rätt till traktamente för deltagande i sammankomst i Stockholm med fullmäktige eller för annan förrättning eller annat uppdrag där för riksgäldskontorets räkning under tid då riksmöte pågår.

22 §

23 §

24 §

25 §

För resor som fullmäktig företar för riksgäldskontorets räkning har han rätt till resekostnadsersättning, traktamente och annan ersättning enligt *allmänt reseavtal (ARA)* eller, när det är fråga om utrikes resa, enligt *utlandsresereglementet (1953:666)*. Fullmäktig skall hänföras till reseklass A.

Fullmäktig som är ledamot av riksdagen har inte rätt till traktamente för deltagande i sammankomst i Stockholm med fullmäktige eller för annan förrättning eller annat uppdrag där för riksgäldskontorets räkning under tid då riksmöte pågår. *Vid förrättning på annan ort än Stockholm under pågående riksmöte skall dagtraktamentet för fullmäktig som är ledamot av riksdagen minskas med det belopp för dag som utgår enligt ersättningsstadgan (1971:1197) för riksdagens ledamöter.*

Vad som stadgas i denna paragraf skall även äga tillämpning på suppleant.

Besvär

24 §

Om besvär över beslut inom riksgäldskontoret föreskrivs i besvärstadgan (RFS 1970:3) för riksdagen och dess verk.

26 §

Riksgäldskontorets förslag

Utredningsgruppens förslag

Ansvarsbestämmelse

25 §

27 §

Fullmäktig som riksdagen vägrar ansvarsfrihet är därmed skild från sitt uppdrag.

Åtal mot fullmäktig för brott, begånget i utövningen av uppdraget, får beslutas endast av finansutskottet.

Vad som sägs i andra stycket om fullmäktig gäller även riksgäldsdirrektören om han ej är fullmäktig.

Åtal mot riksgäldsdirrektören för brott, begånget i utövningen av tjänsten, får beslutas endast av finansutskottet. Är riksgäldsdirrektören inte fullmäktig får sådant åtal också beslutas av fullmäktige.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983. Den nya bestämmelsen i 13 § tillämpas dock först från och med den 1 juli 1983. Till dess tillämpas i stället motsvarande äldre bestämmelse.

Genom lagen upphävs dels lagen (SFS 1974:568, RFS 1975:7) om riksgäldskontoret, dels lagen (RFS 1975:8) med reglemente för riksgäldskontoret, *senaste lydelse RFS 1979:11*.

Genom lagen upphävs lagen (SFS 1974:568) om riksgäldskontoret och lagen (RFS 1975:8) med reglemente för riksgäldskontoret.

Förslag till**Lag om ändring i lagen (RFS 1975:6) med reglemente för riksbanken (Bankoreglementet)**

Riksdagen föreskriver att 14 och 21 §§ lagen (RFS 1975:6) med reglemente för riksbanken (Bankoreglementet) skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

14 §

I mom. För behandling av allmänna ärenden sammanträder fullmäktige en gång varannan vecka eller oftare, om ärendenas beskaffenhet och oavbrutna gång fordrar det. Därvid skall minst fem fullmäktige vara tillstädes; ärenden som bör handläggas skyndsamt får dock avgöras av fyra fullmäktige, därest tre av dem är ense om beslutet.

Framställs under fullmäktiges överläggningar olika yrkanden, skall alla närvarande fullmäktige avge sina röster till protokollet. Vid lika röstetal gäller den mening som ordföranden biträder. Fullmäktig, som varit hindrad att övervara något fullmäktiges beslut, får ej på denna grund undandraga sig att deltaga i de överläggningar som beslutet kan föranleda. Slutet omröstning får ske endast vid val till befattning, vartill någon bland fullmäktige kan utses, och skall äga rum i sådant fall när yrkande därom framställs.

Vid fullmäktiges sammanträden bör vice riksbankschefen och övriga direktionsledamöter närvara. I ärende, vari direktionsledamot är föredragande, är han skyldig att låta till protokollet anteckna sin mening, när denna icke överensstämmer med fullmäktiges beslut.

Expeditioner i fullmäktiges namn får utgå endast till följd av beslut som fattats vid sammankomst med fullmäktige.

2 mom. Fullmäktig, direktionsledamot eller tjänsteman som har att meddela beslut på riksbankens vägnar får ej deltaga i behandling av fråga rörande avtal mellan honom och riksbanken. Ej heller får han deltaga i behandling av fråga om avtal mellan riksbanken och tredje man, om han i frågan äger ett väsentligt intresse som kan vara stridande mot riksbankens. Vad sålunda är stadgat angående avtal skall äga motsvarande tillämpning beträffande rättegång eller annan talan mot honom eller tredje man.

3 mom. Vid fullmäktiges i riksbanken och i riksgäldskontoret gemensamma sammanträden skall, för att beslut skall kunna fattas, minst fem av fullmäktige i vardera verket vara tillstädes. Omröstning skall därvid verkställas per capita.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

21 §

Gemensamt med fullmäktige i riksgäldskontoret skall fullmäktige i riksbanken för uppsikt och kontroll över Göta kanals vidmakthållande utse dels en person att såsom ledamot på riksbankens och riksgäldskontorets vägnar inträda i direktionen över kanalen, dels ett ombud att på de båda verkens vägnar delta i revisionen av kanalens räkenskaper. Val av ledamot i direktionen skall företagas varje år och val av ombud i revisionen före dess början.

I lagen (1982:000) om riksgäldskontoret finns bestämmelser om skyldighet för fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret att sammanträda gemensamt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983.

Förslag till**Lag om ändring i bestämmelserna (RFS 1968:8) om revision av riksdagsförvaltningen**

Riksdagen föreskriver att rubriken till bestämmelserna (RFS 1968:8) om revision av riksdagsförvaltningen samt 3–5 §§ bestämmelserna skall ha nedan angivna lydelse.

Lag om revision av riksdagsförvaltningen*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

3 §

Om det ansvar för revision av riksbankens och riksgäldskontorets förvaltning som åvilar fullmäktige i dessa verk stadgas i bankoreglementet och i *reglementet för riksgäldskontoret*.

För den revision av andra organ än riksgäldskontoret som skall verkställas av detta verks revisionsavdelning svarar avdelningens chef i första hand. De anmärkningar och påpekanden vartill revisionen kan föranleda skall av honom delges vederbörande myndighet direkt. Fullmäktige i riksgäldskontoret äger meddela allmänna administrativa riktlinjer även för denna del av revisionsavdelningens verksamhet men har icke att taga ställning till anmärkningar och påpekanden vilka ej avser riksgäldskontoret.

Om det ansvar för revision av riksbankens och riksgäldskontorets förvaltning som åvilar fullmäktige i dessa verk stadgas i bankoreglementet (*RFS 1975:6*) och i *lagen (1982:000) om riksgäldskontoret*.

4 §

Om anledning därtill förekommer bör chef för intern revisionsavdelning till riksdagens revisorer omedelbart anmäla förhållande som framkommit vid eller äger samband med revisionen. Årligen skall han, samtidigt med att verkets fullmäktige avger föreskriven berättelse till riksdagens revisorer, till *dess* avlämna rapport om den av honom ledda revisionsverksamheten.

Om anledning därtill förekommer bör chef för intern revisionsavdelning till riksdagens revisorer omedelbart anmäla förhållande som framkommit vid eller äger samband med revisionen. Årligen skall han, samtidigt med att verkets fullmäktige avger föreskriven berättelse till *riksdagen*, till *riksdagens revisorer* avlämna rapport om den av honom ledda revisionsverksamheten.

5 §

Utöver den kontroll som åligger riksdagens revisorer enligt deras instruktion skall revisorerna för varje avslutat räkenskapsår granska riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning. Därvid skall i synnerhet tillses att verkens organisation av och kontroll över bokföringen samt medels- och värdeförvaltningen är tillfredsställande.

Nuvarande lydelse

Över revisionen av vartdera verket skall revisorerna senast den 1 mars avge särskild berättelse till riksdagen. Sådan berättelse skall innehålla uppgift angående omfattningen av den av revisorerna verkställda granskningen och uttalande huruvida revisorerna anser ansvarsfrihet böra beviljas vederbörande fullmäktige.

Föreslagen lydelse

Revisorerna skall avge särskild berättelse till riksdagen senast den 1 mars över revisionen av riksbanken och senast den 15 november över revisionen av riksgäldskontoret. Sådan berättelse skall innehålla uppgift angående omfattningen av den av revisorerna verkställda granskningen och uttalande huruvida revisorerna anser ansvarsfrihet böra beviljas vederbörande fullmäktige.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983. De nya bestämmelserna i 4 och 5 §§ tillämpas dock först från och med den 1 juli 1983. Till dess tillämpas motsvarande äldre bestämmelser.

Konstitutionsutskottets yttrande

1982/83:1 y

om förslag till ny lag om riksgäldskontoret

Till finansutskottet

Sedan en av riksgäldsfullmäktige tillsatt kommitté förra året lagt fram ett förslag till lag med instruktion för riksgäldskontoret (Förs. 1980/81:19) beslöt finansutskottet den 1 december 1981 efter det att remissyttranden över förslaget avgetts av konstitutionsutskottet, riksdagens revisorer och riksbanksfullmäktige, att som ett led i den fortsatta beredningen av ärendet tillsätta en särskild utredningsgrupp för viss överarbetning av förslaget. Utredningsgruppen som bestått av riksbankschefen Lars Wohlin, riksgäldsdirektören Lars Kalderén och finansutskottets kanslichef Bengt K.Å. Johansson har redovisat resultatet av sitt arbete i en promemoria dagtecknad den 10 juni 1982. Utredningsgruppen i sin tur har biträtt av en expertgrupp.

Finansutskottet har berett konstitutionsutskottet, riksbanksfullmäktige, riksgäldsfullmäktige och riksdagens revisorer tillfälle att yttra sig över promemorian.

Det förslag till lagstiftning om riksgäldskontoret som utredningsgruppen lagt fram ansluter sig nära till riksgäldsfullmäktiges förslag. Vissa avvikelser finns dock. Bl. a. föreslår utredningsgruppen att den nya lagen i princip endast skall innehålla de grundläggande reglerna om riksgäldskontorets verksamhet. När det gäller riksgäldskontorets upplåningsverksamhet understryker utredningsgruppen behovet av en nära samordning med valuta- och kreditpolitiken. Efter mönster av vad som f. n. gäller föreslås vidare regler om för vilka ändamål lån får tas upp. Likaså efter förebild av nuvarande regler innehåller förslaget bestämmelser, som förhindrar att i princip eviga lån ges ut. Vissa ändringar föreslås när det gäller riksgäldskontorets möjligheter att besluta om ackord och eftergift samt om kontorets organisation m. m. Bl. a. bör mandatperioden för riksgäldsdirektören liksom hittills vara högst tre år. Lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 januari 1983.

Utskottet

I den av utredningsgruppen framlagda promemorian behandlas bl. a. nuvarande former för samarbete mellan riksbanken och riksgäldskontoret. I utredningsgruppens uppdrag har emellertid inte ingått att framlägga några

förslag om hur den framtida samordningen mellan riksbanken och riksgäldskontoret skall ske. Omarbetningen av förslaget till ny lag om riksgäldskontoret har varit av huvudsakligen redaktionell natur. Utredningsgruppen har därför ansett att några materiella förändringar av förutsättningarna för riksgäldskontorets verksamhet inte bör ske nu. Med hänsyn till utvecklingen av kreditpolitiken och statens utlandsupplåning under senare tid framstår det emellertid enligt utredningsgruppen som befogat att frågan om samordning mellan de båda verkens verksamhet blir föremål för en närmare utredning i annat sammanhang.

Utskottet har från de synpunkter utskottet har att beakta inte funnit anledning till erinran mot det nu framlagda lagförslaget. Skulle en förändring komma att aktualiseras i framtiden beträffande riksbankens resp. riksgäldskontorets konstitutionella ställning förutsätter utskottet att frågan underställs utskottets prövning.

Stockholm den 19 oktober 1982

På konstitutionsutskottets vägnar
OLLE SVENSSON

Närvarande: Olle Svensson (s), Anders Björck (m), Yngve Nyquist (s), Bertil Fiskesjö (c), Wivi-Anne Cederqvist (s), Kurt Ove Johansson (s), Kerstin Nilsson (s), Gunnar Biörck i Värmdö (m), Sven-Erik Nordin (c), Sture Thun (s), Elisabeth Fleetwood (m), Nils Berndtson (vpk), Ove Eriksson (m), Ingvar Björk (s) och Lars Ernestam (fp).

*Bilaga 6***Yttrande från****Riksdagens revisorer (1982-09-23)***Förslag till ny lag om riksgäldskontoret*

Vi har tidigare yttrat oss över riksgäldsfullmäktiges förslag till lag med instruktion för riksgäldskontoret i vad det avser revisionsfrågor. De synpunkter som vi då förde fram har i det överarbetade förslaget blivit beaktade. Vi har därför inget att erinra mot arbetsgruppens förslag till lag med instruktion för riksgäldskontoret.

Detta ärende har avgjorts av revisorerna i plenum. I beslutet har deltagit revisorerna Ingegerd Troedsson (m), Sture Palm (s), Bertil Jonasson (c), Hugo Bengtsson (s), Rolf Sellgren (fp), Hagar Normark (s), Ralf Lindström (s), Ivan Svanström (c), Wiggo Komstedt (m), Kjell Nilsson (s), Wivi-Anne Radesjö (s) och Olle Aulin (m).

Vid ärendets slutliga handläggning har vidare närvarit kanslichefen Göran Hagbergh (föredragande).

På Riksdagens revisorers vägnar

*Ingegerd Troedsson**Göran Hagbergh*

Yttrande från

Fullmäktige i riksbanken (1982-09-30)

Utdrag av
FULLMÄKTIGES PROTOKOLL
1982-09-30

Närvarande: Allan Hernelius, ordförande

Lars Wohlin

Erik Wärnberg

Gunnar Sträng

Karl Erik Eriksson

Grethe Lundblad

Bertil Jonasson

§ 3 Remiss av Promemoria med förslag till ny Lag om riksgäldskontoret

Genom remiss den 10 juni 1982 hade riksdagens finansutskott berett fullmäktige i riksbanken tillfälle att avge yttrande över en Promemoria med förslag till ny Lag om riksgäldskontoret, utarbetad av den av finansutskottet tillsatta särskilda utredningsgruppen för att överarbeta riksgäldsfullmäktiges förslag (1980/81:19) till lag med instruktion för riksgäldskontoret.

Före dagens sammanträde hade fullmäktiges ledamöter erhållit del av promemorian jämte ett förslag till yttrande.

Fullmäktige beslöt avge yttrande av den lydelse som framgår av registraturet.

Denna paragraf förklarades omedelbart justerad.

Ur protokollet:

Ulla Wettermark

Sveriges riksbank (1982-09-30)

Sedan fullmäktige i riksbanken genom finansutskottets beslut den 10 juni 1982 beretts tillfälle att avge yttrande över Promemoria med förslag till ny Lag om riksgäldskontoret får fullmäktige anföra följande.

Omarbetningen av förslaget till ny lag om riksgäldskontoret har varit av huvudsakligen redaktionell natur. Härvid har fullmäktiges synpunkter i yttrandet över riksgäldsfullmäktiges förslag (1980/81:19) till lag med instruktion för riksgäldskontoret i allt väsentligt beaktats. Några materiella förändringar av förutsättningarna för riksgäldskontorets verksamhet föreslås

således inte böra ske nu. Fullmäktige anser emellertid i likhet med arbetsgruppen att det framstår som befogat att frågan om samordningen mellan riksbankens och riksgäldskontorets verksamhet blir föremål för närmare utredning. Intill dess förutsätts inga väsentliga organisatoriska ändringar ske hos riksgäldskontoret.

Med åberopande av det anförda tillstyrker således fullmäktige att de i promemorian framlagda lagförslagen antas och att frågan om den framtida samordningen mellan de båda verksamheterna blir föremål för närmare utredning.

Stockholm som ovan
Å Fullmäktiges vägnar:
Allan Hernelius

T. af Jochnick

Yttrande från**Riksgäldskontoret (1982-10-07)***Ang. förslag till ny Lag om riksgäldskontoret*

Genom remiss 1982-06-10 har fullmäktige i riksgäldskontoret beretts tillfälle att avge yttrande över en promemoria med förslag till ny Lag om riksgäldskontoret. Förslaget har utarbetats av en av finansutskottet tillsatt utredningsgrupp som haft i uppdrag att överarbeta ett av fullmäktige tidigare till riksdagen överlämnat förslag (Förs. 1980/81:19) till lag med instruktion för riksgäldskontoret.

Med anledning av remissen får fullmäktige anföra följande.

Utredningsgruppen framhåller att det förslag till lagstiftning om riksgäldskontoret som gruppen lagt fram nära ansluter sig till fullmäktiges förslag. Fullmäktige noterar med tillfredsställelse att utredningsgruppen arbetat utifrån samma förutsättningar som fullmäktige, nämligen att inte göra några väsentliga ändringar i sak av riksgäldskontorets verksamhet och uppgifter såsom de beskrivs i den nuvarande lagstiftningen utan i stället modernisera det ålderdomliga språket i densamma samt utmönstra sådana bestämmelser som i dag inte fyller någon funktion utan är att anse som obsoleta.

Fullmäktige har därför inte funnit anledning att rikta några väsentliga erinringar mot utredningsgruppens förslag. Några förslag till ändringar av lagtexten vill fullmäktige emellertid framföra, varom mera i det följande.

I ett avsnitt i promemorian, betecknat Riksgäldskontorets uppgifter, har utredningsgruppen behandlat frågan om samråd och samarbete mellan riksbanken och riksgäldskontoret vid upplåning som har betydelse ur kredit- och valutapolitisk synpunkt. Mot bakgrund av vad som anförs i promemorian om utvecklingen av kreditpolitiken och statens utlandsupplåning föreslår gruppen vidare att frågor om samordning mellan de båda verkens verksamhet skall bli föremål för en närmare utredning i annat sammanhang. Med anledning härav vill fullmäktige anföra följande.

Fullmäktige vill erinra om att med det syfte fullmäktige haft med sin lagöversyn fanns ingen anledning att i anslutning till fullmäktiges förslag lämna en fullständig redovisning av riksgäldskontorets arbetsuppgifter och ställning. Utredningsgruppens behandling av frågan är föranledd av att riksbanken i sitt yttrande över förslaget väckt en rad frågor beträffande kontorets verksamhet och speciellt kontorets relationer till riksbanken. Utredningsgruppens promemoria präglas därför av riksbankens intresse av att belysa den roll statsupplåningen kan spela i riksbankens kredit- och valutapolitik. Fullmäktige ser för sin del ingen anledning att ifrågasätta riksbankens bedömningar i detta avseende men vill framhålla att såväl riksbankens som utredningsgruppens framställning därmed utelämnar viktiga aspekter på statsupplåningen och statsskuldens förvaltning.

Såsom utredningsgruppen framhåller är det fyra parter som skall samverka när det gäller statsskuldpolitiken, nämligen riksdagen, regeringen, riksbanken och riksgäldskontoret. De allmänna riktlinjerna för statsupplåningen och statsskuldpolitiken fastläggs av riksdagen vid dess ställningstagande till regeringens årliga förslag beträffande den ekonomiska politiken och statsbudgeten. Även den av riksdagen antagna skattepolitiken spelar en viktig roll för statsupplåningens omfattning och inriktning. Riksdagen har senast vid sin behandling av kapitalmarknadspropositionen (prop. 1978/79:165) tagit ställning till en utförlig redogörelse från regeringens sida för den mera långsiktiga inriktningen av statsskuldpolitiken.

Fullmäktige har i sin förvaltning av riksgäldskontoret sökt iakttaga dessa av riksdagen angivna riktlinjer och har utgått från att det är riksdagens mening att fullmäktige i enlighet med gällande lagstiftning självständigt och under eget ansvar skall handlägga statsupplåningen och förvaltningen av statsskulden. Det har för fullmäktige varit självklart att samråd därvid skall ske med andra berörda myndigheter, i synnerhet riksbanken, i all nödig utsträckning. Hur fullmäktige bedrivit statsupplåningen redovisas årligen i riksgäldskontorets verksamhetsberättelse och förvaltningsberättelse.

Fullmäktige vill i detta sammanhang något beröra de krav som ställs av en av riksgäldskontorets huvuduppgifter, nämligen att förvalta statsskulden. Vid den mycket stora statsskuldvolymen som redan uppnåtts i dag – vid senaste budgetårskifte 320 miljarder kronor – och med perspektivet att statsskulden i mitten av 1980-talet kan komma att överstiga 600 miljarder kronor är det av stor betydelse att statsskulden får en adekvat förvaltning så att dess kostnader hålls så låga som möjligt, att en anhopning av förfallande lån undviks och att det administrativa arbetet bedrivs rationellt. Betydelsen av att begränsa kostnaderna för statsskulden behöver inte närmare utvecklas när ränteutgifterna uppgår till ca 40 miljarder kronor årligen och varje procentenhets sänkning av räntekostnaden betyder en besparing på över 3 miljarder kronor. Statsupplåning från hushållen medför också, utöver räntekostnaden, vissa indirekta kostnader i form av skatteavstående från statens sida.

Uppgiften att förvalta statsskulden kräver både en långsiktig planering och noggranna överväganden inför varje lånebeslut. Utförliga data om den befintliga statsskulden måste finnas omedelbart tillgängliga liksom vissa målangivelser för hur den bör utvecklas på medellång sikt för att motsvara de ställda kraven. Varje beslut om ny upplåning eller förändring av skulden har betydelse för hur de uppställda förvaltningsmålen förverkligas. För att besluten skall bli välgrundade – dvs. resultatet motsvara förväntningarna beträffande t. ex. volym och kostnader för enskilda låneoperationer – fordras att låntagaren håller nära och kontinuerlig kontakt med marknaden samt utvecklar olika låneformer i tekniskt och andra avseenden. De senaste årens erfarenheter har enligt fullmäktiges mening visat hur väsentligt det är för statsupplåningens framgång såväl volymmässigt som beträffande kostna-

der att lånets villkor och tidpunkten för emission är anpassade till marknadsförutsättningarna. Detta ger också låntagaren möjlighet att återkomma till marknaden med bevarad eller stärkt kreditvärdighet.

I en begränsad kredit- och kapitalmarknad som den svenska där dessutom statsupplåningen numera fått en helt dominerande roll, är det viktigt att riksgäldskontoret kan genomföra sina låneoperationer på ett sådant sätt att marknadernas möjligheter att fungera effektivt (inte minst till förmån för andra låntagare såsom bostadssektorn, kommuner och företag) störs i så liten utsträckning som möjligt. Helst skall de medverka till att marknaderna breddas och förstärks genom att nya investerare och sparare attraheras. Instrumenten för statsupplåningen från allmänheten har sålunda i Sverige som i andra länder en viktig roll att spela när det gäller att påverka hushållens finansiella placeringar.

De mera långsiktiga och institutionella målen för statskuldpolitiken som har att iaktas av riksgäldsfullmäktige kan komma i konflikt med ambitionen från riksbankens sida att använda villkorssättningen på statsupplåningen i primärmarknaden för att tillgodose mera kortsiktiga kredit- och valutapolitiska syften. Det är naturligt att en sådan användning framstår som angelägen från riksbankens sida när som i Sverige statsupplåningen är mycket omfattande men banken – till skillnad från vad fallet är i andra länder – inte i större utsträckning opererar i andrahandsmarknaden för statspapper i syfte att påverka penningmängd och räntenivåer. Erfarenheterna tyder emellertid enligt fullmäktiges mening på att ytterligare instrument är nödvändiga utöver villkorssättningen på statslåneemissionerna för att de kreditpolitiska målen skall uppnås. Denna fråga behandlas f. n. av kreditpolitiska utredningen.

För att på bästa sätt kunna hantera uppkommande målkonflikter är det som utredningsgruppen framhåller – och som erfarenheter från andra länder visar – nödvändigt med samråd och samverkan mellan de myndigheter som har ansvar för statsupplåningens och statskuldpolitikens olika aspekter. En sådan samverkan mellan riksbank och riksgäldskontoret har i praktiken ägt rum sedan lång tid tillbaka, även om detta inte varit föreskrivet i gällande lagstiftning. Utredningsgruppen ger en utförlig beskrivning av formerna härför och föreslår ytterligare förbättringar, bl. a. för de två fullmäktigeför-samlingarna gemensamma överläggningar i upplåningsfrågor.

Enligt fullmäktiges mening finns i dag ett system för att identifiera och företräda de olika intressen som måste beaktas vid statsupplåning och statskuldförvaltning. Systemet har fungerat tillfredsställande i det förflutna och bör med de förslag utredningsgruppen framlagt kunna klara också den ökade omfattning och betydelse som dessa frågor numera fått. Fullmäktige välkomnar således gruppens förslag och är för sin del beredda att aktivt medverka i samrådet med riksbanksfullmäktige. Enligt fullmäktiges mening är ett kontinuerligt utbyte av informationer och synpunkter mellan riksbanken och riksgäldskontoret nämligen ägnat att i de båda verken öka förståelsen för varandras ansvar och arbetsuppgifter och därmed underlätta

att de beslut i frågor med anknytning till statsskuldpolitiken som fattas av respektive fullmäktigeförsamling blir väl avvägda, även om de måste komma till stånd med relativt kort varsel på grund av valuta- och kreditpolitikens krav.

Samrådet och samverkan med riksbanken är en för riksgäldskontoret naturlig uppgift med hänsyn till dels de två verkens gemensamma huvudman, riksdagen, och dels verkens i många avseenden likartade struktur och författningar. Fullmäktige vill gärna understryka vad utredningsgruppen framhåller härom, nämligen att riksgäldskontorets ställning och arbetsuppgifter i avsevärd mån skiljer sig från andra myndigheters. Behovet av att kunna nära och smidigt samarbeta med riksbanken i kreditpolitiken bör tillgodoses bl. a. genom utformningen av de anslagsmässiga och övriga finansiella ramar som fullmäktige har att iaktta vid utövandet av sin verksamhet.

Enligt fullmäktige bör riksgäldskontorets upplåningsplanering ske i nära anslutning till regeringskansliets prognoser för den ekonomiska utvecklingen och utformningen av förslag till den ekonomiska politiken så att statsupplåningen på ett naturligt sätt kan infogas i denna. Särskilt när det gäller utlandsupplåningen är kontoret för presentationen av svenska staten som låntagare på de internationella kredit- och kapitalmarknaderna starkt beroende av en mycket nära samverkan med regeringskansliet.

Med de redan existerande formerna för samråd och samverkan mellan riksbank och riksgäldskontor samt efter genomförande av de förslag som utredningsgruppen framlagt synes alla rimliga önskemål om samarbete mellan de berörda institutionerna – främst riksbank och riksgäldskontor – kunna tillgodoses. Fullmäktige finner ingen anledning att därutöver en särskild utredning skulle igångsättas om en samordning av riksbankens och riksgäldskontorets verksamhet. Utredningsgruppen har inte anfört några skäl för sitt förslag eller ens antytt några vinster som en ändring av bestående förhållanden skulle kunna medföra. Tvärtom anser fullmäktige att en större utredning av riksgäldskontorets ställning och arbetsuppgifter skulle hota att allvarligt försvåra kontorets redan hårt pressade arbetsläge genom att dra kapacitet från angelägna uppgifter inom såväl statsupplåning och statsskuld-förvaltning som inom kontorets juridiska och administrativa enheter.

När det gäller själva lagförslaget kan fullmäktige acceptera de avvikelser från fullmäktiges lagförslag som gruppen föreslår utom vad beträffar ett av ändringsförslagen. Detta förslag innebär bl. a. att den bestämmelse i nuvarande lagstiftning (29 § 1 st. lagen (RFS 1979:11) om ändring i lagen (1975:8) med reglemente för riksgäldskontoret), som anger riksgäldskontorets behörighet att fastställa villkoren för dess upplåning, utgår. Denna bestämmelse återfinns i 2 § i fullmäktiges förslag. I specialmotiveringen till 3 § i utredningsgruppens lagförslag anges, att i riksdagens bemyndigande till riksgäldskontoret att ta upp och förvalta lån till staten "ligger att riksgäldskontoret får fastställa villkoren för lånen".

Fullmäktige får här anföra följande.

En central fråga, främst inom utlandsupplåningen, är riksgäldskontorets behörighet att på statens vägnar ta upp lån och bestämma villkoren för dessa. Efter ett omfattande informationsarbete, inkluderande åtskilliga diskussioner med utländska jurister om innebörden av nuvarande behörighetsregler för riksgäldskontoret, är riksgäldskontoret numera känt som statens behöriga företrädare vid upptagande av lån. Det framstår som synnerligen angeläget att kunna visa att den nya lagstiftningen inte innebär någon ändring i detta hänseende.

Det synes framgå av specialmotiveringen att gruppen funnit bestämmelsen vara onödig. Enligt fullmäktiges mening måste bestämmelsen i stället betraktas som central och väsentlig. Den bör därför, för undvikande av missförstånd, kvarstå i den nya lagen. Fullmäktige föreslår att bestämmelsen tas in 3 § första stycket i utredningsgruppens lagförslag. Detta stycke får då följande lydelse.

Riksgäldskontoret bemyndigas med stöd av 9 kap. 10 § andra stycket regeringsformen att, på de villkor kontoret bestämmer och i enlighet med 4 och 5 §§ denna lag, ta upp och förvalta lån till staten.

18 § i utredningsgruppens lagförslag innehåller bestämmelser om bl. a. delegation. Sålunda kan fullmäktige enligt andra stycket i denna paragraf under vissa förutsättningar överlåta till riksgäldsdirektören rätten att besluta om upptagande av dagslån och lån mot skattkamarväxlar. Fullmäktige vill erinra om att riksgäldskontoret sedan en tid tillbaka emitterar s. k. statskuldväxlar som till sin konstruktion liknar skattkamarväxlar och som är av samma kortfristiga natur. Beträffande förstnämnda växlar föreligger samma behov av delegation som när det gäller de senare. För att undvika att lagändring skall behöva ske om liknande statspapper ges ut i framtiden föreslår fullmäktige en liten omformulering av stadgandet så att det får följande lydelse.

Fullmäktige får i den utsträckning som förhållandena påfordrar överlåta till riksgäldsdirektören rätten att besluta om upptagande av dagslån *samt* lån mot skattkamarväxlar *och liknande förbindelser av kortfristig natur*,

Till sist vill fullmäktige påpeka att en rättelse bör göras i utredningsgruppens förslag till lag om ändring i bestämmelserna (RFS 1968:7) om revision av riksdagsförvaltningen (sid 47 i promemorian). I 3 § andra stycket omnämns på ett flertal ställen riksgäldskontorets revisionsavdelning. Det bör rätteligen stå revisionsenhet.

Med de av fullmäktige föreslagna ändringarna tillstyrker fullmäktige utredningsgruppens förslag till ny Lag om riksgäldskontoret.

I detta ärendes behandling har deltagit fullmäktiges ordförande Lars Lindmark och vice ordförande Bernt Ekinge samt Erik Adamsson, Tage

Magnusson, Valter Kristenson, Paul Jansson, Tage Sundkvist ävensom riksgäldsdirektör Lars Kalderén.

På fullmäktiges vägnar:

Lars Lindmark

Ingmar Jansson

